

OPEN SESAME

තොරතුරු ලබා ගැනීමේ අයිතිය
නීතිගත කිරීම

Commonwealth Human Rights Initiative
working for the practical realisation of human rights in the countries of the Commonwealth

**TRANSPARENCY
INTERNATIONAL
SRI LANKA**
building a nation of integrity

පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩලයේ මානව හිමිකම් ප්‍රයත්නය

ස්වාධීන, අපක්ෂපාතී, ජාත්‍යන්තර රාජ්‍ය නොවන සංවිධානයක් වන පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩලයේ මානව හිමිකම් ප්‍රයත්නය (CHRI) පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩලයේ රටවල මානව හිමිකම් ප්‍රායෝගිකව සාක්ෂාත් කර ගැනීම සහතික කිරීමට ක්‍රියා කරයි. 1982 දී පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩලය වෘත්තික සංගමයක් කිහිපයක් විසින් පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩලයේ මානව හිමිකම් ප්‍රයත්නය ආරම්භ කරන ලදී. එය පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩලය තුළ මානව හිමිකම් පිළිබඳ කාරණාවන් අරභයා මානව හිමිකම් ප්‍රවර්ධනය කිරීමට සංසදයක් ලෙස කටයුතු කරන අතර ක්‍රියාකාරීත්වය උදෙසා සාමාජික රටවල් සඳහා නෛතික මූලධර්ම සහ පොදු ඇගයීම් පද්ධතියක් සම්පාදනය කිරීම සම්බන්ධව ක්‍රියා කරයි.

පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩලයේ මානව හිමිකම් ප්‍රයත්නයේ අරමුණු නම් පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩලයේ සාමාජික රටවල් තුළ මානව හිමිකම් කෙරේ සහාය දක්වන දේශීය මෙවලම් මෙන්ම අනෙකුත් ජාත්‍යන්තරව පිළිගත් මානව හිමිකම් මෙවලම් ද, මානව හිමිකම් පිළිබඳ විශ්ලේෂණ ප්‍රකාශනය ද, පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩලයේ හරාබේ මූලධර්මයන් ද පිළිබඳ විශ්ලේෂණ සහ දැනුම්වත් බව ප්‍රවර්ධනය කිරීමයි.

වාර්තාවන් සහ වාර්තා සමීක්ෂණයන් ඔස්සේ පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩලයේ මානව හිමිකම් ප්‍රයත්නය පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩලයේ රටවල මානව හිමිකම් කෙරේ වන බාධාවන් පිළිබඳව සහ ප්‍රගතිය පිළිබඳව අධීක්ෂණ අවධානය යොමු කරනු ලබයි. මානව හිමිකම් අපහරණයන් වැලැක්වීමට මිනුම් දැඩි සහ ප්‍රවේශයන් අරභයා පෙනී සිටීමත් පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩලයේ මානව හිමිකම් ප්‍රයත්නය පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩලයේ මහ ලේකම් කාර්යාලයට, සාමාජික රටවලට සහ සිවිල් සමාජ සංවිධානයන්ට ආමන්ත්‍රණය කරනු ලබයි. බහුජන අධ්‍යාපනික වැඩ සටහන්, ප්‍රතිපත්ති පිළිබඳ සංවාදයන්, සංසන්දනාත්මක සමීක්ෂණ, පෙනී සිටීම් සහ ජාලගත කිරීම් හරහා පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩලයේ මානව හිමිකම් ප්‍රයත්නයේ මුළු මහත් ප්‍රවේශයම එම ප්‍රමුඛ කාරණා පිළිබඳ උත්ප්‍රේරකයකු ලෙසට ක්‍රියා කරනු ලබයි.

පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩලයේ මානව හිමිකම් ප්‍රයත්නයේ අනුග්‍රාහක සංවිධානයන්ගේ ස්වභාවය නම් ජාතික රජයකරයක් සහ අන්තර් ජාතික ජාලයක් වෙනුවෙන් ඉඩ දීමයි. මෙම වෘත්තිකයන්ට භාවිතාවන් සහ ප්‍රමිතීන්ද, මානව හිමිකම් තොරතුරු ප්‍රදායක කර හැරීම මෙන්ම තම කටයුතු තුළට මානව හිමිකම් ආදර්ශයන් සංගත කිරීමද මගින් රාජ්‍ය ප්‍රතිපත්ති හැසිරවිය හැකිවීමයි. මෙම කණ්ඩායම් ප්‍රතිපත්ති සම්පාදනයන් කෙරේ ප්‍රවේශ විය හැකි, මානව හිමිකම් අවධාරණය කරන හැකි, දේශීය දැනුම ගෙනෙන අතරම මානව හිමිකම් ප්‍රවර්ධනය කරන්නට විකාශත්වයෙන් යුතුව ක්‍රියා කෙරේ.

පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩලයේ මානව හිමිකම් ප්‍රයත්නය ඉන්දියාවේ නව දිල්ලියේ පදනම් වන අතර එක්සත් රාජධානියේ ලන්ඩන් නුවර සහ ඝානාවේ අක්රා නුවර එහි කාර්යාල පිහිටා ඇත. ජාත්‍යන්තර උපදේශක කොමිසම: සභාපති - සෑම් ඔකුද්සෙතෝ. සාමාජිකයන් : ඉයුනිස් ඩිආස්මන් - ඇමිසෝ, මුලේ බර්ට්, යාෂ් ගයි, ඇලිසන් ඩක්ස්බර්, නෙවිල් ලිට්ටන්, ඩී. ජී. වර්ගේස්, සොන්රා යුසුබ් සහ මාජා දුරුවලා

විධායක කමිටුව (ඉන්දියාව) : සභාපති - ඩී.ජී. වර්ගේස්. සාමාජිකයන් : අනු අගා, ඩී. කේ. චන්ද්‍රසේකර, බගවාන් දාස්, හිතින් දේසායි, කේ. එස්. දිලෝන්, හරිවන්ත්, සන්දේ හසරිකා, පුනම් මුලලපා, රෂමා පැල්, ආර්. ඩී. පිලායි, මුල් චාන්ද්‍ර ෂර්මා, සහ අධ්‍යක්ෂක - මාජා දුරුවලා.

විධායක කමිටුව (ඝානාව) : සභාපති - සෑම් ඔකුද්සෙතෝ. සාමාජිකයන් : ඇනා ඩොස්මාන්, ඩී. ජී. වර්ගේස්, නෙවිල් ලිට්ටන් සහ අධ්‍යක්ෂක - මාජා දුරුවලා

විධායක කමිටුව (එක්සත් රාජධානිය) : සභාපති - නෙවිල් ලිට්ටන් උප සභාපති - ලින්ඩ්සේ රෝස්, සාමාජිකයන් : ඔස්ටින් ඩේවිස්, මිනසම් ධාර, ඩෙරික් ඉන්ග්‍රෑම්, ක්ලෝරා මාටින්, සයිඩ් ෂර්ගුදින් සහ විලියම්ස් ස්මිත්

පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩලයේ මාධ්‍යවේදීන්ගේ සංගමය, පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩලයේ නීතිඥ සංගමය, පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩලයේ නෛතික අධ්‍යාපන සංගමය, පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩලයේ පාර්ලිමේන්තු කටයුතු සංගමය, පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩලයේ ප්‍රවර්තන වෘත්තීය සමිතිය සහ පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩලයේ විකාශන සංගමය.

ISBN :978-955-1281-38-0

පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩලයේ මානව හිමිකම් ප්‍රයත්නය, 2011
මෙම වාර්තාවේ එන කරුණු මූලාශ්‍රය සඳහන් කරමින් යොදා ගත හැකිවේ.

පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩලයේ මානව හිමිකම් ප්‍රයත්නයේ නව දිල්ලි කාර්යාලය (ප්‍රධාන කාර්යාලය)
B-117, අදවන මහල
සර්වෝදය වරදරුව
නවදිල්ලිය - 110017
ඉන්දියාව
දුරකථන : +91-11-43180200
ෆැක්ස් : +91-11-2686-4688
E-Mail : info@humanrightsinitiative.org

පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩලයේ මානව හිමිකම් ප්‍රයත්නයේ ලන්ඩන් කාර්යාලය
පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩලයේ අධ්‍යයන ආයතනය 28, රසල් විතුරුලා ලන්ඩනය WC1B5DS
එක්සත් රාජධානිය
දුරකථන : +44-020-7-862-8857
ෆැක්ස් : +44-020-7-862-8820
E-mail : chriafr@sas.ac.uk

පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩලයේ මානව හිමිකම් ප්‍රයත්නයේ අප්‍රිකානු කාර්යාලය
අංක 9 හිවිස්තය, සමෝරා, මාවෙල් විදිය සරණස්ථානය බෙට්ලි හිල් හෝටලය ඉදිරිපස ට්‍රස්ට් ටවර් අසල, අක්රා, ඝානාව
දුරකථන : +00233-21-271170
ෆැක්ස් : +00233-21-271170
Email : chriafr@africaonline.com.gh

ආන්දෝර්වල ඉන්ටරනැෂනල් ශ්‍රී ලංකා
6, 37වැනි පවුම, රැජින මාවත කොළඹ 03
දුරකථනය 0112506419
ෆැක්ස් 0112592287
Email: tisi@tisirilanka.org
Web: www.tisirilanka.org

තොරතුරු ලබා ගැනීමේ අයිතිය නීතිගත කිරීම

(පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩලයේ මානව හිමිකම් සංවිධානයේ උපදේශක කොමිසම් සභාවේ 2003 වසරේ වාර්තාව වන පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩලයේ රටවල තොරතුරු ලබා ගැනීමේ අයිතිය දෙස විමසා බැලීමක් (Open sesame) ලියවිල්ලේ අනුවාදයකි.)

සංස්කරණය : මාජා දරුවාලා
(මුල් සංස්කරණානුවාදය)

අනුවර්තනය : වෙන්නටේස් නයාක් සන්චිතා බක්ෂි

පරිවර්තනය : කේ. කේ. සමන් කුමාර.

පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩලයේ මානව හිමිකම්
ප්‍රයත්නය
හව දිල්ලිය

ට්‍රැන්ස්පේරන්සි ඉන්ටර්නැෂනල් ශ්‍රී ලංකා
කොළඹ

පටුන

- වැදගත් අන්තර් ජාතික ප්‍රමිති	01
- දැකුණු ආසියාවේ ප්‍රමිතීන්	12
- ජාතික හිඟ පටිපාටියක් සකස් කිරීම	13

තොරතුරු ලබා ගැනීමේ අයිතිය නීතිගත කිරීම

කවර හෝ රාජ්‍ය ආයතනයකින්, වෙනත් මහජන කටයුතු ඉටු කරන ආයතනයකින් සේම විධායකයා, ව්‍යවස්ථාදායකය සහ අධිකරණය මගින් පවත්වාගෙන යනු ලබන තොරතුරු සහ වාර්තා ලිපිගොනු ලබා ගැනීමට සෑම පුද්ගලයකුට ම අවසර සැලසෙන පරිදි තොරතුරු ලබා ගැනීමේ නිදහස නෛතික සහ වලංගු අයිතියක් ලෙස සහතික කළ යුතුය.

- තොරතුරු දැන ගැනීමේ අයිතිය පිළිබඳ පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩලීය විශේෂඥ කණ්ඩායම - 1999⁽¹⁾

තොරතුරු වෙත ප්‍රවේශ වීමට ජාත්‍යන්තරව පිළිගෙන තිබෙන මානව හිමිකම් ආරක්‍ෂා කිරීම සහ ප්‍රවර්ධනය සියලු රජයන්ගේ යුතුකමක් වේ. විශේෂිත නීතිරෙගුලාසි පැනවීමෙන් මෙය ඉතා පලදායී ලෙසින් සිදු කළ හැකි ය. නීතියක් සකස් කිරීම, එනම් එය පරිශීලනය කරන්නන්ගේ අවශ්‍යතාවන්ට සහ සන්දර්භයට සැබෑ ලෙසම අනුකූල වූ නීතියක් ලෙස සකස් කිරීමට නීති සම්පාදන ක්‍රියාවලිය ජනතාවගේ හවුල්කාරිත්වයෙන් යුතුව සිදුවීම ද නීතියේ අන්තර්ගතය හා සමානව වැදගත් ය. වසර ගණනාවක් මුළුල්ලේ ජාත්‍යන්තර සංවිධාන සහ සිවිල් සමාජය පලදායී නීති අභිවර්ධනය කිරීමට සහාය වන අවම ප්‍රමිති සහ මාර්ගෝපදේශන ගොඩ නගා තිබේ. පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩලය තුළ පවතින ප්‍රවේශ නීති පවතින අතර යහභාවිතයට නැඟූ බොහෝ උදාහරණ ද ඇත.

වැදගත් අන්තර්ජාතික ප්‍රමිති

එක්සත් ජාතීන්

තොරතුරු වෙත ප්‍රවේශ වීමේ අයිතිය අන්තර්ජාතික මානව හිමිකම් නෛතික සැකසුම තුළ දැඩිව මුල් බැස තිබේ. එක්සත් ජාතීන්ගේ සංවිධානය ආරම්භ කළ මුල් අවධියේ ම ජනතාවට රජයේ තොරතුරු වෙත ප්‍රවේශ වීමට ඇති අයිතිය මානව හිමිකමක් ලෙස පිළිගනු ලැබී ය. ඔවුන් මෙම අයිතිය සියලු මානව හිමිකම්වල මූලික හරය ලෙස ද පිළිගනු ලැබී ය. මන්ද ජනතාවට මැතිවරණවලදී සහ පරිපාලන ක්‍රියාවලියේදී දැනුම්වත්භාවයෙන් සහභාගිවීමටත්, තමන්ගේ අයිතීන් උල්ලංඝනය වූ විට ඒ බව හඳුනා ගැනීමටත්, තමන්ගේ

හිමිකම් ගැන දැනගැනීමට සහ තමන් ගේ අත්‍යන්තර සහ ජාත්‍යන්තර නීතිය යටතේ යුතුකම් ඉල්ලා සිටීමටත්, එම අයිතීන් ආරක්‍ෂා කරන ලෙස රජයෙන් ඔබ්බටත් එමඟින් ශක්තිය ලබා දෙන හිසා ය.

“තොරතුරු ලබා ගැනීමේ නිදහස මූලික මානව හිමිකමක් සේ ම එක්සත් ජාතීන් විසින් කැපවීමට බැඳී සිටින්නා වූ පූර්ණ නිදහස උරගා බලනු ලබන උරගල ද වේ.”
එක්සත් ජාතීන්ගේ මහා සභාව 1946²

මානව හිමිකම් පිළිබඳ විශ්ව ප්‍රකාශනයේ 19 වන වගන්තියේ තොරතුරු ලබා ගැනීම මූලික මානව අයිතියක් ලෙස අවධාරණය කර ඇත. මෙම අගනා අයිතිය ප්‍රවර්ධනය කිරීමට සහ ආරක්‍ෂා කිරීමට “දේශපාලන සහ සිවිල් අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ ජාත්‍යන්තර ගිවිසුම පිළිගත් රජයන් අනිවාර්යයෙන් බැඳී සිටී. දේශපාලන සහ සිවිල් අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ ජාත්‍යන්තර ගිවිසුම එහි 19 වන වගන්තියේ ප්‍රකාශ කරන පරිදි:

“සියලු දෙනාට මත දැරීමේ සහ ප්‍රකාශනයේ නිදහස ඇත. එම අයිතියට බලපෑමකින් තොරව මත දැරීමට, තොරතුරු සෙවීමට, ලබා ගැනීමට සහ අදහස් හා තොරතුරු දේශ සීමා නොතකා කවර මාධ්‍යයක් හෝ ඔස්සේ පළ කිරීමටත් තිබෙන නිදහස ඇතුළත් වේ.”³

තොරතුරු දැනගැනීම සඳහා ඇති අයිතිය මානව හිමිකමක් ලෙස ආරම්භයේදී සිදු කළ පිළිගැනීම තව දුරටත් ඉදිරියට ගෙන ගිය මානව හිමිකම් පිළිබඳ එක්සත් ජාතීන් ගේ කොමිසම 1993 දී මත දැරීමේ සහ ප්‍රකාශනයේ නිදහස පිළිබඳ විශේෂ රපෝර්තුකරුවකු පත් කරනු ලැබී ය. තොරතුරු දැනගැනීම සඳහා වන අයිතිය ක්‍රියාවෙහි යෙදවීම පිළිබඳ ව විමර්ශනය කිරීමත්, වාර්තා කිරීමත් විශේෂ රපෝර්තුකරුවාගේ වගකීම විය. දේශපාලන සහ සිවිල් අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ ජාත්‍යන්තර ගිවිසුමෙහි 19 වන වගන්තිය යටතේ “විශේෂයෙන් සියලු ආකාරයේ දත්ත ගබඩා කිරීම සහ නැවත ලබා ගැනීම යනා දී ක්‍රමවලින් රජය විසින් පවත්වාගෙන යනු ලබන තොරතුරු වෙත ප්‍රවේශ වීමට ජනතාවට ඇති අයිතිය සහතික කිරීමට රජයන් බැඳී සිටින බව විශේෂ රපෝර්තුකරු විසින් අවධාරණය කරන ලදී.⁴ මානව හිමිකම් කොමිසම 1998 දී යෝජනාවක් අනුමත කරමින් එම දැක්ම පිළිගැනීමට ලක් කළේ ය.⁵ විශේෂ රපෝර්තුකරුවා වසර 2000 දී තොරතුරු ලබාගැනීමේ නිදහස පිළිබඳ ව සහතික කළ මූලධර්ම රාශියක් කොමිසම විසින් පිළිගන්නා ලදී.

ප්‍රකාශනයේ නිදහස ප්‍රවර්ධනය උදෙසා වන ජාත්‍යන්තර යාන්ත්‍රණයන් ගේ ඒකාබද්ධ ප්‍රකාශනයක් පිළිබඳ එක්සත් ජාතීන් ගේ විශේෂ රපෝර්තුකරුවා විසින් 2004 දී, අමෙරිකා රාජ්‍ය සංවිධානය සහ යුරෝපීයානු ආරක්‍ෂක සහ සහයෝගීතා සංවිධානය වෙනුවෙන් එළිදක්වනු ලැබී ය.⁹ මෙම ප්‍රකාශනය තොරතුරු සඳහා සියලු පුරවැසියන්ට ඇති අයිතිය “මූලික මානව අයිතියක්” ලෙස තහවුරු කළ අතර සියලුම රජයන් හැකි තරම් තොරතුරු සඳහා ප්‍රවේශ වීමට ජනතාවට ඉඩ සැලසෙන පරිදි නීති පැනවීම මඟින් ඊට ගරු කළ යුතු යැයි ප්‍රකාශ කරන ලදී. දූෂණය වැලැක්වීමටත් රජයේ වගවීම ප්‍රවර්ධනයටත්, රාජ්‍ය පාලන කටයුතුවලට ජනතාව ගේ සහභාගීත්වය රැකුලක් වීමටත් තොරතුරු ප්‍රවේශය සඳහා වන අයිතිය ඉතා වැදගත් යැයි පිළිගැනීමට ලක්කරන ලදී.

ශ්‍රී ලංකාව 1980 දී දේශපාලන සහ සිවිල් අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ ජාත්‍යන්තර ගිවිසුමට ඇතුළත් විය. ඒ අනුව ජනතාවට රාජ්‍ය ආයතනයන්ගෙන් තොරතුරු ලබා ගැනීම උදෙසා පලදායී යාන්ත්‍රණයක් ඉදිරිපත් කිරීම මඟින් ජනතාව ගේ තොරතුරු ලබා ගැනීමේ අයිතිය සහතික කිරීමට රජයට නෛතික බැඳීමක් ඇත.

“ප්‍රකාශනයේ නිදහස යන්නෙන් අදහස් කරන්නේ තොරතුරු කරා නිදහසේ ප්‍රවේශවීමට සහ සත්‍යය දැබල වී යාමට නොදී, මෙන් ම රාජ්‍ය පාලනයෙහි ජනතා සහභාගීත්වය සහතික කරමින් පාලනයක් පවත්වාගෙන යනු ලබන්නේ කවර රජයන්දැයි දැන ගැනීමට ඇති මහජනයා ගේ අයිතියයි”

- අබ්දු හුසේන් මහතා,
එක්සත් ජාතීන්ගේ විශේෂ රපෝර්තුකරු, 1999¹¹

තොරතුරු නිදහස පිළිබඳ එක්සත් ජාතීන්ගේ මූලධර්ම (2000)

★ උපරිම අනාවරණය: රාජ්‍ය ආයතන තොරතුරු අනාවරණය කරන්නට බැඳී සිටින අතර මහජනතාව ගේ කවර වුව සාමාජිකයකුට තොරතුරු ලබා ගැනීමට ඒ හා සමාන අයිතියක් පවතී, "තොරතුරු" යන්නට ඒවා පවත්වාගෙන යනු ලබන්නේ කවර මාදිලියකින් ද යන්න නොසලකා රාජ්‍ය ආයතනයක පවතින සියලු වාර්තා සටහන් ඇතුළත් විය යුතු ය.

★ ප්‍රසිද්ධ කිරීමට බැඳී සිටීම: රාජ්‍ය ආයතන මහජනයාට ප්‍රයෝජනවත් හා වැදගත්කමක් ඇති ලේඛන ප්‍රසිද්ධ කළ යුතු සේම පෘථුල ලෙස ව්‍යාප්ත කළ යුතුය. මහජනයාට බලපාන තීරණ හෝ ප්‍රතිපත්ති අඩංගු ලේඛන සහ එම ආයතන ක්‍රියාකරන්නේ කෙසේද යන්න හෙළිදරව් කිරීම ඊට නිදසුන් ලෙස දැක්විය හැකි ය.

★ රජයේ විවෘතභාවය ප්‍රවර්ධනය කිරීම: අඩුම තරමින් තොරතුරු සඳහා වන අයිතිය පිළිබඳ මහජන අවබෝධය ඇති කරලීම සඳහා නීති සම්පාදනය කළ යුතු අතර රාජ්‍ය රහස් සංස්කෘතියට අදාළ ගැටලු නිරාකරණයට යාන්ත්‍රණයක් ඇති කළ යුතු ය.

★ වගකීමෙන් නිදහස් කිරීමේ වල පටු සීමාව: රජය අපහසුවට පත්වීම හෝ වැරදි ක්‍රියාවක් ආවරණය වීම වලක්වාලීම පදනම් කරගනිමින් තොරතුරු අනාවරණය ප්‍රතික්ෂේප කිරීම සිදු නොකළ යුතු ය. තොරතුරු අනාවරණය නොකිරීම සාධාරණය කළ හැකි හේතු අඩංගු සම්පූර්ණ ලැයිස්තුවක් නීතියට ඇතුළත් කළ යුතු ය. එහෙත් තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය සඳහා වන නීත්‍යානුකූල අයිතියට හානිකර විය හැකි ආකාරයෙන් එම ලැයිස්තුව සකස් නොවිය යුතු ය.

★ තොරතුරු සඳහා ප්‍රවේශයට පහසුකම් සලසන්නට ක්‍රියාකිරීම: සියලු රාජ්‍ය ආයතන තොරතුරු ලබා ගැනීමේ මහජන අයිතිය සහතික කිරීම උදෙසා තොරතුරුවලට ප්‍රවේශ විය හැකි විවෘත, අභ්‍යන්තර පද්ධති ස්ථාපිත කළ යුතු ය. ඉල්ලා සිටින තොරතුරු ලබාදීම සඳහා නිශ්චිත කාල සීමා නීතියෙන් නියම කළ යුතු අතර කවර වුව ප්‍රතික්ෂේප කිරීමකට පිළිගත හැකි ලිඛිත හේතු දැක්වීමක් සිදු කළ යුතු ය.

- ★පිරිවැය: තොරතුරු ලබා ගැනීම සඳහා ඉදිරිපත් වන අයදුම්කරුවන් අධෛර්යට පත් කරන තරමට ඒ සඳහා ගෙවිය යුතු ගාස්තු ඉහළ මට්ටමක නොවිය යුතු අතර එය නීතියේ අභිප්‍රායට විරුද්ධ නොවිය යුතු ය.
- ★විවෘත රැස්වීම්: රාජ්‍ය පරිපාලන ආයතනවල සියලු රැස්වීම් මහජනයාට විවෘත වන පරිදි පූර්ව අනුමැතියක් නීතියෙන් ස්ථාපිත කළ යුතු ය.
- ★අනාවරණය පූර්වාගමනයක් බවට පත්වීම: තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය සඳහා වන නීතිය හැකි තරම් දුරට අනෙකුත් ව්‍යවස්ථාපිත නීතියක් සමඟ අර්ථකථනය කිරීම අත්‍යවශ්‍ය වේ. හෙළිදරව් කිරීමෙන් වැළකෙන කරුණු සවිස්තරාත්මකව නීතියට ඇතුළත්විය යුතු අතර අනෙකුත් නීතීන්ට ඒවා ඉක්මවා යන්නට අවසර නොතිබිය යුතු ය.
- ★අයුක්තියට එරෙහිව හඬ නගන්නන්ට ආරක්‍ෂාව: වැරදි ක්‍රියා පිළිබඳ තොරතුරු හෙළිදරව් කිරීම අරමුණ කර ගනිමින් අදාළ තොරතුරු ලබාගත් පුද්ගලයා පසුව කවර හෝ නෛතික, පරිපාලන හෝ සේවා නියුක්තියට සම්බන්ධ වූ දඬුවමකට ලක්වීමෙන් ආරක්‍ෂා කළ යුතු ය.¹²

ජාත්‍යන්තර ආර්ථික, සාමාජීය හා සංස්කෘතික ප්‍රඥප්තිය (ICESCR) තොරතුරු ලබා ගැනීමේ අයිතිය සවිස්තරාත්මකව සඳහන් නොකළත් එහි විපරම් සහ ඇගයුම් සැකිල්ල වන ආර්ථික, සාමාජික සහ සංස්කෘතික අයිතීන් පිළිබඳ කමිටුව (CESCR) ප්‍රඥප්තියට ඇතුළත් අයිතීන් ප්‍රායෝගිකව ක්‍රියාවට නැංවීම පිළිබඳ "පොදු අදහස් දැක්වීම්" කීපයක් සිදු කර විනිවිදභාවයෙන් යුතු රාජ්‍ය පාලනය සහ තොරතුරු සඳහා ප්‍රවේශ වීම හැකියාවේ වැදගත්කම ගැන අවධානය දක්වා තිබේ. උදාහරණයක් ලෙස සෞඛ්‍යය සඳහා ඇති අයිතිය¹³ ජලය සඳහා ඇති අයිතිය¹⁴ ආහාර සඳහා ඇති අයිතිය¹⁵ අධ්‍යාපනය සඳහා ඇති අයිතිය¹⁶ සම්බන්ධව තොරතුරු ලබාගැනීමට පවතින නීත්‍යානුකූල අයිතිය දක්වා තිබේ. ශ්‍රී ලංකාව 1997 දී ආර්ථික, සමාජීය සහ සංස්කෘතික අයිතීන් පිළිබඳ ජාත්‍යන්තර ප්‍රඥප්තිය සම්මත කර ගැනීම හරහා තොරතුරු වෙත ප්‍රවේශන හැකියාව සහතික කරන්නට නෛතිකව බැඳී සිටී.

විශේෂිත ජන කණ්ඩායම්වල රැකවරණයට අදාළ ව පවතින නවතම මානව හිමිකම් ප්‍රඥප්තියේ ද තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතියේ වැදගත්කම පිළිගෙන ඇත.

උදාහරණයකට කාන්තාවන්ට චිරෙහි සියලු ආකාරයේ වෙනස් ලෙස සැලකීමේ තුරන් කිරීම සම්බන්ධව වන ප්‍රඥප්තිය (CEDAW)¹⁷ ළමා අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ ප්‍රඥප්තිය (CRC)¹⁸ සහ සියලු සංක්‍රමණික ශ්‍රමිකයන් සහ ඔවුන්ගේ පවුල්වල සාමාජිකයන්ගේ අයිතීන් සුරැකීම පිළිබඳ ප්‍රඥප්තිය (CMW)¹⁹ රජය වෙතින් තොරතුරු ලබා ගැනීමට ජනතාවට ඇති අයිතිය සමාජ සංවිධාන සහ සමාජයීය උප ඒකකවලට තහවුරු කිරීම රාජ්‍ය පාර්ශ්ව සම්බන්ධයෙන් අවශ්‍යයෙන් ම කළ යුත්තක් බවට පත් කොට ඇත. ශ්‍රී ලංකාව 1981 දී කාන්තාවට චිරෙහි සියලු ආකාරයේ වෙනස් ලෙස සැලකීමේ තුරන් කිරීම සම්බන්ධ ප්‍රඥප්තිය (CEDAW) සහ ඉන් වසර දහයකට පසුව 1991 දී ළමා අයිතිවාසිකම් ප්‍රඥප්තිය :කසෘක්* සම්මත කළේ ය. ශ්‍රී ලංකාව 1996 දී සියලු සංක්‍රමණික ශ්‍රමිකයන් ඔවුන්ගේ පවුල්වල සාමාජිකයන් ගේ අයිතීන් සුරැකීමේ ප්‍රඥප්තියට එකඟ විය. එමඟින් ශ්‍රී ලංකා රජයට කාන්තාව, ළමයින්, සංක්‍රමණික ශ්‍රමිකයන් සහ ඔවුන්ගේ පවුල්වලට රාජ්‍ය ආයතන විසින් පවත්වාගෙන යනු ලබන තොරතුරු ලබා ගන්නට පවතින අයිතිය සහතික කරවීමට පියවර ගනුවස් නෛතික බල කිරීමක් සිදුකර ඇත.

තොරතුරු ප්‍රවේශන අයිතියේ ඇති වටිනාකම හඳුනා ගැනීම හුදු මානව හිමිකම් කතිකාවට සහ භාවිතාවට පමණක් සීමා නොවේ. එය තිරසර සහ අපකෂපාතී සංවර්ධනයක් උදෙසා මෙන්ම ජාත්‍යන්තර ප්‍රජාව විසින් පිළිගත් ප්‍රජාතන්ත්‍රීය සහ දූෂණයෙන් තොර පාලනයක් උදෙසා වන අත්‍යවශ්‍ය අංගයකි.

උදාහරණයකට අනුව 1992 වසරේදී සම්මත වූ පරිසරය සහ සංවර්ධනය පිළිබඳ ප්‍රකාශයට අනුව "එක් එක් පුද්ගලයාට ඔවුන්ගේ ප්‍රජාවන් තුළ උපද්‍රවකාරී ක්‍රියාකාරීත්වයන් පිළිබඳ තොරතුරු ලබා ගන්නට අයිතියක් ලැබිය යුතු ය. රජයෙන් තොරතුරු සපුරා ලබා දීම මඟින් මහජන දැනුම්වත්භාවය සහ සහභාගීත්වය දිරිමත් කළ යුතු මෙන් ම ඊට පහසුකම් සැලසිය යුතු ය."²⁰ 1997 දී එක්සත් ජාතීන්ගේ මහ සභාව තොරතුරු ප්‍රවේශන පිළිබඳ ප්‍රකාශනය තහවුරු කරනු ලැබූ අතර එය නිශ්චිත ලෙස නිර්ණය කළේ ය : "තොරතුරු වෙත ප්‍රවේශවීමේ හැකියාව සහ තීරණ ගැනීමේ පෘථුල මහජන සහභාගීත්වය රටක තිරසර සංවර්ධනයට මූලික වෙයි."²¹ 2002 දී ජොහාන්ස්බර්ග් නුවර දී පැවැත් වූ තිරසර සංවර්ධනය පිළිබඳ ලෝක සමුළුවේ දී ස්ථිර කර ගත් සැලසුම තවදුරටත් රජයෙන් "ජාතික තලය තුළ පාරිසරික කාරණා පිළිබඳ නෛතික සහ පරිපාලන වාර්තා සහ පාරිසරික තොරතුරු ප්‍රවේශනය සහතික කරන" ලෙස නිල වශයෙන් ඉල්ලා සිටිනු ලැබී ය.²² එලෙස සමාජ සංවර්ධනය උදෙසා ලෝක සමුළුවෙන් පසු කෝපන්හේගන්හි ක්‍රියාකාරී වැඩසටහන තොරතුරු පිළිබඳ පෘථුල පරාසයක් කරා සියල්ලන් විසින් ප්‍රවේශනයට දිරි ගැන්වීම මෙන් ම සවිබල කිරීම අවශ්‍යයෙන් ම කළ යුතු යැයි තහවුරු කෙරිණි.²³

තොරතුරු සඳහා ප්‍රවේශ වීමට ඇති හැකියාව දූෂණයට එරෙහි චක්‍රයන් ජාතීන් ගේ ප්‍රඥප්තියෙහි (2003) කේන්ද්‍රීය මූලධර්මයකි. එහි 13 වන වගන්තිය දූෂණ වැලැක්වීමේදී සහ ඊට එරෙහිව සටන් කිරීමේදී සමාජ දායකත්වයේ වැදගත්කම හඳුනා ගෙන ඇත.²⁴ ජනතා සහභාගිත්වයට වැඩි ඉඩකඩක් සැලසීම සඳහා රාජ්‍ය පාර්ශ්ව තීරණ ගැනීමේ ක්‍රියාවලියේදී විනිවිදභාවය තහවුරු කිරීමට අවශ්‍ය මෙන් ම ජනතාවට තොරතුරු සඳහා ප්‍රවේශ වීමට ඇති අයිතිය ප්‍රබල ලෙස සහතික කළ යුතු ය. ශ්‍රී ලංකාව 2004 දී මෙම ප්‍රඥප්තියට අස්සන් කොට අනුමත කර තිබේ. ශ්‍රී ලංකා රජය දූෂණය සීමා කිරීමේ අරුතින් විනිවිදභාවය ආයතන ගත කරන්නට ජාත්‍යන්තර ප්‍රජාවට තම කැපවීම විදහා දැක්වීමට නෛතික වශයෙන් බැඳී සිටී.

පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩලය

ශ්‍රී ලංකාව ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදයේ සහ සංවර්ධනයේ පොදු ඉලක්ක කරා එක්ව වැඩ කරන සහ එකිනෙකාට සහාය දක්වන රටවල් 53 ක ස්වේච්ඡා සංගමයක් වන පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩලයේ සාමාජිකයෙකි.²⁵ පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩලයේ සාමාජිකයන් අවස්ථා ගණනාවකදී තොරතුරු ප්‍රවේශනයට ඇති අයිතියේ මූලික වැදගත්කම සාමූහිකව හඳුනාගෙන තිබේ. 1980 තරම් ඈතකදී පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩලයේ නීති අමාත්‍යවරුන් : “ප්‍රජාතාන්ත්‍රීය සහ රාජ්‍ය ක්‍රියාවලියේදී මහජන සහභාගිත්වය වඩාත් අර්ථාන්විත වනුයේ පුරවැසියන්ට නිල තොරතුරු වලට ප්‍රවේශවීමට අවස්ථාව ඇත්නම්” යැයි ප්‍රකාශ කළහ.²⁶ පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩලයේ ප්‍රතිපත්ති ප්‍රකාශන එතැන් පටන් සාමාජික රටවල් “තොරතුරු නිදහස නෛතික සහ වලංගුභාවයට පත් කළ යුතු අයිතියක් ලෙස සැලකීම සඳහා”²⁷ දිරි ගන්වනු ලැබී ය.

1999 දී පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩලීය ලේකම් කාර්යාලය ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය සහ සංවර්ධනය ප්‍රවර්ධනය කිරීමට සහ දැනගැනීමේ අයිතිය සම්බන්ධ ව ක්‍රියාකිරීමට විශේෂඥ කණ්ඩායමක් පත් කරනු ලැබීය. විශේෂඥ කණ්ඩායමේ අවසාන වාර්තාව මත පදනම් ව පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩලීය නීති අමාත්‍යවරුන් පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩලීය තොරතුරු නිදහසේ ප්‍රතිපත්ති සකසනු ලැබී ය. එසේ ම “ජීවිකාවන් සහ සංවර්ධනය පිළිබඳ කාරණයන්හිදී ප්‍රධාන වන හා දූෂණයට එරෙහිව සටන් කිරීමේදී ප්‍රබල පිටිවහලක් සපයන රජයේ වගවීම වැඩි දියුණු කරන, මහජන සහභාගිත්වයට පහසුකම් සැලසෙන තොරතුරු ප්‍රවේශය සඳහා අයිතිය මානව හිමිකමක් ලෙස හඳුනා ගනු ලැබී ය.”²⁸

අවාසනාවට පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩලීය නීති අමාත්‍යවරුන් විසින් සකස් කරන ලද අවසන් ප්‍රතිපත්ති මාලාව විශේෂඥ කණ්ඩායම විසින් නිර්දේශ කරන ලද ප්‍රතිපත්තීන්ට වඩා බොහෝ ලිඛිත මෙන්ම වැඩි විස්තීර්ණ වූවක් නොවී ය. උපරිම අනාවරණය පිළිබඳ මූලධර්මය දැයාරූ වී තිබුණා සේම අනාවරණයෙන් නිදහස් කෙරෙන ප්‍රතිපාදනවලට අවශ්‍ය නියෝග ඊට ඇතුළත් නොවී ය. විශේෂ විශේෂඥ කණ්ඩායම විසින් නිර්දේශ කරන ලද උචිත පරිපාලනමය සම්පාදන සහතික කෙරෙන නීති අමාත්‍යවරුන් ගේ අවසන් ප්‍රතිපත්ති මාලාවට ඇතුළත් වී තිබුණේ නැත.

පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩලීය තොරතුරු නිදහසේ මූලධර්ම (1999)

- ★ තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය නෛතික හා වලංගු අයිතියක් ලෙස සැලකීමට සාමාජික රටවල් දීර් ගැන්විය යුතු ය.
- ★ රජයෙන් විවෘත භාවයේ සංස්කෘතියක් ප්‍රවර්ධනය කළ යුතු අතර තොරතුරු අනාවරණය සඳහා වාසිදායක තත්ත්වයක් ඇතිවන පූර්ව නිගමනයක් ගොඩ නැංවිය යුතු ය.
- ★ තොරතුරු කරා ප්‍රවේශවීමේ අයිතියේදී තොරතුරු අනාවරණය වළක්වාලිය යුත්තේ සීමිත තොරතුරු ප්‍රමාණයක පමණි.
- ★ රජය සියලු වාර්තා සටහන් නඩත්තු කළ යුතු මෙන් ම ආරක්ෂා කළ යුතු ය.
- ★ ප්‍රධාන වශයෙන් තොරතුරු සහ වාර්තා කරා ප්‍රවේශ වීමට ඉඩ නොදෙන අවස්ථා ස්වාධීන විවේචනයකට යටත් විය යුතු ය.

පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩලීය නීති අමාත්‍යවරුන් ගේ වාර්තාවෙන් පසු පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩලීය ලේකම් කාර්යාලය නීති සම්පාදනයට මාර්ගෝපදේශනයක් ලෙස තොරතුරු නිදහස පිළිබඳ ආදර්ශ නීතියක් සකස් කළේ ය. සමස්තයක් වශයෙන් ආදර්ශ නීතියට ප්‍රගතිශීලී මෙන් ම මනා ප්‍රතිපාදන මාලාවක් අඩංගු කරවීය. කෙසේ වුවත් එහි පොදුවේ හඳුනා ගත් ජාත්‍යන්තර ප්‍රමිතීන්ට අනුකූල නොවන යම් සීමාවන් සහ සඳහන් නොකළ කරුණු ඇතුළත් ව තිබුණි.

තොරතුරු දැනගැනීම සඳහා වන පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩලීය ප්‍රමිතීන් අනෙකුත් ජාත්‍යන්තර ආයතන විසින් ස්ථීර කළ ඒවාට වඩා පරිපූර්ණ බවින් අඩු ය. උදාහරණයක් ලෙස අප්‍රිකානු සංගමය පුද්ගලික ආයතනවලින් තොරතුරු ප්‍රවේශනයට ඇති අයිතිය, තොරතුරු ප්‍රවේශනයට ඉඩ සැලසෙන පරිදි රහස්‍යභාවය පිළිබඳ නීති ලිහිල් කිරීම නීති සංශෝධන අවශ්‍යතාව සහ ස්වාධීන අභියාචන ආයතනයක් පිහිටුවීමේ අවශ්‍යතාව හඳුනා ගෙන තිබීම දැක්විය හැකිය. එක්සත් ජාතීන් ගේ මානව හිමිකම් කොමිසම විසින් ස්ථීර කළ ප්‍රතිපත්ති

මාලාව මහජනතාව දැනුම්වත් කිරීම සඳහා සම්පාදන සලසන අතර ම හඬ නගන්නන් ආරක්ෂා කිරීමට රාජ්‍යයන් බැඳී සිටීම නීති ගත කර ඇත. මෙම නියෝග කිසිවක් පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩලීය ආදර්ශ නීතියේ අඩංගු නොවේ.

ජාත්‍යන්තර ආර්ථික සහ වෙළඳ ආයතන:

අනාවරණයෙන් නිදහස් නොවේ

ලෝක බැංකුව, ජාත්‍යන්තර මූල්‍ය අරමුදල (IMF) සහ ලෝක වෙළෙඳ සංවිධානය (WTO) වැනි ජාත්‍යන්තර මූල්‍ය සහ වෙළෙඳ ආයතන කිසියම් රටකට ආධාර ලබාදීමේ දී එම රටවල මූල්‍ය ආර්ථික ප්‍රතිසංස්කරණය සඳහා කොන්දේසියක් ලෙස තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය ඉදිරිපත් කළ ද තම සංවිධානවල තොරතුරු ලබාදීමට ඔවුහු මැලිකමක් දක්වති. නමුත් ඔවුන්ගේ මැදිහත්වීම්වල පලදායීතාව සහතික කරන්නට සේ ම ආයතනික ප්‍රතිරූපය පවත්වාගෙන යන්නට ද මෙය අත්‍යවශ්‍යය. බොහෝ පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩලීය රටවල් මෙම ජාත්‍යන්තර ආයතනවල සාමාජිකයන් වන අතර ම එම ප්‍රතිපත්තිවලින් බැඳී සිටියි. යහපාලනයේ මූලධර්ම ක්‍රියාවේ යොදවන්නට මෙම ආයතන දිරිමත් කිරීමට ඔවුහු පියවර ගනිති.

අන්තර්ජාතික මූල්‍ය සහ වෙළෙඳ ආයතන දිගුකාලීනව පවත්වා ගෙන ආ තර්කයක් වනුයේ ඔවුන් අන්තර්ජාතික නියමයන්ට හෝ ජාතික නීතීන්ට යටත් බවත් තමන් වගකිව යුත්තේ සාමාජික රාජ්‍යයන්ට පමණක් බවත් ය. වඩාත් වගවීමෙන් ක්‍රියාකළ යුතු බවට එල්ල වන බලපෑම්වලට ප්‍රතිචාර දක්වමින් එම ආයතන ඉතා අකමැත්තෙන් වුව ද තොරතුරු අනාවරණ ප්‍රතිපත්ති ස්ථාපිත කරන්නට පියවර ගනිමින් සිටිති. කෙසේ වුවද රාජ්‍ය පාලනය සහ තීරණ ගැනීම පිළිබඳ ව්‍යුහයන් සහ ක්‍රියාකාරීත්වය පිළිබඳ තොරතුරු වඩා කැමැත්තෙන් හෙළිදරව් කරන්නා සේම ඇතැම් රටවල් තවමත් බොහෝ දුර ඊට දිගට ම පවත්වා ගෙන යාමට උත්සාහ දරති.

වඩාත් ගැටලු සහගත වන්නේ අනාවරණය කරන තොරතුරු පවා අසීරු හා ජනතාවට හුරු පුරුදු බවින් යුක්ත නොවීමත්, සංකීර්ණ තාක්ෂණික වචනවලින් හෙබියා වූ එම ලිපිගොනු අර්ථකථනය කිරීම ඉතා අසීරු වීමත් ය.

ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය සහ සංවර්ධනය සඳහා වඩාත් වැදගත් වීමට නම් එවන් බලගතු ජාත්‍යන්තර ආයතනවලින් ඉදිරිපත් වන තොරතුරු වියට අදාළ වන ජනතාවට ප්‍රවේශ විය හැකි මට්ටමක පැවතිය යුතු අතරම, රටවල තීරණ ගැනීමේ ක්‍රියාවලියට දායකත්වය සැපයිය හැකි අර්ථාන්විත හා තේරුම් ගත හැකි මිටිමින් පැවතිය යුතු ය. මෙම බලගතු සංවිධාන හා සාමාජික රටවල් ඔවුන් ගේ ප්‍රතිපත්ති පිළිබඳ වගවීම සම්බන්ධයෙන් මහජනතාවට පියවර ගත හැකි අයුරෙන් එම තොරතුරු සවිස්තරාත්මකව ඉදිරිපත් කළ යුතු ය.

ලෝක බැංකුව:

පෙරට වඩා විශාල ලෙස තොරතුරු ප්‍රවේශනයට ඉඩ දෙමින් ලෝක බැංකුව 2010 ජූලි 1 දා නව තොරතුරු ප්‍රවේශන ප්‍රතිපත්තියක් ක්‍රියාත්මක කරනු ලැබී ය. මෙම ප්‍රතිපත්තිය විවිධ හවුල්කරුවන් සමඟ සිදු කළ සාකච්ඡාවල ප්‍රතිපලයක් වූ අතර එය ලෝක බැංකුව තොරතුරු අනාවරණය, විනිවිදභාවය සහ වගවීම සම්බන්ධව එතෙක් පවත්වාගෙන ගිය ක්‍රියාවලීන් පූර්ණ වෙනසකට ලක් කළේ ය. නව ප්‍රතිපත්තිය යටතේ මාණ්ඩලික රැස්වීම්, සාකච්ඡාවල සාරාංශ, ක්‍රියාත්මකභාවය සහ ප්‍රතිඵල වාර්තා, සංකල්ප සටහන් සහ ප්‍රතිපත්ති විමසුම් උදෙසා උපදේශක සැලසුම් ආදිය පිළිබඳ රඳවා තබා ගත් තොරතුරු සම්පූර්ණයෙන් ම මහජන සුපරික්ෂණයට විවෘත කෙරුණි. මෙයට අතිරේකව “අහේතුකව හෝ අයෝග්‍ය ලෙස” හෙළිදරව් නොකෙරෙන තොරතුරු පිළිබඳ යම් අභියාචනයක් ඉදිරිපත් වුවහොත් එය විනිශ්චය කිරීම සඳහා ත්‍රිපුද්ගල ස්වාධීන අභියාචනා මණ්ඩලයක් පිහිටවනු ලැබී ය.

ලෝක බැංකුව සඳහන් කරන්නේ විවෘතභාවය උදෙසා තම කැපවීම තහවුරු කරනු ලැබුවේ මහජන හිමිකාරිත්වය සහ සහභාගිත්වය පෝෂණය කිරීමේ අවශ්‍යතාව ය වෙනුවෙන් මෙන් ම දර්ශනාව ය තුරන් කිරීමට ලෝක බැංකුවේ දැන මෙහෙවර සාක්ෂාත් කර ගැනීමටත්, එහි ප්‍රතිපත්ති සහ ව්‍යාපෘති සැලසුම් සහ ක්‍රියාවේ යෙදවීම දියුණු කිරීමටත් බව ය.

ජාත්‍යන්තර මූල්‍ය අරමුදල: ජාත්‍යන්තර මූල්‍ය අරමුදල රහස්‍යභාවයෙන් ක්‍රියාකිරීම පිළිබඳ ව පසුගිය කාලසීමාව තුළ දැඩි ලෙස විවේචනය වී තිබේ. 1998 දී හඳුන්වා දුන් එහි අනාවරණ ප්‍රතිපත්තිය මඟින් ලැයිස්තු ගත කළ ලේඛන ලැයිස්තුවක් සකසා තිබෙතත් එම තොරතුරු අනාවරණය කළ හැකි වන්නේ

අදාළ රාජ්‍යයන්හි කැමැත්ත ඇති නම් පමණි. පාලක මණ්ඩල රැස්වීම්වල න්‍යාය පත්‍ර සහ වාර්තා අනාවරණය උදෙසා වන ලේඛන තොරතුරු ලැයිස්තුවෙන් බැහැර කර තිබේ.

මෙම සංවිධානයට පිට පිටම පත් වූ කළමනාකාර අධ්‍යක්ෂවරුන් ප්‍රකාශකර සිටියේ තම ආයතනය වගවනුයේ සාමාජික රටවලට පමණක් බවත් විඛේදන විවෘතභාවය වැඩි කරලීමට නම් සියලු සාමාජික රටවල අනුමැතිය අවශ්‍ය බවත් ය. තොරතුරු අනාවරණය පිළිබඳ ජාත්‍යන්තර මූල්‍ය අරමුදලේ සාමාජික රටවල පවත්නා හීනිමය චිකිත්‍යා විමර්ශනය කරමින් සිටීම ධනාත්මක වර්ධනයකි.

ලෝක වෙළෙඳ සංවිධානය: ලෝක වෙළෙඳ සංවිධානයේ ප්‍රධාන ආයතන සහ කාර්යය ගැන විස්තර සහ පාලන ව්‍යුහය ගැන තොරතුරු පහසුවෙන් ලබා ගත හැකි අතරම පාලන ආයතන තීරණවල සාරාංශ සහ නිවේදනයන් සේම සියලු අවසාන චිකිත්‍යා පිළිබඳ තොරතුරු ලබා ගත හැකිව තිබෙන නමුත් වෙළෙඳ ගනුදෙනු කතාබහ සහ ආරවුල් සමථය මහජනතාවට විවෘත නැත. විවේචනයන් පවසන්නේ වෙළෙඳ ගිවිසුම් අස්සන් තැබීමෙන් පසු ව ඒ පිළිබඳ ව තොරතුරු ලබා ගැනීමට ඉඩ කඩ සැලසීම සතුටුදායක තත්ත්වයක් නොවන බවයි. වෙළෙඳ ගනුදෙනු පිළිබඳව පවත්වන සාකච්ඡාවලදී සිදුවන්නේ කුමක්දැයි නොදැන වම ගනුදෙනු සම්බන්ධයෙන් ලෝක වෙළෙඳ සංගමය සහ අදාළ රටවල් වගවීමට යටත් කිරීමට මහජනතාවට අවස්ථාවක් නොලැබේ. ලෝක වෙළෙඳ සංවිධානයේ 2002 සීමාබන්ධන හරණ ප්‍රතිපත්තිය ඉතා විස්තරාත්මක වුවත් වම ලේඛන ප්‍රකාශනයට පත් කළ හැකි කාල සීමාව සාමාන්‍යයෙන් මාස අට නවයේ සිට සති හය දක්වා කෙටි කාල සීමාවකට පත් කරනු ලැබී ය.³⁴ ඇතැම් ලේඛන තවමත් හෙළිදරව් කිරීමෙන් තොරව රඳවා තබා ගත හැකි ය. නමුත් තොරතුරු අනාවරණය නොකරන ලේඛන ලැයිස්තුව මේ වනවිට පහත හෙළා තිබේ.

මෙම ආයතන මේ වන විට තම ක්‍රියාකාරකම්වල විනිවිදභාවය සම්බන්ධව වැඩි අවධානයක් දක්වන්නට පටන් ගෙන ඇතත් ඔවුන් ගේ තොරතුරු අනාවරණ ප්‍රතිපත්තිවල ඇතැම් මූලික දෝෂයන් විලෝපම පවතී. පළමු සාමාජික රටවල් තම ක්‍රියාකාරිත්ව සම්බන්ධයෙන් තොරතුරු අනාවරණයට චිකිත්‍යා විස යුතු සේ ම ප්‍රතිපත්ති වෙනස් කිරීමකදී සාමාජික රටවල චිකිත්‍යාව අවශ්‍යයයි යන මූලධර්මයට සියල්ලන් චිකිත්‍යා විස. පළමු දෝෂය වන්නේ සාමාජික රටවල් සියල්ලක්ම තම ක්‍රියාකාරකම් පිළිබඳ තොරතුරු අනාවරණයට චිකිත්‍යාව පළ

කළ යුතු අතර ප්‍රතිපත්ති වෙනසක් සඳහා එකඟතාවක් දැක්විය යුතු වීම ය. දෙවැනි දෝෂය වන්නේ තොරතුරු ලබාදීම ප්‍රතික්ෂේප කිරීම සම්බන්ධව ඉදිරිපත් වන අභියාචනය ස්වාධීන විමර්ශනයකට ලක් නොවීම ය. තෙවන දෝෂය වන්නේ මහජනතාවට ඉදිරිපත් කෙරෙන තොරතුරු බොහෝමයක් ගනු ලැබූ තීරණ සම්බන්ධව වන ලිපිගොනු වීම ය. තීරණ ගැනීමෙන් පසු හෙළිදරව් කෙරෙන තොරතුරු වඩාත් පුළුල් සහභාගීත්වයකට උපකාර වන්නේ නැත. කෙසේනමුත් පැහැදිලිවම විවෘතතාවය සඳහා ඔවුන් යම් ප්‍රගතියක් අත් කර ගෙන තිබෙන නමුත් තවත් බොහෝ දුර යා යුතුව ඇත.

දකුණු ආසියාවේ ප්‍රමිතීන්

යුරෝපය, අප්‍රිකාව සහ අමෙරිකාව සසඳන කල දකුණු ආසියාවේ මානව හිමිකම් රැකීම සහ ප්‍රවර්ධනය අරභයා කලාපීය යාන්ත්‍රණවල අඩුවක් පවතී. එහෙත් කලාපීය සහයෝගීත්වය පිලිබඳ දකුණු ආසියානු සංගමය (SAARC) සාමාජික රටවල සමාජ ආර්ථික සංවර්ධන ක්‍රියාවලිය වර්ධනය කිරීම අරමුණු කළ කලාපීය වේදිකාවකි. ශ්‍රී ලංකාව එම සංවිධානයේ ආරම්භක සාමාජිකයෙකි. බංගලාදේශය, භූතානය, ඉන්දියාව, මාලදිවයින, නේපාලය. පාකිස්තානය සහ ශ්‍රී ලංකාව විසින් 2004 දී සකස් කර ගත් සමාජ ප්‍රකාශනය ඒ සඳහා උපයෝගී වේ. එහි සාරාංශය මෙසේය.

“රාජ්‍ය හා පෞද්ගලික සහ ජාතික හා සහ අන්තර්ජාතික ආයතනයන්හි විනිවිදභාවයෙන් සහ වගවීමෙන් යුතු පරිපාලනයක් සහතික කරන්නට රජයන් පියවර ගත යුතු ය.

“තීරණ ගැනීමේ දී සහ ක්‍රියාවේ යෙදවීමේ දී මෙන්ම ඇගයීමේ දී ජනතාව ගේ පූර්ණ සහභාගීත්වය සවිබල ගැන්වීම අවශ්‍ය ය”.

සංවර්ධන ප්‍රතිපත්ති සැලසුම් කිරීමේ දී කාන්තා සහ තරුණ සහභාගීත්වය විශාල වශයෙන් සහතික කරන්නට පියවර ගැනීමට විශේෂ අවධානයක් යොමුකර ඇත. මෙය යථාර්ථයක් බවට පත් කිරීමට නම් දකුණු ආසියානු කලාපීය සහයෝගීත්වය පිලිබඳ සංගමයේ සාමාජික රටවල් තම ප්‍රතිපත්ති සහ වැඩ සටහන් පිලිබඳ ව සංකල්පය බිහිකිරීමේ අවධියේ පටන් ක්‍රියාවේ යෙදවීම දක්වා ජනතාවට තොරතුරු ලබාගැනීම සහතික කරන්නට විශ්වසනීය පියවර ගත යුතු ය. පාකිස්තානය (2002 දී), ඉන්දියාව (2005 දී), නේපාලය (2007 දී) සහ

බංග්ලාදේශය (2009 දී) තොරතුරු තම පුරවැසියන්ගේ අයිතියක් ලෙස පිළිගැනීමට පියවර ගත්හ. ශ්‍රී ලංකාව 2003 දී තොරතුරු සඳහා ප්‍රවේශ වීමේ නීතියක් ස්ථාපිත කිරීමේ චලිපත්තට සේන්ද්‍ර වුවත් රජය විසුරුවා හැරීම නිසා එම වැඩපිලිවෙළ නැවත ශීත කාමරයක තනි විය.

ජාතික නීති පරිපාටියක් සකස් කිරීම

තොරතුරු ලබා ගැනීමේ අයිතිය පැහැදිලි නීතිමය රැකවරණයන් ගේ සිට තොරතුරු සඳහා ප්‍රවේශ වීමට ඉඩ හරින නියෝග දක්වා විවිධ වූ නෛතික යාන්ත්‍රණයන් ඔස්සේ ආරක්‍ෂා කර ගත හැකි ය. උදාහරණයකට විධායක නියම හෝ පනත් ඔස්සේ හෝ දෙපාර්තමේන්තු මඟින් ස්වේච්ඡාවෙන් සකස් කරන ලද පුරවැසි ප්‍රඥප්ති ඔස්සේ තොරතුරු ලබා ගත හැකිය. එක්සත් රාජධානිය තොරතුරු නිදහස් පනත 2005 දී බලපැවැත්වීමට අරඹන තෙක්ම 1997 විවෘත රාජ්‍ය පනත ඔස්සේ තොරතුරු සඳහා ප්‍රවේශයට ජනතාවට අවස්ථාව සලසනු ලැබීය. එසේ වුවද පරිපාලන නියමයන් හෝ විධායක නියෝගයන් ඔස්සේ තොරතුරු ප්‍රවේශය සඳහා ඉඩ සැලසීම සුදුසු වන්නේ නැත. එයට හේතුව ඕනෑම විටක එය පහසුවෙන් වෙනස් කළ හැකි නිසාවෙනි. තොරතුරු ලබා ගැනීමේ අයිතිය ආරක්‍ෂා කිරීමට පරමාදර්ශී යාන්ත්‍රණයක් වනුයේ නිශ්චිත නීති ප්‍රතිපාදන පමණි.

තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය නීති ගත නොකළ තැනක විවිධ අංශයන්ට අදාළ නීති ඇතැම්විට තොරතුරු අනාවරණය සඳහා දෙන ලද බලයක් වෙයි. උදාහරණයකට පාරිසරික නීති රීති පාරිසරික බලපෑම් තක්සේරු ප්‍රසිද්ධ කළ යුතු බවට නියම කළ හැකි අතර ආයතනික නීති මඟින් පෞද්ගලික ආයතනවලට තම වාර්ෂික ගිණුම් වාර්තා ප්‍රසිද්ධ කළ යුතු බවට නියමයන් පැනවිය හැක. ඝානා, මලාවි, මොසැම්බික්, පැපුවා නිව්ගිනියා, දකුණු අප්‍රිකා, ටැන්සානියා සහ උගන්ඩා යන ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා සියල්ල තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය නිශ්චිතව ආරක්‍ෂා කරයි.³⁷ පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩලයීය රටවල් ගණනාවක ව්‍යවස්ථා තොරතුරු ලබා ගැනීමේ සහ සන්නිවේදනය කිරීමේ අයිතිය භාෂණයේ සහ ප්‍රකාශනයේ නිදහස³⁸ උදෙසා වන මූලික අයිතියේ කොටසක් ලෙස හඳුනා ගෙන ඇත. දකුණු ආසියා රටවල් අතර තනි මූලික අයිතිවාසිකමක් ලෙසට හෝ අනෙකුත් මූලික අයිතිවාසිකම්වල කොටසක් සහ ගොනුවක් ලෙසට තොරතුරු අයිතිය සඳහන් කරන්නේ නේපාලය සහ මාලදිවයින යන රටවල් පමණි.

තොරතුරු සඳහා ප්‍රවේශනයට ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවෙන් නියමයන් පනවා ඇති තැනකදීව එහි නියත අන්තර්ගතය විස්තර කිරීමටත් අයිතියේ පුළුල් බව හා අවහිර කිරීම්වල සීමා නියම කිරීමට නීති පැනීමේ අවශ්‍යතාවක් පවතී. ඊජිප්තු, දකුණු අප්‍රිකා සහ උගන්ඩා රටවල ආණ්ඩු ක්‍රම ව්‍යවස්ථා තොරතුරු ලබා ගැනීමේ අයිතිය ආරක්‍ෂා කිරීමටත් නීති කෙටුම්පත් සකස් කිරීමටත් රජයට නියම කරයි. අවාසනාවකට ඊජිප්තු තවමත් මෙය සිදු වී නැත. නීති සම්පාදනය හරහා සියලුම රාජ්‍ය ආයතන හරහා විහිදෙන විවෘත බවේ සංස්කෘතියක් නිර්මාණය කිරීමේ පැහැදිලි සැලැස්මක් ලබා දෙයි. තොරතුරු ලබා ගැනීමේ අයිතිය සීමාකරන නීති පවතින්නේ නම් පලදායී ලෙස විය වලංගු කළ නොහැකි ය.

ශ්‍රී ලංකාව තුළ ශ්‍රේණිදායීකරණය විවිධ අවස්ථාවන්වලදී තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය අඩංගු වන සිතීමේ නිදහස, සහ භාෂණයේ සහ ප්‍රකාශනයේ නිදහස මූලික අයිතිවාසිකමක් ලෙස පිළිගෙන ඇත.³⁹

ඉන්දියාවේ ශ්‍රේණිදායීකරණය පළමු වතාවට 1975 දී ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව විසින් සහතික කළ නිදහසේ කතා කිරීමට සහ අදහස් පළ කිරීමට ඇති මූලික අයිතිය සඳහා පූර්ව කොන්දේසියක් ලෙස රජයෙන් තොරතුරු ලබා ගන්නට සහ සොයන්නට අයිතියක් පවතින බවට පිළිගනු ලැබී ය.⁴⁰ පසුව 1981 දී ආණ්ඩු ක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 21 වැනි වගන්තිය යටතේ සහතික කළ ජීවත්වීමට ඇති අයිතිය පිළිබඳ අත්‍යවශ්‍ය සංරචකයක් ලෙස තොරතුරු ලබා ගැනීමට ඇති අයිතිය උපරිමාදායීකරණය විසින් පිළි ගනු ලැබී ය.⁴¹ එතැන් සිට අධිකරණය තීන්දු කිහිපයක දී තොරතුරු ලබා ගැනීමට ඇති අයිතිය යළිත් අවධාරණය කර තිබේ. වසර 2004 දී පාර්ලිමේන්තුවට හඳුන්වා දෙනු ලැබූ තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය සඳහා වූ පනත් කෙටුම්පත මූලික අයිතියක් ලෙස සඳහන් කළේ ය.

බංග්ලාදේශයේ ශ්‍රේණිදායීකරණය භාෂණය සහ ප්‍රකාශනයේ අයිතිය සහතික කරන 39 (2) වගන්තිය අනුව පුරවැසියන්ට තොරතුරු ලබාගැනීමේ අයිතිය පැවතිය යුතු බවට අර්ථකථනය කළේය. පාර්ලිමේන්තුව විසින් 2009 දී අනුමත කළ බංග්ලාදේශයේ තොරතුරු ලබා ගැනීමේ අයිතිය පිළිබඳ පනතේ පූර්විකාව ව්‍යවස්ථාව විසින් සහතික කළ සිතීමේ, හෘදය සාකෂියට එකඟව කටයුතු කිරීමේ සහ භාෂණයේ නිදහසින් පිටස්තර කළ නොහැකි කොටසක් ලෙස හඳුන්වාදෙනු ලැබී ය.

පැරණි නීතියක් නොවිය යුතුයි

තොරතුරු ලබා ගැනීමේ අයිතිය පිළිගන්නා කවර හෝ නීතියක් අනුමත කිරීම පමණක් ප්‍රමාණවත් නොවේ. එය යථාර්ථයක් වීමට නම් අදාළ නීති රීති ජාත්‍යන්තර යහ භාවිතයට අනුකූල වීම අවශ්‍ය ය. අවාසනාවකට ඇතැම් අධිකරණ සේවා යම් විකල්පයක් පමණක් ලෙස නීති අනුමත කරන අතර එවන් නීති සැබෑ විවෘතභාවයේ ප්‍රමිතීන් ගෙන් ඈත් ව පවතී.

උදාහරණයක් ලෙස පාකිස්ථානයේ තොරතුරු නිදහස පිළිබඳ 2002 නීති රීති ආවරණය කරනුයේ රාජ්‍ය ආයතන සහ ලේඛන සීමිත සංඛ්‍යාවක් පමණ ය. තොරතුරු අනාවරණය නොකර සිටීම සඳහා මහත් සේ ඉඩකඩ එම නීත මගින් සලසා ඇති අතර මහජන යහපතට හානිවිය හැකි ද යන්න පරීක්ෂණයට යටත් නොකර තොරතුරු ලබාදීම ප්‍රතික්ෂේප කිරීම සඳහා අසාධාරණමය පුළුල් නිදහසක් ලබා දී ඇත. මීට අමතරව අභියාචනය උදෙසා පවතින නීති අසතුටුදායක ය එමෙන් ම අධිකාරියේ ගවේෂණාත්මක බලතල නියම කොට නැතිසේම අභියාචනා අධිකාරිය ඉදිරියේ විමර්ශනයේ ක්‍රියාපටිපාටිය ද නියත කොට නැත.

තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය සඳහා වන නීතිය කරා චලඹුණු පළමු ඉන්දීය ප්‍රාන්තය බවට 1997 දී පත්වුණු තමිල්නාඩුව අනාවරණය කිරීම වළක්වන තොරතුරු ප්‍රවර්ග 23 ක් හඳුන්වාදෙනු ලැබී ය. මෙම නීතිය පාර්ලිමේන්තුව විසින් අනුමත කළ ඉතා ප්‍රගතිශාලී වූ තොරතුරු අයිතිය පිළිබඳ පනතට පසුව ඉවත්කර ගනු ලැබී ය.

නීති පැනවීමේ අරමුණු

උපරිම අනාවරණය පිළිබඳ නීතියන් ස්ථාපිත කරන්නට මෙන් ම ප්‍රවේශනය ශක්තිමත් කරන පුර්වානුමිතියක් තහවුරු කරන්නට නීතිය පැහැදිලි නිවේදනයකින් මුල පිරිය යුතු ය. මනාව සටහන් කරන ලද වගන්ති මූලික ප්‍රතිපත්ති අනුව කටයුතු කිරීමට රජය නිසැක කැපවීමක් සඳහා පොලඹවන අතරම පරිපාලනමය සහ අධිකරණමය අර්ථකතනයක් උදෙසා සහාය දක්වනු ලබයි.

පූර්විකා සහ අරමුණ සඳහන් වන වගන්ති මඟින් තොරතුරු සඳහා ප්‍රවේශවීමේ නීති අනුමත කිරීමට හේතු වන කරුණු විස්තරාත්මකව දැක්වන අතර එහි විෂය පථය පුළුල් ව අර්ථගන්වනු ලබයි. උපරිම අනාවරණය, විනිවිදභාවය ව්‍යක්ත සහ වගවීම පිළිබඳ මුලධර්ම පිළිබඳ ශක්තිමත් නිවේදන මඟින් තොරතුරු ලබා ගැනීමේ ජනතාවගේ අයිතිය නිශ්චිතව පිළිගැනීම පමණක් නොව පුරවැසියන්ට සහ රාජ්‍ය සේවකයන්ට විවෘත පාලනයක් උදෙසා රජයේ කැපවීම පිළිබඳ නිවැරදි පණිවිඩයක් ලබා දේ. තොරතුරු ලබා ගැනීම උදෙසා පුරවැසියන් ගේ අයිතිය පැහැදිලි ලෙස පිළිගැනීමට අසමත් වීම හා අයිතියේ සීමා අවධාරණය නොකිරීම හරහා නිලධාරීන්ට පනත සීමාකාරී ලෙස අර්ථකථනය කරන්නට ඉඩකඩ සැලසේ.

ඉන්දියානු තොරතුරු ලබා ගැනීමේ අයිතිය පිළිබඳ වසර 2005 දරණ පනත “සියලු රාජ්‍ය ආයතනවල කටයුතුවලදී විනිවිදභාවය සහ වගවීම ප්‍රවර්ධනය කිරීමට බලාපොරොත්තු වන බව නිශ්චිතව ප්‍රකාශ කරනු ලැබීය “ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය සඳහා වඩාත් දැනුම්වත් වූ පුරවැසියන් අවශ්‍ය වන අතරම තොරතුරුවල විනිවිදභාවය එහි ක්‍රියාකාරීත්වය සඳහා වැදගත් වන දූෂණය සීමා කිරීමත් රජයන් සහ රාජ්‍ය ආයතනයන්හි වගවීමත් එමඟින් පිළිගැනීමට ලක් කළේය.⁴⁴ 1982 දරණ ඕස්ට්‍රේලියා තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය පිළිබඳ පනත තොරතුරු ප්‍රවේශනයට ඕස්ට්‍රේලියා ප්‍රජාවේ අයිතිය හැකි තරම් දුරට පුළුල් කිරීම එහි අරමුණ බව විශේෂයෙන් සඳහන් කර ඇත. එසේ වුවත් පාකිස්තාන පනත පුද්ගලයන්ට තොරතුරු ලබා ගැනීම සඳහා වන අයිතිය මුළුමනින් ම ඇතැයි යන්න නිශ්චිතව දැක්වන්නට අසමත්ව ඇත.

අරමුණු සඳහන් වගන්ති තොරතුරු අනාවරණය සහ අනාවරණය නොකිරීම අතර සමතුලිතභාවයක් ඇති කරලීමට උපදේශ මාලාවක් සපයනු ලබයි. 1999 ට්‍රිනිඩෑඩ් සහ ටොබාගෝ රාජ්‍යයේ තොරතුරු නිදහස පිළිබඳ පනත තොරතුරු සම්පාදනය සම්බන්ධයෙන් අභිමත පැහැදිලි කර ඇත. තොරතුරු අනාවරණය අවම සාධාරණ පිරිවැයකින්, අප්‍රමාදව, සහ උපරිම ලෙස සිදු කිරීමට පියවර ගත යුතු ය.⁴⁶ කැනඩාව 1983 දී සම්මත කළ තොරතුරු ප්‍රවේශ පනත එය පැහැදිලි කරන්නේ රජයේ තොරතුරු මහජනතාවට ලබා ගත හැකි විය යුතු බවය. එනම් ප්‍රවේශන අයිතිය පිළිබඳ ව්‍යතිරේඛ ඉතා සීමිත මෙන්ම නිශ්චිත විය යුතුය. එසේම රාජ්‍ය තොරතුරු අනාවරණය සම්බන්ධ තීරණ ස්වාධීනව විමර්ශනය විය යුතු ය.⁴⁷

ශ්‍රී ලංකාව ඉදිරිපත් කළ 2003 තොරතුරු නිදහස පිළිබඳ පනත් කෙටුම්පත ඉහත අවශ්‍යතා විශාල ලෙස සාකච්ඡා කරයි. තොරතුරු නිදහස පිළිබඳ පනත් කෙටුම්පතේ අරමුණු පූර්විකාව තුළ සඳහන් කොට ඇත. රාජ්‍ය ආයතනවල විනිවිදභාවය සහ වගවීමේ

සංස්කෘතියක් දිරිමත් කිරීම මෙන් ම ශ්‍රී ලාංකිකයන්ට ඔවුන්ගේ සියලු අයිතීන් රැක ගන්නටත් භාවිතාවේ යොදන්නටත් හැකි ආකාරයට පලදායී තොරතුරු ප්‍රවේශනයක් ලබා දෙන්නට හැකි සමාජයක් ක්‍රියාකාරීව ප්‍රවර්ධනය කිරීමටත් එමඟින් උත්සහා ගනු ලබයි.⁴⁸

ආවරණයෙහි පුළුල් බව

උපරිම ආවරණය පිළිබඳ ප්‍රතිපත්තිය නීතියට රැකුල් දෙන මෙන් ම තොරතුරු ආවරණය පෘථුල සහ සියල්ල ඇතුළත් කරගත හැකි අයුරින් නිර්වචනය කළ යුතු ය.

නීතියට යටත් වන්නේ කවුරුන්ද?

මහජන කාර්යයන් ඉටු කරන හෝ මහජන අරමුදල් වැය කරන හෝ ඔවුන්ගේ ක්‍රියාකාරීත්වයෙන් ජනතාව ගේ අයිතීන්ට බලපෑමක් ඇති කරන සියලු රාජ්‍ය ආයතන මෙන් ම පුද්ගලික ආයතන හා රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන ද තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය පිළිබඳ නීතියට යටත් විය යුතු ය.

සම්ප්‍රදායිකව තොරතුරු ප්‍රවේශය සඳහා වන නීති රාජ්‍යයක ඉහළ ම ආයතනවලින් පමණක් තොරතුරු ලබාගැනීම අරභයා යොමුව තිබෙන අතර නීති සම්පාදන අංශ හා අධිකරණ පිළිබඳ අවධානය යොමු කර නොමැත. ඉහළ ම ආයතන අතර ද රාජ්‍ය නායකයන් ගේ කටයුතු පිළිබඳ තොරතුරු ආවරණයන් ඉවත් කර ඇත. මෙම ආවරණික ව්‍යතිරේඛ නූතන ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය තුළ ප්‍රශ්න කළ යුතුව ඇත.

සාමාන්‍යයෙන් තොරතුරු ප්‍රවේශ පනත් මඟින් “රාජ්‍ය අධිකාරයන්” හෝ “නියමිත අධිකාරීන්” යන නිර්වචනය යොදවනු ලබන්නේ උපරිම ආවරණයක් සඳහා ය. පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩලීය රටවල් බහුතරයක තොරතුරු ප්‍රවේශ නීති මඟින් අමාත්‍යාංශ, රාජ්‍ය දෙපාර්තමේන්තු, රාජ්‍ය ආයතන, ප්‍රාදේශීය අධිකාරයන්, රජයට අයත් සංස්ථා, විමර්ශන කොමිසම් සහ රාජ්‍ය සේවා කොමිසම් ආවරණය කරනු ලබයි. ව්‍යවස්ථාව යටතේ පිහිට වූ හෝ රජය මඟින් ස්ථාපිත කළ කවර හෝ අධිකාරියකට හෝ ආයතනයකට මෙන්ම රජය මඟින් මුදල් ප්‍රතිපාදන ලබාදෙන්නා වූ ඕනෑම ආයතනයක් ඉන්දීය පනත යටතේ ආවරණය වී ඇත. කවර හෝ පෞද්ගලික ආයතනයකට සම්බන්ධ තොරතුරු” යන්න ද මෙයට ඇතුළත් වේ. මෙම දුලබ සූත්‍රගත කිරීම මහජනයාට රාජ්‍ය ආයතන මෙන්ම පුද්ගලික ආයතන වලින්ද තොරතුරු ලබාගැනීමට බලය ලබා දේ.

පෞද්ගලික ආයතන විසින් රඳවා ගෙන සිටින තොරතුරු සෘජුව ආවරණය කිරීම දක්වාම තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය සඳහා වන හිතී වඩ වඩාත් පුළුල් වෙමින් පවතී. දකුණු අප්‍රිකා තොරතුරු ප්‍රවර්ධන පනත සහ ඉතා තත්කාලීන ඇන්ටිගුවා හා ඩාර්ඩ්‍රෝස් හි 2004 තොරතුරු නිදහස පිළිබඳ පනත් මගින් පෞද්ගලික ආයතන විසින් රඳවාගෙන තිබෙන තොරතුරු කරා ප්‍රවේශවීමට ජනතාවට ලබාදෙන අයිතිය මෙම ප්‍රවණතාවේ දර්ශකයයි. එම පනතට යටත් වන රාජ්‍ය ආයතනයක් හෝ පුද්ගලික ආයතනයක් විසින් ගිවිසුම්වලට එළඹෙන ස්වාධීන කොන්ත්‍රාත්කරුවකු ගේ පාලනය යටතේ හෝ හිමිකාරත්වයේ පවතින තොරතුරු සඳහා ද ප්‍රවේශ වීමට ජනතාවට හිමිකම ලබා දී ඇත.⁵² 2000 වසරේ එක්සත් රාජධානියේ තොරතුරු නිදහස් පනත “රාජ්‍ය ආයතන” පිළිබඳ එහි නිර්වචනය වෙනත් පුද්ගලයන් විසින් රඳවා තබා ගන්නා තොරතුරු ආවරණය කිරීම දක්වා පුළුල් කරනු ලැබීය.⁵³ මෙලෙස රජයේ කොන්ත්‍රාත්කරුවන් ද තොරතුරු ලබාදීමේ වගකීමට ඇතුළත් කර ගන්නා ලදී. එම පනතින් රාජ්‍ය අධිකාරයක් සමඟ කරන ලද කොන්ත්‍රාත්තුවක් යටතේ අධිකාරියක කාර්යයක් සම්පාදනය කරන කවර හෝ සේවා සපයන හෝ මහජන සේවා කටයුතු පවත්වාගෙන යන්නට ඉදිරිපත් වන “පෞද්ගලික ආයතන ආවරණය කරන්නට හිතිය පුළුල් කළ යුතු යැයි” නියෝගයන් පැනවීමට අවසර ලබාදෙනු ලැබී ය.⁵⁴ ජැමෙයිකානු තොරතුරු ප්‍රවේශන පනත 2002 “ජැමෙයිකන් සමාජයේ සුභසාධනයට අත්‍යවශ්‍ය මහජන ස්වභාවයක සේවා” සපයන කවර ආයතනයකට හෝ සංවිධානයකට වුව හිතිය අදාළ වන ලෙස සකස් කරන්නට වගකිව යුතු අමාත්‍යවරයාට අභිමතය සලසා දී ඇත.⁵⁵

තොරතුරු නිදහස පිළිබඳ ශ්‍රී ලංකාවේ සකස් කළ පනත් කෙටුම්පත යම් ආයතනයක් අනාවරණයට බැඳී සිටියා හෝ නොවූව ද තොරතුරු සැපයිය යුතු බවට නිර්දේශ මාලාවක් දක්වා ඇත. එහි දෙවන ඡේදය රාජ්‍ය ආයතනවලින් තොරතුරු ප්‍රවේශනය සඳහා පුරවැසියන්ට අයිතියක් ඇතැයි ප්‍රකාශ කරයි. “පෞද්ගලික ආයතන” යන යෙදුමේ සීමාව සහ එහි විෂය පථය අර්ථකථන ඡේදය මගින් විස්තර කරයි. රජයේ අමාත්‍යාංශ සහ දෙපාර්තමේන්තු, ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව යටතේ පිහිටවූ කාර්යාලීය ආයතන, රාජ්‍ය සංස්ථා, රජයේ කොටස්කරුවන් වන සමාගම්, ප්‍රාදේශීය අධිකාරයන්, සහ ප්‍රාදේශීය සභාවන් විසින් පිහිටවූ ආයතනයන් හෝ දෙපාර්තමේන්තු ඉන් ආවරණය කෙරේ.⁵⁶ කෙසේ වුව ද පාර්ලිමේන්තුව සහ අමාත්‍ය මණ්ඩලය මෙම නිර්වචනයට අයත් වන්නේ නැත. ඉහළම තීරණ ගන්නා මෙම මණ්ඩල ශ්‍රී ලාංකීය ජනතාව ගේ නාමයෙන් ක්‍රියා කරන මෙන්ම බඳු මුදල් ගෙවන්නන් විසින් නඩත්තු කරන හෙයින් එම ආයතන ආවරණයෙන් බැහැර කිරීම යහපත් භාවිතාවක් නොවේ ය. මෙම මණ්ඩලයන්ද මහජන සුපරීක්ෂණයට යටත් විය යුතු වේ. අනාවරණය මහජන යහපතට හානිකර විය හැකි හා අවිනිශ්චිත තත්ත්වයන් ඇති කරනසුලු නම් එම තොරතුරු අනාවරණය නොකර ආරක්ෂා කිරීමට නිශ්චිත විවර්ජනයක් සඳහන් කර තිබුණද ඉන්දියාවේ, නේපාලයේ සහ බංග්ලාදේශයේ ප්‍රවේශන හිතී පාර්ලිමේන්තුව සහ අමාත්‍ය මණ්ඩලය ද ආවරණය කර ඇත.

තොරතුරු සඳහා ප්‍රවේශ විය හැක්කේ කාටද?

ඕනෑම රටක පුරවැසියකු හෝ නොවන පුද්ගලයකුට වුව ප්‍රවේශ නීතිය යටතේ තොරතුරු ලබා ගන්නට හැකියාව තිබිය යුතුය. තොරතුරු ඉල්ලා සිටීම උදෙසා හේතු දැක්වීමේ අවශ්‍යතාවයක් මහජනතාවට නොතිබිය යුතු ය.

ඇතැම් නීති කවර පුද්ගලයකුට වුව තොරතුරු ඉල්ලා සිටින්නට අවසර දෙන නමුත්⁵⁷ තොරතුරු ඉල්ලා සිටීමට නම් නෛතිකව පුරවැසියකු හෝ ස්ථීර පදිංචි කරුවකු හෝ විය යුතු අතර ලිපි ගනුදෙනු කිරීම සඳහා ලිපිනයක් ද සැපයිය යුතු බවට දැක්වෙන නීතිරීති ද පවතී⁶⁰ වසර 1982 දී පැනවුණ නවසීලන්ත නිල තොරතුරු පනත මගින් සංස්ථාගත ආයතන හා ව්‍යාපාරික ආයතනවල ලැයිස්තුවක් නිශ්චිතව අඩංගු කර ඇත.⁶¹ වෛද්‍ය වාර්තා හෝ සමාජ සංරක්ෂණ ලේඛන හෝ වැනි පෞද්ගලික තොරතුරු වෙත පවා ප්‍රවේශය සලසන නීති පනවා ඇති රටවල් ඒ සඳහා දැඩි කොන්දේසි සඳහන් කර ඇත. පෞද්ගලික රහස්‍යභාවය ආරක්ෂා කිරීම සඳහා එම තොරතුරු වෙත ප්‍රවේශය ලැබීමට සාමාන්‍යයෙන් අවසර දෙනුයේ අදාළ පුද්ගලයාට හෝ එහි බලපෑම පවතින කණ්ඩායමකට පමණි.

පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩලීය රටක් තුළ තොරතුරු ඉල්ලා සිටීමට හේතු ප්‍රකාශ කරන්නට අවශ්‍ය වන්නේ නැත. එහෙත් ඉල්ලුම්කරු කඩිනමින් යම් තොරතුරක් ඉල්ලා සිටින්නේ නම් යම් නීතිමය හේතු දැක්වීමක් ඉල්ලා සිටීමට අදාළ ආයතනයට හැකියාවක් ඇත.⁶² නේපාලයේ පනතට අනුව ඉල්ලුම්කරුවකු තොරතුරු සෙවීම උදෙසා හේතු ඉදිරිපත් කිරීමට අවශ්‍ය වන අතර ඔහු හෝ ඇය තමන් ඉල්ලා සිටින තොරතුරුවල පාර්ශව කරුවකු බව සඳහන් කළ යුතු ය. තොරතුරු ඉල්ලා සිටීම පිටුපස යම් අනර්ථකාරී හේතු තිබිය හැකි යැයි පවසමින් බොහෝ නිලධාරීන් තොරතුරු දැනගැනීම සම්බන්ධව ඉල්ලුම්කරුවා ගේ හේතු දැනගැනීමට අවශ්‍ය යැයි තර්ක කරමින් අනාවරණයට ප්‍රතිරෝධය දක්වති. නමුත් තොරතුරු ඉල්ලා සිටීමේ පසුබිම පිළිබඳව හේතු දැක්වීමට ජනතාවට අවශ්‍ය නැත. තොරතුරු යනු පුද්ගලයන්ට සහ කණ්ඩායම්වලට හිඳහසේ පරිශීලනය උදෙසා ඇති පොදු සම්පතක් යන කාරණාව මත පූර්වායවයක් වන අයිතීන් පාදක සංකල්පයක් මිස තොරතුරු ප්‍රවේශනය අවශ්‍යතා පාදක මතියක් නොවේ ය.

ශ්‍රී ලංකා තොරතුරු හිඳහස පිළිබඳ පනත් කෙටුම්පත අනුව තොරතුරු සඳහා ප්‍රවේශ වීමේ අයිතිය ලබා දී ඇත්තේ පුරවැසියන්ට පමණි.⁶⁴ මෙය තොරතුරු ප්‍රවේශන අයිතිය පුරවැසියන්ට පමණක් යැයි තීරණය කළ බංග්ලාදේශය, ඉන්දියාව, නේපාලය සහ පාකිස්තානය යන රටවලට සමාන වීමකි. තොරතුරු සඳහා ප්‍රවේශවීමේ අයිතිය අන්තර්ජාතිකව හඳුනාගත් මූලික මානව හිමිකමක් මෙන් ම පුරවැසිභාවයේ තත්ත්වය

නොතකා සියලු පුද්ගලයන් උදෙසා සහතික කළ යුතු නිදහසක් සහ ජීවත්වීමට ඇති අයිතියට සමාන ආකාරයකින් ජාතිකත්වය නොතකා පුරවැසියන් නොවන පුද්ගලයන්ට පවා තිබිය යුතු අයිතියක් බැවින් එම තීරණය යහ භාවිතයක් නොවේ ය.

ඉන්දීය පනත මෙන් නොව ශ්‍රී ලංකාවේ තොරතුරු නිදහස පිළිබඳ පනත් කෙටුම්පත තොරතුරු ඉල්ලා සිටීමට හේතු අනාවරණය කිරීමට ඉල්ලුම්කරුට බල කිරීම තොරතුරු ලබා දෙන නිලධාරියාට තහනම් වන නිශ්චිත නීති ප්‍රතිපාදන අඩංගු කර නැත. මේ අතර ම ලබාගත් තොරතුරු අදාළ රාජ්‍ය අධිකාරයෙන් අවසරයකින් තොරව ප්‍රසිද්ධ කිරීම ඉල්ලුම්කරුවාට අවසර නොමැත.⁶⁵ පුරවැසියන්ට ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවෙන් සහතික කොට ඇති අයිතියක් වන භාෂණයේ සහ ප්‍රකාශනයේ නිදහස සීමා කෙරෙන මෙවන් අවහිර කිරීම් යහ භාවිතයන් නොවේ ය. එක් පුරවැසියකුට අනාවරණය කෙරෙන තොරතුරු සෑම පුරවැසියකුට ම දැනගැනීමේ අයිතිය තිබිය යුතුය. ඉල්ලුම්කරුවෙකු ලබාගත් තොරතුරු ප්‍රසිද්ධ කරන්නේ නම් එම තොරතුරු උදෙසා ම අනෙක් පුරවැසියන් විසින් ඉල්ලීම් ඉදිරිපත් කිරීම සඳහා සිදුවන වෙහෙස අවම කළ හැකි ය. ඉල්ලුම්කරුවා ලබාගත් තොරතුරු ප්‍රසිද්ධ කරන්නේ නම් එම තොරතුරු උදෙසාම අනෙක් පුරවැසියන් ඉදිරිපත්කරන ඉල්ලීම් ප්‍රමාණය අඩු වීමෙන් රාජ්‍ය අධිකාරයන්ට නැවත නැවත තොරතුරු ලබාදීම සඳහා සිදුවන වෙහෙස අවම කළ හැක. ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය මඟින් හැකි සෑම විටකදී ම පිළිගන්නා “සංවාදය මඟින් රජයක් පිහිටු වීම”⁶⁶ යන කාරණයට අනුව රජයක ප්‍රතිපත්ති, ක්‍රියාකාරකම් හා තීරණ පිළිබඳ සංවාද කිරීමට තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය හරහා ජනතාවට වඩා ඉඩ ප්‍රස්තා සැලසිය යුතුය.

ආවරණය වන්නේ කුමක්ද?

“තොරතුරු” පිළිබඳ නිර්වචනය පුළුල් මෙන් ම සියල්ල ඇතුළත් කර ගන්නාසුලු විය යුතුයි.

නීතිය යටතේ සෑම වදනක් ම සැලකුමට ලක් වේ. එබැවින් ලබා දිය හැකි තොරතුරු කවරේදැයි තීරණය කිරීමේදී තොරතුරු කරා ප්‍රවේශනය හුදු තෝරාගත් “ලේඛන” හෝ “සටහන්” වෙත ප්‍රවේශනයකට වඩා ඉහළ කාරණයක් වේ. තොරතුරු පිළිබඳ මතය හුදු ලිඛිත ලේඛනවලට පමණක් සීමා නොවන අතර එමඟින් ආණ්ඩුවේ අනුග්‍රහය ලත් ව්‍යාපෘතියන්හි යම් ඉදිකිරීමකට යොදා ගන්නා අමුද්‍රව්‍යයන්ගේ ගුණාත්මක භාවය ගොඩනැගිලිවල පරිමාණ වැනි තොරතුරු පවා දැනගැනීමේ අයිතිය හිමිකර දේ. එම තොරතුරු රජයක අනුග්‍රහයෙන් සිදුවන ව්‍යාපෘතියක යොදා ගන්නා අමුද්‍රව්‍යවල ගුණාත්මකභාවය හා සැලසුම් පිළිබඳ තොරතුරු විමර්ශනයක යෙදෙන පුද්ගලයකුට වැදගත් වේ.

තොරතුරු සඳහා ප්‍රවේශවීමට ඉඩදීම යන්නෙන් ඉල්ලුම් කරන කාලයේ දී සටහන් වී ඇති දෘඩ පිටපත් හෝ ඒ වන විට ලේඛනගත ව පවත්නා තොරතුරු සඳහා පමණක් ප්‍රවේශ වීමට ඉල්ලුම්කරුවන්ට සීමා පැණවීමක් අදහස් නොවේ ය. ඉන්දියාවේ තොරතුරු අයිතිය පිළිබඳ පනත කැපී පෙනෙන ලෙස තොරතුරු පිළිබඳ ඉතා පුළුල් නිර්වචනයක් ලබාදී ඇති අතර රාජ්‍ය කටයුතු පිළිබඳ පරීක්ෂා කිරීමට මෙන්ම රාජ්‍ය කටයුතුවලින් නියැදි ලබා ගැනීමට පවා අවසර දී ඇත. බොහෝ රටවල රාජ්‍ය කටයුතුවලදී දූෂණය ප්‍රධාන ගැටලුවක් ය යන කාරණාව හඳුනා ගෙන ඇත. විශාල වශයෙන් රාජ්‍ය කටයුතු මහජන අධීක්ෂණයට ලක් කිරීම හරහා දූෂණය අවම කර ගැනීමට හැකියාව ඇත.

යම් තොරතුරු අපේක්ෂා කරනු ලබන පුද්ගලයෙකු විසින් තෝරා ගත් විෂයයක් පිළිබඳ ව විමසන තොරතුරු සැමවිට ම එක් "ලේඛනයක්" හෝ "සටහනක්" තුළ අන්තර්ගත වන්නේ නැත. නිදසුනකට කිහිප වාරයකදී රජයේ කොන්ත්‍රාත් හිමිකරගත් කොන්ත්‍රාත්කරුවකු ගේ රජය සමඟ සම්බන්ධතාව පිළිබඳ තොරතුරු විවිධ දෙපාර්තමේන්තු ඔස්සේ විවිධ ලේඛන තුළ පැවතිය හැක. චලෙසම් තොරතුරු ඉල්ලා සිටින ජනතාව ඔවුන් සොයනුයේ කවර නිශ්චිත "ලේඛනයක්ද" යන්න දන්නේ නැත. තොරතුරු වඩාත් පලදායී වන්නේ බොහෝ මූලාශ්‍රයන් ගෙන් ලබා ගත හොත් පමණි. රෝගයක පැතිරීම පිළිබඳ සංඛ්‍යාලේඛනමය තොරතුරු එක් ලේඛනයක හෝ ලේඛන කිහිපයක සටහන්ව තිබිය හැකි සේ ම විවිධ ආයතන විසින් පවත්වාගෙන යනු ලබන සටහන් කිහිපයක් සසඳා බැලීමෙන් පසු පමණක් තොරතුරු වටහා ගත හැකි විය හැකිය.

අවාසනාවකට බොහෝ පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩලීය රටවල නීති අදාළ වන්නේ නිල "වාර්තා" හෝ "ලේඛන" වලට පමණ ය.⁶⁷ එසේ වුවත් නවසීලන්තයේ 1982 නිල තොරතුරු පනත අනුව නිලධාරියකු විසින් ලිඛිත ව ඒ වන විටත් සටහන් නොකළ ද එම නිලධාරියා සතුව තිබෙන තොරතුරු සඳහා ප්‍රවේශ වීමට පවා ඉඩ සැලසෙන පරිදි අධීකරණය, පුළුල්ව අර්ථකතනය කර තිබේ. එසේම එක්සත් රාජධානියේ පනත ලේඛන හෝ සටහන් සඳහා ප්‍රවේශය නිශ්චිතව සීමා කර නැත. තොරතුරු ලබා ගැනීම පුළුල් අයිතියක් ලෙස එහි සඳහන්ව ඇත.⁶⁸ තොරතුරු ප්‍රවේශ නීති විවිධ මාධ්‍යවල අඩංගු වී ඇති තොරතුරු ආවරණය කළ යුතු මෙන් ම තොරතුරු සකසාගෙන ගබඩා කිරීම උදෙසා වන නව තාක්ෂණික සොයා ගැනීම් ද ආවරණය කළ හැකි වන ලෙස පුළුල් ව කෙටුම්පත් කළ යුතු ය.

ශ්‍රී ලංකාවේ නිදහස් තොරතුරු පනත් කෙටුම්පත හුදු නිල ලේඛන සහ වාර්තා වෙනුවට "නිල තොරතුරු" කරා ප්‍රවේශය සපයන්නට නැඹුරු වන අයුරින් සකස්කර තිබීම ප්‍රගතිශීලීය. "නිල තොරතුරු" යන යෙදුමේ නිර්වචනය තොරතුරු සඳහා අවහිරකාරී නොවන අතර ගනුදෙනු කළ ලිපි, වාර්තා, ව්‍යවස්ථා කෙටුම්පත්, පොත්, සිතියම් සැලසුම්, රූප සටහන්,

චිත්‍රමය හෝ ග්‍රාපික නිර්මාණ, ඡායාරූප, සේයාපලක, ක්ෂුද්‍ර සේයා පලක, ශබ්ද පටිගත කිරීම්, වීඩියෝ පට, පරිගණක වාර්තා සටහන්, සහ අනෙකුත් ලේඛනගත තොරතුරු ඒවායේ භෞතික මාදිලිය හෝ ස්වභාවය නොසලකා එම තොරතුරුවල කවර හෝ පිටපතක් ආවරණය වේ.⁶⁹

සක්‍රීය අනාවරණය

සාමාන්‍ය කාර්ය පටිපාටියක් ලෙස මෙන් ම ඉතා සක්‍රීය ව රාජ්‍ය ආයතනවල ක්‍රියාකාරීත්වය, ව්‍යුහය, සහ ප්‍රමිතීන්, ඔවුන් විසින් පවත්වාගෙන යනු ලබන ලේඛන, මූල්‍ය සටහන් සහ උපදේශනය සඳහා වන ඕනෑම අවස්ථාවක් පිළිබඳ අදාළ පොදු තොරතුරු මහජනතාව වෙත ඉදිරිපත් කිරීම නීතිය මගින් රජයකට අනිවාර්ය කළ යුතු ය. තොරතුරු ඉල්ලා නොසිටි විටක පවා පොදු ජන යහපතට අදාළ තොරතුරු සක්‍රීයව අනාවරණය කිරීම, ප්‍රකාශයට පත් කිරීම සහ හැකි තරම් දුරට පෘථුල ලෙස ව්‍යාප්ත කිරීම රාජ්‍ය ආයතනවල වගකීමක් ය යන්න තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතියේ යථාර්ථය යි. රජයට අයත් ව පවතින තොරතුරු පිළිබඳව ජනතාවට නිරන්තරයෙන් ඇත්තේ සුළු අවබෝධයක් මෙන් ම තොරතුරු සොයා ගන්නා ආකාරය පිළිබඳ ව දැන ගැනීමට ඇත්තේ ද අවම ශක්‍යතාවක් හෙයින් එය ඉතාමත් ම වැදගත් ය. සැලකිය යුතු මට්ටමකින් තොරතුරු සැපයීම සහ සාමාන්‍ය කාර්ය පටිපාටියක් ලෙස ඒවා ප්‍රකාශයට පත් කිරීම හරහා තොරතුරු ප්‍රවේශ නීති යටතේ කෙරෙන ඉල්ලීම් සංඛ්‍යාව ද අවම වේ. විශේෂයෙන් ම වැදගත් වන්නේ සියලු රාජ්‍ය ආයතන සහ දෙපාර්තමේන්තු ඔවුන්ගේ ව්‍යුහය සහ ක්‍රියාකාරීත්වය මෙන්ම එක් එක් දෙපාර්තමේන්තුවල පාලනය යටතේ පවත්නා සියලු වාර්තා, සේවා නියුක්තයන් විසින් පරිපාලනමය අරමුණු උදෙසා පරිශීලනය කරන සියලු අත් පොත් පිළිබඳ විස්තර සහ තොරතුරු ඉල්ලීම් සමඟ ගනුදෙනු කරන නිලධාරීන් ගේ නම් සහ ලිපින නිරතුරු ව ප්‍රකාශයට පත් කිරීම නීතියෙන් අනිවාර්ය කිරීම ය.

පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩලීය රටවල් ගණනාවක නීති රීති සියලු රජයේ ආයතන ඔවුන්ගේ ආයතනික ව්‍යුහය හා ක්‍රියාකාරීත්වය, විවිධ නිලධාරීන් ගේ තීරණ ගැනීමේ බලතල, ප්‍රතිපත්ති සැකසීමේදී මහජනතාව ගෙන් උපදෙස් ලබා ගැනීම උදෙසා පවත්නා සැලසුම් සහ ඔවුන් විසින් පවත්වා ගෙන යනු ලබන ලේඛන විස්තර සහිත ව ප්‍රකාශයට පත් කළ යුතු බවට නියම කර ඇත.⁷⁰ දකුණු අප්‍රිකාවේ තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය පිළිබඳ නීතියට අනුව දෙපාර්තමේන්තුවල තොරතුරු ලබාදෙන නිලධාරීන් සම්බන්ධ කරගත හැකි ආකාරය පිළිබඳ විස්තර, දුරකථන නාමාවලියක ප්‍රකාශ කළ යුතු ය. බේලිස් හි නිදහස් තොරතුරු පනත මූලික දෙපාර්තමේන්තු ක්‍රියා පිළිවෙත් අඩංගු ලේඛනයක් ලබා ගැනීමට නොහැකි නම් එම ලේඛනය ලබා ගැනීමට නොහැකි විමෙන් යම් කටයුත්තක පැන නගින කවර හෝ ප්‍රමාද දෝෂයක් අරභයා කවර වුව පුද්ගලයකු වරදින් නිදහස් කළ යුතුයැයි නියම කර ඇත.⁷²

ඉන්දියානු තොරතුරු ලබා ගැනීමේ අයිතිය පිලිබඳ 2005 වසරේ පනත අනෙකුත් පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩලීය රටවල නීතිවලින් ඔබ්බට ගොස් ඇති අතර මහජන වගවීමේ සහගත බව ප්‍රවර්ධනය කිරීමේ අරුතින් රජයේ තොරතුරු ක්‍රියාකාරීව ප්‍රකාශයට පත් කිරීම අරමුණු කරන සක්‍රීය අනාවරණ බලධාරියකු යෝජනා කර ඇත. ප්‍රමිතිගත අනාවරණ නියමයන්ට අතිරේකව පනත මගින් කාර්යමණ්ඩල නාමාවලි සහ ඔවුන්ව සම්බන්ධ කර ගත හැකි ආකාරයන්, පිළිපැදීමට නියම කරන ලද නීති, රෙගුලාසි සහ අතුරු වගන්ති, නිලධාරීන්ගේ බලතල සහ වගකීම්, ඔවුන්ගේ ක්‍රියාකාරීත්වයන්ට අදාළ ප්‍රමිතීන්, නිලධාරීන්ගේ වැටුප් සහ දීමනා, දෙපාර්තමේන්තු අයවැය වාර්තා සහ වියදම් මෙන්ම රජයේ මූල්‍ය ප්‍රතිපාදන, අනුග්‍රහයන් සහ බලපත්‍ර ආදී තොරතුරු ප්‍රකාශයට පත් කරන්නට නියම කර ඇත.⁷³ එමගින් තවදුරටත් රාජ්‍ය අධිකාරියන්ට පොදුවේ ජනතාවට බලපාන තීරණ නිවේදනය කිරීමේදී හෝ කවර වුව වැදගත් ප්‍රතිපත්තියක් සැලසුම් කිරීමේදී හා ජනතාවට බලපාන තීරණ ගැනීමේදී ඔවුන්ගේ පරිපාලනමය සහ අර්ධ විනිශ්චයක තීරණ පිලිබඳ තොරතුරු ඉදිරිපත් කිරීමට නියම කර ඇත.⁷⁴ එමෙන්ම තොරතුරු ලබා දීම සාමාන්‍ය ජනතාවට වටහා ගැනීමට සහ ප්‍රවේශවීමට හැකි වීම සහතික කිරීම සඳහා විවිධ භාෂාවන්ගෙන් සහ මාදිලිවලින් ප්‍රකාශයට පත් කරන්නට රාජ්‍ය අධිකාරියන් සක්‍රීයව ප්‍රයත්න දැරිය යුතු බවද පනත මගින් සවිස්තරව දක්වා තිබේ.

ශ්‍රී ලංකා තොරතුරු නිදහස පිලිබඳ පනත මගින් ජනාධිපතිවරයාට සහ සෑම ඇමතිවරයෙකුටම සෑම වසර දෙකකටම වතාවක් ඔවුන්ගේ පරිපාලනය යටතේ පවතින රාජ්‍ය අධිකාරීන්ට අයත්වන නිශ්චිත තොරතුරු සක්‍රීයව අනාවරණය කිරීම සහතික කිරීමට නියම කර ඇත.⁷⁵ අදාළ ආයතන සහ කාර්යයන්, අමාත්‍යවරුන්ගේ සහ අනෙකුත් නිලධාරීන්ගේ බලතල, වගකීම් සහ කාර්යයන්, එහි කටයුතු ඉෂ්ඨ කිරීම උදෙසා රාජ්‍ය අධිකාරියන් විසින් සකස් කළ ප්‍රමිතීන්, නිලධාරීන් විසින් ඔවුන්ගේ ක්‍රියාකාරකම් තුළ යොදා ගන්නා නීති, රෙගුලාසි, උපදේශනයන්, අත්පොත් සහ අනෙකුත් සටහන්, පත් කරන ලද තොරතුරු නිලධාරීන්ගේ නම, පදවිය සහ සම්බන්ධීකරණ තොරතුරු මෙන්ම තොරතුරු ලබා ගැනීමට පුරවැසියන් උදෙසා පවතින පහසුකම් ස්වේච්ඡාවෙන් අනාවරණය කළ යුතු වේ. තවද තොරතුරු නිදහස පිලිබඳ පනත ජනාධිපතිවරයාට සහ අමාත්‍යවරුන්ට සංවර්ධන ව්‍යාපෘති පිලිබඳ සියලු තොරතුරු පොදු ජනතාවට විශේෂයෙන්ම විබඳ ව්‍යාපෘතිවලින් බලපෑමක් වන්නට හැකි ජනතාවට ඒවායේ කටයුතු ඇරඹීමට පෙර සක්‍රීයව අනාවරණය කළ යුතු යැයි වගකීමක් පවරා ඇත.⁷⁶ කෙසේ වුවත් රාජ්‍ය ආයතනයක පරිපාලනමය හෝ අර්ධ විනිශ්චයක තීරණවලට හේතු වූ කරුණු අනාවරණය කළ යුත්තේ එමගින් බලපෑමක් වල්ල වන පුද්ගලයන් විසින් කරනු ලබන ඉල්ලීමක් මත පමණ ය.⁷⁷ කෙසේ වුවද ඉන්දියානු පනත යටතේ විබඳ හේතු ඉල්ලීමකින් තොරව අනාවරණය කරන්නට නියම කර තිබේ⁷⁸.

අනාවරණයේ සීමාවන්

තොරතුරු අනාවරණය වළක්වන සීමා දැඩි ලෙස නිර්වචනය කිරීම අවශ්‍යයි. කවර හෝ තොරතුරු ලබා දීමක් ප්‍රතික්ෂේප කිරීමක් වීම තොරතුරු අනාවරණය බරපතල හානියකට හේතු වන බවටත් අදාළ තොරතුරු ලබා දීම ප්‍රතික්ෂේප කිරීම සමස්ත පොදු ජන යහපතට හේතු වන බවටත් සනාථ කිරීම මත පාදක විය යුතු ය.

කවර හෝ තොරතුරු ප්‍රවේශන නීතියක් උරගා බැලීම තොරතුරු අනාවරණය අරභයා එමඟින් පහවා ඇති සීමා මත බල පැවැත්වේ. සැබැවින් ම ආණ්ඩුවට හෝ පෞද්ගලික ආයතනයන්ට හෝ තොරතුරු සියල්ල මහජනයාට නිකුත් කරන්නට නොහැකි නමුත් තොරතුරු අනාවරණයේ සීමා මායිම් තීරණය කරන විට එකඟ නොවන අවස්ථා පැන නැඟීමට ඉඩ ඇත. අනාවරණයෙන් බැහැර විය යුත්තේ කවර තොරතුරු දැයි තීරණය කිරීමේදී විවිධ වූ සාධාරණ අවශ්‍යතා සමතුලනය කිරීමේ සංකීර්ණ තත්ත්වයන් ඇති වේ. බොහෝ විට නිලධාරීන්ට තොරතුරු මහජන ඇසින් ඇත් කොට තබන්නට ඉඩදෙන ප්‍රතිපාදන හරහා තොරතුරු හෙළිදරව් වීමකින් තොරව රඳවා ගැනීමට ඉඩ ප්‍රස්තා සැලසී ඇත.

අනාවරණය හරහා සිදුවන හානිය තොරතුරු අනාවරණය මඟින් මහජනතාවට සිදුවන යහපතට වඩා වැඩි අවස්ථාවන් හැරෙන්නට වඩාත් ප්‍රගතිශීලී මූලධර්මය විය යුත්තේ සියලු තොරතුරු අනාවරණය විය යුතු බව ය. තොරතුරු වළක්වන සෑම සීමාවක ම ප්‍රධාන අභිප්‍රායය අවංකව ම මහජන යහපත ආරක්ෂා කිරීම මෙන් ම ප්‍රවර්ධනය කිරීම විය යුතුය. එබැවින් තොරතුරු අනාවරණය සීමා කෙරෙන සෑම අවස්ථාවක ම එම අනාවරණය සැබැවින් ම හානිදායක වන්නේ ද නැද්ද යන්න පිළිබඳ සියලු විචර්ජන ගැන අවධානය යොමු කළ යුතු ය. කැබිනට් පත්‍රිකා හෝ රහස් ඔත්තු සේවා නියෝජිතායතනයකට අයත් ලියවිලි බඳු නිශ්චිත ලියවිලි ආරක්ෂා කිරීම සඳහා ඒවා පූර්ණ නිදහස් කිරීමකට ලක් කිරීම සාධාරණීකරණය කළ නොහැකි ය. ආරක්ෂා කිරීමට සුදුසු සාධාරණ ක්‍රියාවලියක දී තොරතුරු අනාවරණය මඟින් බරපතල අවිනිශ්චිත තත්ත්වයක් ඇති විය හැකි ද නැත් ද යන්නට මූලිකව අවධානය යොමු කළ යුතු ය. එම අනාවරණය මහජන යහපතට හේතු නොවන බව සනාථ කිරීමේ වගකීම ද දැරිය යුතු ය.

ජාත්‍යන්තර යහ භාවිතයට අනුව (තොරතුරු ලබා ගැනීමේ අයිතිය ප්‍රවර්ධනය කිරීමේ පෙරමුණේ සිටින සංවිධානයක් වන Article 19 (අනුව) සෑම මුක්තියක් ම කොටස් 3ක් වශයෙන් සලකා බැලිය යුතු ය;

- (i) තොරතුරු සාධාරණ මුක්තියක් මගින් ආවරණය වන්නේද?
- (ii) අනාවරණය සැලකිය යුතු තරම් හානියකට හේතු වනවාද?
- (iii) අනාවරණය තුළින් සිදුවන මහජන යහපතට වඩා මහජනතාවට හා සමාජයට වැඩි හානිකර තත්ත්වයක් ඇති වීමේ නැඹුරුවක් පවතීද?

ශ්‍රී ලංකා තොරතුරු හිඳහස පිළිබඳ පහත අනාවරණයට ලක් නොවන තොරතුරු ආකාර 13 ක් ලැයිස්තු ගත කර ඇත.⁷⁹ ජාතික ආරක්‍ෂාවට හානිකර විය හැකි, පෞද්ගලික රහස්‍යභාවය ආක්‍රමණය කරන, පුද්ගලයකු ගේ ආරක්‍ෂාවට හෝ ජීවිතයට තර්ජනාත්මක, ජාත්‍යන්තර සබඳතාවට හානි කරන, වෙළෙඳ රහස් හෙළිකරන හෝ වාණිජ ලාභයන්ට හානිදායක, වෛද්‍ය රහස් හෙළි කරන හෝ අපරාධයක් හසු කර ගැනීම හෝ වරද-කරුවන් පිළිබඳ නීතිමය ක්‍රියාමාර්ග ගැනීම හෝ අත්අඩංගුවට ගැනීම වළක්වන තොරතුරු අනාවරණය කිරීම මෙසේ සීමා කර ඇත. වෘත්තීය වරප්‍රසාද මෙන් ම රහස්‍යභාවය රැකගැනීමට නියමිත ප්‍රතිපල ඇතුළු විභාගයන්ට අදාළ තොරතුරු ආදියට සම්බන්ධ කවර කාරණාවක් වුව අනාවරණය කිරීම අත්හිටුවා ඇත. ඉන්දියාවේ තොරතුරු හිඳහස පිළිබඳ පහත කලාපයේ අනෙකුත් රටවල ප්‍රවේශන නීති සමඟ සැසඳූ කල එහි සඳහන් ව ඇත්තේ කෙටි ලැයිස්තුවකි.

තොරතුරු කඩතුවෙන් වසා තබා ගැනීම

ප්‍රවේශන නීති අධිකවීම රජයේ අධිකාරයන් මගින් මෙහෙයවන පරීක්ෂණ කටයුතු සහ ක්‍රියාපටිපාටීන්ට සම්බන්ධ තොරතුරු රහස්‍ය තබා ගැනීමට රජයන්ට ඉඩ ලබා දේ. රහස්‍යභාවය පිළිබඳ නීති සම්පාදන සාමාන්‍යයෙන් දේශපාලන අපවාරකරුවන්, මූල්‍ය වංචාකරුවන්, කැරලිකරුවන් බඳු ඝණික මහජන සැලකිල්ල යොමුවන කාරණාවන් විභාග කරන්නට පිහිටුවන විමර්ශන කොමිසම් ආවරණය කරයි. දිගු කල් ඇදෙන විමර්ශන මහජන කෝපකාරී අවධීන් ඉක්මවා යාමේ අරුතින් වාසිදායක දෙයක් බවට පත්විය හැකි අතර කරුණු විභාග වීම දේවල් තවදුරටත් රහසක් බවට පත්වීම සහතික කෙරේ. පාකිස්ථානයේ 1971 යුද්ධය පිළිබඳ පරීක්ෂණ කරන්නට පිහිට වූ විමර්ශන කොමිසමේ සාක්ෂි මෙහෙයවීම තුළදී මෙය ප්‍රත්‍යක්ෂ විය. කොමිසම 1971 දෙසැම්බර් මාසයේදී පිහිටවනු ලදුව එහි වාර්තා 1972 ජූලි මාසයේදී ඉදිරිපත් කළත් ප්‍රසිද්ධ කළේ නැත. එහි පිටපත් කිහිපයක් පමණක් පිළියෙල කළ අතර එම පිටපත බෙදාහරින ලද ලැයිස්තුව රහසක් හැටියට පැවතුණි. 2000 වසරේ අගෝස්තු මාසයේදී ඉන්දියානු පුවත්පතක් එම වාර්තාවෙන් දීර්ඝ උපුටනයක් අනාවරණය කළේය. ඉන් පසුව

පාකිස්ථානයේ පුවත්පත් විසින් ඒ සඳහා මහත් ප්‍රසිද්ධියක් ලබා දෙන ලදී. අවාර්තාවේ ප්‍රධාන කොටසක් විශේෂිතව සඳහන් නොකර පළ කරනු ලැබුවේ කොමිසම පත් කර වසර 30 කට පසුවය. මේ හේතුවෙන් පසු අදියරකදී වගවිය යුතු කාරණා කොහෙත්ම පිළිපැදිය නොහැකිවීම කොමිසමේ නියම අරමුණු පරාජයට පත් කළේය.⁽⁶⁰⁾

පංතිය / පුවර්ගය / පුද්ගලයා හෝ සංවිධානය මත තොරතුරු ලබාදීම වැළැක්වීම සිදු නොවිය යුතු ය

නීති සකස් කිරීමේදී පුළුල්, කඩතුරා වැළැක්විය යුතු ය. බොහෝ අවස්ථාවලදී එක් එක් ලේඛන සහ ඒවායේ අන්තර්ගත නිකුත් කිරීම ඉතා වැදගත් බැවින් එහි යහපත් ගුණ මත විනිශ්චයට ලක් විය යුතු ය.

තොරතුරු දැනගැනීමේ නීති බොහෝ අවස්ථාවන්වලදී ඇතැම් රජයේ නිලයන් හා ජාතික ආරක්ෂාව සහ රහස් ඔත්තු සංවිධාන වැනි ආයතන සම්පූර්ණයෙන් ම තොරතුරු හෙළිදරව් නොකිරීමේ කඩතුරාවෙන් ආවරණය කරයි.⁶¹ රජයේ ප්‍රධානියා නිතරම පනතේ මානයෙන් සපුරා බැහැර වෙයි. එය අධිරාජයා ගේ ආධිපත්‍යය උන්තර්තර වූ අතීතයේ සිට පැවත එන අධිරාජ්‍යවාදී නැඹුරුවකි. නමුත් රාජ්‍ය නිලධාරීන් සහ ඇතැම් රාජ්‍ය ආයතන තොරතුරු ලබා දීමේ නීතියෙන් බැහැර කිරීම මහජන වගවීමෙන් ඉවත්වීමට රැකවරණයක් ලබා දේ. හමුදාමය, ආරක්ෂක සහ විද්‍යාත්මක නියෝජිතායතන මගින් ලබා ගෙන තිබෙන තොරතුරුවලින් ඉතා පටු පරාසයක් පමණක් ස්වභාවයෙන්ම “අවදානම්” වන අතර එවන් ආකාරයේ තොරතුරු නිශ්චිත විවර්ජන වගන්ති මඟින් ආරක්ෂා කළ යුතුයි. ඉතිරි තොරතුරු බොහෝ දුරට සාමාන්‍ය ක්‍රියා පිළිවෙළට අනුව සිදු වේ. උදාහරණයකට ජාතික ආරක්ෂක ආයතනයක බඳවා ගැනීමේ නිර්දේශ හෝ පාර්ලිමේන්තු මන්ත්‍රීවරුන්ට ගෙවන ප්‍රවාහන දීමනා රහස්‍යභාවයට යෝග්‍යය නැත. එහිදී මෙබඳු ආවරණය කරන නීති ප්‍රතිපාදනවල ආරක්ෂාව අනවශ්‍ය තරම් දුරට යාමේ අවදානමක්ද පවතී. නිදසුනක් ලෙස ඕස්ට්‍රේලියාවේ ඔලිම්පික් ක්‍රීඩා උළෙලේ සිටින සංවිධායක කමිටුව⁶² සහ ඕස්ට්‍රේලියානු ග්‍රෑන්ඩ් ප්‍රික්ස් ආයතනය⁶³ නිශ්චිත රාජ්‍ය ප්‍රවේශන බලාධිකාරියන් ගේ ආවරණයෙන් ඉවත්කොට තිබීම පෙන්වා දිය හැක.

නිශ්චිත මාතෘකාවලට සම්බන්ධ නිසා හෝ නිශ්චිත තොරතුරු ප්‍රවර්ගයකට අයත් නිසා නිතරම ලේඛන ආවරණයෙන් විවර්ජිත වේ. මෙය චිතරම් යෝග්‍ය නොවන්නේ වුවත් ලේඛන අනාවරණයෙන් බැහැරවීය යුත්තේ එම තොරතුරු හෙළිදරව් වීමෙන් සැබැවින්ම හානියක් සිදුවන්නේ නම් පමණක් වීම නිසා ය. බොහෝ විට අනාවරණයෙන් ඉවත්වන තොරතුරු වන්නේ පොදු ආරක්ෂාව, ජාතික ආරක්ෂාව, විදේශ ප්‍රතිපත්තිය සහ ජාත්‍යන්තර සබඳතාවලට බලපාන කරුණු, රජයේ සහ අමාත්‍ය මණ්ඩලයේ සාකච්ඡා කෙරෙමින් පවතින කරුණු, විමර්ශන සහ කොමිසම් බඳු රාජ්‍ය අධිකාරයන් මගින් මෙහෙයවන පරීක්ෂණ අපරාධ හසුකර ගැනීම වළක්වන හා නෛතිකව වලංගු කිරීම්, සන්ධි පළාත් සබඳතා, නෛතික වරප්‍රසාද, පුද්ගලික රහස්‍යභාවය, මහජන ආරක්ෂාව, පුද්ගල ආරක්ෂාව, විශ්වාසවන්ත අභ්‍යන්තර සහ අන්තර් දෙපාර්තමේන්තුමය ගනුදෙනු හා අවදානම් සහගත ආර්ථික සහ වෙළෙඳ තොරතුරු ආදියයි.

ජාතික ආරක්ෂාවට බලපාන හෝ රහස් ඔත්තු සේවයක් විසින් තොරතුරු සපයන ලද විටෙක වැනි සීමිත අවස්ථා ප්‍රවර්ගයකදී රජයෙන් එම තොරතුරු ඇති බව නිෂේධ කිරීමට, තහවුරු කිරීමට හෝ ප්‍රතික්ෂේප කිරීමට හෝ හැකි ය.⁵⁴ සියලු තොරතුරු ඒවා සකසා වසර ගණනාවකින් පසුත් අවදානම් සහගතව පවතින්නට ඉඩකඩක් නැත. නිලධාරීන් නිතරම තොරතුරු පිළිබඳ මුක්තිය නිත්‍ය ලෙස පවතිනවාට කැමති ය. “අතිශය රහස්” හෝ “රහසිගතයි” යනුවෙන් වර්ග කළ ලියවිලිවල අඩංගු තොරතුරු තවදුරටත් ස්වභාවයෙන් අවදානම් නොවන කාලසීමාවන්හිදී ඒවා වර්ගීකරණයෙන් බැහැර කොට ජනතාවට අනාවරණය කළ යුතු ය. නිදසුනකට ඉන්දියානු පනත විවර්ජනයන් දහයකින් හතක මුක්තිය වසර විස්සකට සීමාවිය යුතුයැයි නියම කර ඇත.⁵⁵ ඒ අනුව ඉහත විවර්ජනයන් හතෙන් කවරකට හෝ ඇතුළත් වුවද කල් ඉක්මවූ පසු එම තොරතුරු අනාවරණය කළ යුතුයි.

ශ්‍රී ලංකා නිදහස් තොරතුරු පනත පාර්ලිමේන්තුව සහ අමාත්‍ය මණ්ඩලය එහි නියාමනයෙන් බැහැර කර ඇත. මෙම පනත නීතියක් බවට පත්වුවහොත් ශ්‍රී ලාංකිකයන්ට පාර්ලිමේන්තුවේ සහ ඇමති මණ්ඩලයේ තොරතුරු ලබාගැනීමට අයිතියක් ලැබෙන්නේ නැත. එමෙන්ම ශ්‍රී ලංකා තොරතුරු දැනගැනීමේ පනත ජාත්‍යන්තර යහභාවිතාවට ප්‍රතිවිරුද්ධව තවත් මුක්තියක් ඇතුළත් කොට ඇත. උදාහරණයක් ලෙස සාකච්ඡාවට ලක් වෙමින් තිබෙන රජයේ තීරණ ගැන තොරතුරු සහ දේශීය ආදායම් දෙපාර්තමේන්තුව විසින් එකතු කළ බදු සහ දඩ මුදල් පිළිබඳ තොරතුරු සෑම අවස්ථාවක ම රහස්‍ය ලෙස තබා ගැනීමට නියම කර ඇත.⁵⁶ මෙම මුක්තියේ ලාභ ප්‍රයෝජනය වෙළෙඳ රහස් සහ වාණිජ ලාභ, වෛද්‍ය වාර්තා සහ කවර හෝ පුද්ගලයන් ගේ රහස් මෙන් ම වෘත්තීය වරප්‍රසාදවලට යටත් වන තොරතුරු දිගින් දිගට ම තබා ගත හැකි වීම ය.

විවෘතභාවය

දේශපාලනඥයන් සහ නිලධාරීන් තොරතුරු අනාවරණය හරහා “අවංකභාවයට සහ සාප්තභාවයට” බලපෑමක් එල්ල වන්නේ යැයි පවසමින් රජයේ ප්‍රතිපත්ති සැලසුම් කිරීම සහ සාකච්ඡාමය පියවර රහසිගතව තබාගැනීමට පියවර ගනිති. ප්‍රතිපත්ති සම්පාදනයේ හිඟවිත අවධි වලදී ඇතැම් විට තොරතුරු අනාවරණය නොකර තබා ගැනීමට අවශ්‍ය වන අතර යම් ප්‍රතිපත්තියක් පිළිබඳ තීන්දුවකට එළඹී පසු එහි රහස්‍යභාවය රැකීමට අවශ්‍යතාවක් නොමැත. මෙය පිළිගනිමින් එක්සත් රාජධානිය මීට ඉහතදී දැඩිලෙස ආරක්‍ෂා කළ රහස් තොරතුරු වන විංගලන්ත බැංකුවේ අධිපති සහ මුදල් ඇමතිවරයා අතර කෙරුණු මාසික හමුවීම්වල වාර්තා සෑම හමුවකින්ම සති හයකට පසුව නිකුත් කිරීමට 1994 දී තීරණය කළේ ය. ප්‍රතිපත්ති මඟින් ස්වයං වාරණයක් ගොඩ නැගෙනු ඇතැයි යන ප්‍රාරම්භක හිතීන් පදනම් විරහිත බව මේ වනවිට තහවුරු වී ඇත. “සම්ප්‍රදායවලින් යුත් කඩදාසි මෙන් නොව වාර්තා සිත් කාවදින තරමට පැහැදිලිය සහ තියුණුය” යි ලන්ඩන් ටයිම්ස් පුවත්පත ප්‍රකාශ කළේය.⁸⁷

නිලධාරීවැදී අභිමතය සහ අමාත්‍යවරුන් ගේ නිෂේධ බලය

කවර තොරතුරු පරීක්ෂාවක් වුව ප්‍රවේසම් සහගත විය යුතු මෙන් ම පැහැදිලි ලෙස සීමා විය යුතු සේම අමාත්‍ය නිෂේධ බලයන්ට ඉඩ කඩක් නොදිය යුතු ය.

තොරතුරු අනාවරණය නිතර ම පුළුල් අභිමත සීමාවන්ට හෝ අමාත්‍ය නිෂේධ බලයට යටත් වේ. ස්වාධීන මණ්ඩලයක් ඉදිරියේ අභියාචනා සිදු කිරීමකින් තොරව මෙන් ම පැහැදිලි පරාමිතික සීමාවන් සලකුණු කිරීමෙන් තොරව අනාවරණයට චිරෙහි තීරණ ගන්නට දෙපාර්තමේන්තු හස්තයන්ට පුළුල් අභිමත බලයක් දීම තමාගේ ම නඩුව තමාටම අසන්නට ඉඩ දීමක් වේ. එබඳු බලයක් උදෙසා නීති ප්‍රතිපාදන සපයන්නේ නම් තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතියේ ප්‍රධාන දෝෂයක් බවට එය පත් විය හැක. අනුමත කළ නොහැකි මෙම අභිමත බලය විදේශ සබඳතා, ආරක්‍ෂාව වැනි විවිධ ඉසව්වන්හිදී ඒකපාර්ශ්වීයව විශ්ව සහතික නිකුත් කරන්නට බලය අමාත්‍යවරුන්ට ලබා දී ඇත. ඕස්ට්‍රේලියානු සහ ජැමෙයිකානු තොරතුරු දැනගැනීමේ නීති ප්‍රතිපාදන අමාත්‍ය මණ්ඩල ක්‍රියාපටිපාටි, නෛතික වලංගු කිරීම්, මහජන ආරක්‍ෂාව සහ ආර්ථිකය පිළිබඳ තොරතුරු පවා අනාවරණය කිරීම ඇතුළත් වන අයුරින් ඉතා පුළුල් ව සකස් කර තිබේ. අමාත්‍ය සහතික ඉතා තීරණාත්මක අතර නීතිය පාලනය කරන අභියාචන විනිශ්චය සභාවකට පවා එම සහතික නිෂ්ප්‍රභ කළ නොහැකි ය.⁸⁸

අභිමත බලය කවර හෝ අධීක්ෂණයක් හෝ නිරීක්ෂණයකට යටත් නොකර නිලධාරීන්ට ප්‍රදානය කළවිට වීම බලය තොරතුරු නිදහසේ මූලික අභිප්‍රායට ප්‍රතිපක්ෂව යොදා ගත හැකිය. ඕස්ට්‍රේලියාවේදී යෝජිත ජාතික හැඳුනුම් පත් සඳහා පිරිවැය පිළිබඳ තොරතුරු අනාවරණය සහ නිශ්චිත සෞඛ්‍ය වැඩසටහන්වල පලදායීතා විමසුම් පිළිබඳ තොරතුරු අනාවරණය වැළැක්වීම සඳහා නිෂේධ බලය යෙදවීම ඊට උදාහරණ ලෙස පෙන්වාදිය හැකිය. නවසීලන්තයේදී ඛනිති ස්වභාවය මිලදී ගැනීමේදී ටෙන්ඩර් මිල ගණන්, විරැකියා ඇස්තමේන්තු සහ පාසල්වල පරිගණක භාවිතය පිළිබඳ තොරතුරු අනාවරණය නිෂේධ බලය යොදා තහනම් කරන ලදී.⁹⁹ එක්සත් රාජධානියේ අමාත්‍යවරුන් විසින් ලබාගත් ත්‍යාග ලැයිස්තුව පිළිබඳ තොරතුරු නිකුත් කළ යුතු බවට ඔම්බුඩ්ස්මන්වරයාගේ නිර්දේශයට අනුව ක්‍රියා කිරීමට අග්‍රාමාත්‍ය කාර්යාලය ප්‍රතික්ෂේප කරන ලදී.

ශ්‍රී ලංකා නිදහස් තොරතුරු පනත මේ සම්බන්ධයෙන් අන්තර්ජාතික යහ භාවිතය අනුගමනය කරන අතර තොරතුරු කොමිසම විසින් ගන්නා ලද අනාවරණ තීන්දුවක් නිෂේධ කරන්නට අමාත්‍යවරයකුට හෝ තොරතුරු අනාවරණය වළක්වන්නට නිලධාරීවරුදී අභිමතය යොදා ගැනීමට ඉඩ සලසා නැත.

මහජන යහපත අධිගමනය සහ උපද්‍රවික පරීක්ෂණ

තොරතුරු මුක්තිය අන්තර්ගත කරුණුවලට විශේෂිත ව සිද්ධියෙන් සිද්ධියට අනුව තීරණය විය යුතු අතර මුක්තියට ඉඩ දිය යුත්තේ විමර්ශන මහජන අයහපතට හේතුවන අවස්ථාවන්හිදී හා බරපතල අවිනිශ්චිත තත්ත්වයක් ඇති විය හැකි අවස්ථාවන්හිදී පමණි.

සියලු විවර්ජන (මුක්තියන්) "මහජන යහපත යටපත් කළ නොහැකිය" යන වගන්තියකට යටත් විය යුතු ය. වෙනත් වචනවලින් කිවහොත් යම් මුක්තියකට ලක් කෙරෙන තොරතුරු එය ආරක්ෂා කිරීමට අදාළ වන හේතූන්ට වඩා එය අනාවරණයෙන් මහජන යහපතට ඉටුවන ප්‍රතිලාභය ඉහළ නම් මුක්තියට ලක් නොවිය යුතු ය. මෙය සෑම සිද්ධියක්ම ඊට ආවේනික තත්ත්වයන් අනුව සැලකිල්ලට ගැනීම සහතික කිරීමක් මෙන්ම රාජ්‍ය නිලධාරීන් නිශ්චිත ලේඛන සෑම විටම විවර්ජනයේ තබා ගත යුතු යැයි යන පූර්ව නිගමනයක පසුවිය යුතු නැති බව සහතික කෙරේ.

එය "මහජන යහපත" නිතරම තොරතුරු අයිතියේ බලාධිකාරියේ හරය වන බවට සහතික කරනු ලබයි. ඉන්දියාවේ, ඇන්ටිගුවාවේ සහ බාර්බඩෝස්හි ප්‍රවේශන නීති සියලු මුක්තියන්ගේ වගන්තීන්ට යොදා ගත හැකි ප්‍රතිපාදන ප්‍රතික්ෂේප කරන පුළුල් මහජන

වගන්ති ඇතුළත් කර ඇත.⁹¹ දකුණු අප්‍රිකාවේ, ට්‍රිනිඩාඩ් සහ ටොබාගෝවේ බඳු අනෙකුත් අධිකරණයන්හි පැහැදිලිව පෙනෙන නීති කඩකිරීම්, පුද්ගල අසාධාරණයන්, මහජන අරමුදල් අයථා පරිහරණය, පාරිසරික වශයෙන් අවදානම් හෝ ආරක්‍ෂාවට හානිකර මෙන් ම සිදුවීමට ආසන්න අවදානම් ක්‍රියාවන්, රාජ්‍ය සේවකයකු නිල වගකීමක කාර්යභාරයක් නොතකා හැරීම හෝ බලය අයථා පරිහරණය පිළිබඳ සාක්‍ෂ්‍ය හෙළිදරව් කරන තැන්හිදී මුක්තියට ලක් කළ තොරතුරු අනාවරණයට මහජන යහපත යන වගන්තිය ඇතුළත් කර ඇත.⁹²

මහජන යහපත

නවසීලන්තයේ වාර්තා වූ සිද්ධියක් මහජන යහපත සඳහා වූ අධිගමනයේ ප්‍රායෝගික වටිනාකම නිරූපනය කරනු ලබයි. පුද්ගලයන් දෙදෙනෙකු මියගිය බෝට්ටු අනතුරක් පිළිබඳව Maritime Safety Authority නම් රජයේ ආයතනය පරීක්ෂණයක් මෙහෙයවන ලදී. පරීක්ෂණ වාර්තාවේ පිටපතක් ඉල්ලා සිටි අවස්ථාවේදී අනතුරට ගොදුරුවූවන් ගේ වැන්දඹුවන්ගේ උපදෙස් ලබා ගැනීමෙන් පසු එම ආයතනය ඉල්ලම ප්‍රතික්ෂේප කරන ලදී. අනියාවනයේදී ඕම්බුඩ්ස්මන්වරයා ගැටලු සහගත තොරතුරු සැබැවින් ම පුද්ගල කැමැත්ත මත ආරක්‍ෂා කළත් එම තොරතුරු හෙළිකිරීම අනාගතයේදී විවෘත අනතුරු වැලැක්වීමට ඉවහල් වීම හරහි පොදු යහපතට හේතු වන බැවින් ඒ බව සැලකිල්ලට ගත යුතු යැයි තීරණය කරන ලදී. ඔහු විඛේපිත තොරතුරු රඳවා ගැනීමට ඇති පුද්ගලික කැමැත්තට වඩා අනාවරණය කිරීමෙන් වන මහජන යහපත් හා බලවත් බවට නියම කරන ලදී.⁹³

ඕස්ට්‍රේලියානු, ට්‍රිනිඩාඩ්, ටොබාගෝ සහ දකුණු අප්‍රිකානු තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය පිළිබඳ පනත් මහජන යහපත සඳහා ප්‍රමුඛතාවක් ලබාදීමට පුළුල් නිදහසක් ලබා දී ඇත. බොහෝ විවෘත ප්‍රවේශයක් එම පනත් මඟින් ලබාදී ඇති අතර ඒ අනුව මහජන යහපත වෙනුවෙන් මුක්තියට ලක්ව ඇති තොරතුරු පවා අනාවරණයට ඉඩකඩ සලසා තිබේ. නවසීලන්තයේ පනත් මඟින් බහුවිධ ක්‍රියා මාර්ගයක් හඳුන්වාදී ඇති අතර එහිදී තොරතුරු අනාවරණය ප්‍රතික්ෂේප කිරීම සාධාරණීකරනය කළ හැකි වන්නේ හෙළිදරව් කෙරෙන තොරතුරු මගින් මහජන යහපතට අහනියක් වන්නේ නම් පමණි.⁹⁴ අනෙක් අවස්ථාවන්හිදී තොරතුරු රඳවා ගැනීමට නම් එමඟින් විය හැකි අනර්ථය තහවුරු කළ යුතුය. මහජන සෞඛ්‍යය, පොදු මහජන ආරක්‍ෂාව බඳු මහජන යහපත පිළිබඳ කාරණා වලදී තොරතුරු අනාවරණය වීම වළක්වාලිය හැකි ය.⁹⁶

ඉල්ලීමක් පිළිබඳ ව තීරණයක් ගන්නා අවස්ථාවේදී කවර හෝ “උපද්‍රවික පිරික්සුමකට” යටත් නොකොට සියලුම ප්‍රවර්ගවල තොරතුරු රඳවා තබා ගැනීමට ඉඩ දෙන බැවින් එක්සත් රාජධානියේ තොරතුරු ප්‍රවේශන නීතිය මේවන විට දැඩිව විවේචනය වී තිබේ. රජයේ ප්‍රතිපත්ති සැලසුම් කිරීම සහ ප්‍රවර්ධනය, නීතිය ක්‍රියාත්මක කරන සහ නියාමන ආයතන මගින් කරනු ලබන පරීක්ෂණ, නීති නිලධාරීන්ගෙන් ලැබෙන උපදෙස් සහ ආරක්ෂක සේවා සතු තොරතුරු ආදිය ඊට ඇතුළත්ය. එම තොරතුරු මහජන යහපත මත නිකුත් කිරීමට හෝ නොකිරීමට ඉඩ තිබුණද තොරතුරු කොමසාරිස්වරයා විසින් අදාළ දෙපාර්තමේන්තුවට නිශ්චිත ලේඛනයක් ඉදිරිපත් කරන ලෙස නියම කළ තැනදී පවා එය නිකුත් කිරීම නැවැත්වීමට සහ තීරණය නිෂ්ප්‍රභා කිරීමට එම දෙපාර්තමේන්තුව අයත් ඇමතිවරයාට එක් නිශේධ බලයක් හිමිව ඇත. කෙසේ වෙතත් ඉහළ විනිශ්චයාධිකාරයක් වන තොරතුරු විනිසුරු මඩුල්ලට එවැනි නිෂේධ බලයන් අභිබවා නියාමයන් ලබා දීමට බලය ඇත.⁹⁷

පාර්ශ්වීය අනාවරණය

යම් ලේඛනයක මුක්තියට ලක්කළ යුතු තොරතුරු මෙන් ම අනාවරණයට ලක්විය යුතු තොරතුරු අඩංගු වන්නේ නම් අවදානම් සහගත තොරතුරු මුක්තියට යටත් කරනු ලබන අතර අනෙක් තොරතුරු නිකුත් කිරීමට හා ව්‍යාප්ත කිරීමට පියවර ගත යුතුය.

ඇතැම් විට ලේඛනවල මුක්තියට ලක්විය යුතු තොරතුරු අඩංගු වන අතර ලේඛනයේ ඉතිරි කොටස කවර හෝ ආවරණයකට ලක්විය යුතු නැති තොරතුරු අඩංගු විය හැක. එබැවින් ඉල්ලීමක් ඉදිරිපත් වූ විට මුක්තියට ලක් නොවන තොරතුරු රඳවා ගැනීම සාධාරණ නැත. තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය සඳහා වන බොහෝ පනත් තොරතුරු වෙන් කළ හැකි බවට වන සිද්ධාන්තය පිළිගන්නා අතර ඒ අනුව මුක්තියට යටත් නොවිය යුතු තොරතුරු වෙන් කර ඉල්ලුම් කරුවාට ලබාදීමට පියවර ගනී.⁹⁹ බලපවත්නා නීති ඊති නිර්මාණශීලීව යොදා ගැනීම හරහා රජයක විවෘත භාවයට පිටුවහලක් විය හැකි අතර පාර්ශ්වීය අනාවරණය, පුද්ගලයන් කිහිප දෙනෙකුට පමණක් සීමා වූ අනාවරණය යම් කාල පරාසයක් තුළදී වෙන් වෙන් වශයෙන් තොරතුරු අනාවරණයක් වැනි සාධනීය පියවර ඒ සඳහා අනුගමනය කළ හැක.

ශ්‍රී ලංකාවේ තොරතුරු නිදහස පිළිබඳ කෙටුම්පත පහත ලේඛනයක හෝ සටහනක මුක්තියට යටත්වන තොරතුරු මුක්තියට යටත් නොවන කොටස්වලින් වෙන් කිරීම මඟින් පාර්ශ්වීය අනාවරණය උදෙසා නීති ප්‍රතිපාදන සපයා ඇත.¹⁰⁰

පලදායීතාවය

ප්‍රවේශන නීතියේ පලදායීතාව මනිනු ලබන ප්‍රධාන පරීක්ෂණයක් වන්නේ තොරතුරු සොයන ජනතාවට ඒ සඳහා පහසු, වියදම්කාරී නොවන සුලු සහ අප්‍රමාදව තොරතුරු ලබා ගැනීමට හැකිවීම හරහාය. නීතිය ඉල්ලුම්කරුවාට දරාගත හැකි මුදලකට ක්ෂණික ප්‍රතිචාර සහතික කරන පැහැදිලි සරල ක්‍රියාමාර්ග ඇතුළත් කළ යුතු වේ.

තොරතුරු දැනගැනීම සඳහා ඉල්ලුම් කරන්නේ කෙසේද?

තොරතුරු සඳහා ප්‍රවේශවීමේ ක්‍රියාමාර්ග ක්ෂණික, සරල සහ දේශීය සන්දර්භයට ගැලපෙන සුලු විය යුතු ය.

බොහෝ නීතීන් ඉල්ලීම් ලිඛිතව ඉදිරිපත් කළ යුතුයැයි නියම කර ඇතත් ජලමෙයිකානු පනත දුරකථනයෙන් වුව ද ඉල්ලීම් ඉදිරිපත් කිරීමට අවසර දී ඇත.¹⁰¹ ඉන්දියාවේ, ඇන්ටිගුවාවේ සහ බාර්බඩෝස්හි දී, උගන්වා වේ සහ දකුණු අප්‍රිකාවේද දිළිඳු සහ ලිවීමට නොහැකි පුද්ගලයන්ට තොරතුරු ලබාගැනීම සඳහා පහසුකම් සලස්වන්නට මනා සැලසුම් සකසා ඇත. ඉල්ලීමක් ලිඛිතව ඉදිරිපත් කළ නොහැකි අවස්ථාවන්හි දී ඉල්ලුම්කරුවාට තම වාචික ඉල්ලීම ලිඛිතව ඉදිරිපත් කිරීමට ප්‍රමාණවත් වන සියලු සහායක් ම ලබාදීමට තොරතුරු නිලධාරියාට නිශ්චිතවම නියම කර ඇත.¹⁰² සියලු තොරතුරු දැනගැනීම ප්‍රතික්ෂේප කරන අනුපාතය අඩු කිරීමට ඔවුන්ගේ ඉල්ලීම් සකස් කිරීමට ඉල්ලුම්කරුවන්ට සහාය දීමට, ඔවුන්ව වෙනත් අංශයකට යොමු කරමින් හෝ ඔවුන්ගේ ඉල්ලීම් අදාළ අංශයට හෝ අංශයන්ට යොමු කරමින්¹⁰³ ප්‍රමාණවත් සහායක් ලබා දීමට රාජ්‍ය ආයතනවලට නියම කරන ඉන්දීය පනත ඉල්ලුම්කරුවන්ට ප්‍රාදේශීය නිල භාෂාවෙන් ඉල්ලීම් කිරීමටද අවසර ලබා දී ඇත.

දුරකථනයෙන් තොරතුරු ඉල්ලීම - තොරතුරු අයිතිවාසිකම් උදෙසා විදුලි සංදේශ තාක්ෂණය

සාක්ෂරතාව බරපතල ලෙස පහළ මට්ටමක ඇති උතුරු ඉන්දීය ප්‍රාන්තයක් වන ඩිහාරයේ රජය රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන සහ විදුලි සංදේශ විශේෂඥයන් සමඟ එක්ව කටයුතු කරමින් ඕනෑම කාර්යාලයකින් තොරතුරු ඉල්ලා සිටීමට පුරවැසියන්ට පහසුකම් සැලසීමට පියවර ගනු ලැබී ය. අංකය කැරකුවීම් ජනතාවගේ තොරතුරු ඉල්ලා සිටීම් වාචිකව පටිගතවන ආකාරයට දුරකථන අංකයක් රජය ජනතාවට ලබාදෙන ලදී. එම අංකයට ප්‍රවේශ විය හැක්කේ පොදු දුරකථනයක් භාවිතයෙන් පමණි. මනාව පුහුණුව ලද කණ්ඩායමක් දුරකථන ඇමතුම්වලට පිළිතුරු සපයන අතර ඔවුන් ඉල්ලීම් ලිඛිතව සටහන් කර අදාළ අංශයට යොමු කර ඉල්ලුම්පතේ පිටපතක් තැපැල් කර ඉල්ලුම්කරුවාට ඇමතුම් ගෙන අවසන්වූ පසු අයදුම්කරු පොදු දුරකථනය අයිතිකරුවාට දුරකථන ගාස්තුව සමඟ අයදුම්පත්‍ර ගාස්තු ගෙවිය යුතුයි. ඔහු එම මුදල් රජයේ භාණ්ඩාගාරයට කරයි. මෙම ක්‍රමය ලිඛිත ඉල්ලීම් ඉදිරිපත් කරන්නට අසමත් පුරවැසියන්ට මහත් පහසුවක් සලසා ඇත.

අනවශ්‍ය තොරතුරු සෙවීම දුර්ලබ කිරීමට සහ ඉල්ලීම් ක්‍රියාත්මක වීමට ගන්නා කාලය අඩු කිරීමට ඉල්ලුම්කරුවන් අදාළ අධිකාරීන්ට තමන් සොයන ලේඛන සහ සටහන් පිළිබඳව ප්‍රමාණවත් තොරතුරු සැපයිය යුතු යැයි නියම කර ඇත.¹⁰⁴ නිශ්චිත ඉල්ලීමක් සැලසුම් කිරීම සහ අයදුම්කරුවන්ට ඔවුන් ඉල්ලා සිටින තොරතුරු හඳුනා ගැනීම සඳහා ලේඛන පිරික්සීමට ඉඩදීමත්, තමන් සතුව පවතින ලේඛනවල ලැයිස්තුවක් පවත්වාගෙන යාමටත් දෙපාර්තමේන්තුවලට නියම කර ඇත.

ශ්‍රී ලංකාවේ තොරතුරු නිදහස පිළිබඳ පනත් කෙටුම්පත තොරතුරු ඉල්ලීම් ලිඛිතව ඉදිරිපත් කළ යුතු යැයි නියම කර තිබේ.¹⁰⁵ ශාරීරික ගැටලු සහිත හෝ අකුරු ලිවීමට නොහැකි ඉල්ලුම් කරුවන් විසින් වාචිකව කරන ඉල්ලීම් ලියවිල්ලක් බවට පත් කිරීම ඒ වෙනුවෙන් පත් කරන ලද තොරතුරු නිලධාරියා ගේ වගකීම වේ. එම පනතට අනුව තොරතුරු සොයන පුරවැසියන්ට හැකි සියලු සහයක් ම ලබාදීම නිලධාරීන්ගේ වගකීමක් වේ.¹⁰⁶

ප්‍රවේශන මාදිලි

ලේඛනයේ සංරක්ෂණයට හානියක් නොවන්නේ නම් හා ඉල්ලීම ඉෂ්ඨ කිරීමට අවශ්‍ය කරන ලබන පනත් හා සම්පත් සම්බන්ධයෙන් අයුතු බරක් පැනවෙන්නේ නැතිනම් ඉල්ලුම්කරු අපේක්ෂා කරන මාදිලියකින් ප්‍රවේශනය සැපයිය යුතු ය.

පරිශීලක හිතකාමී ප්‍රවේශන නීති, අයදුම්කරුවන්ට හිල සටහන් පිරික්සීමට, කියවීමට, බැලීමට හෝ සවන් දීමට නැතිනම් ඡායා පිටපත්, අත්පිටපත්, ශබ්ද පිටපත් හෝ පරිගණක මුද්‍රණ පිටපත් ඉල්ලා සිටීමට ඉඩ ප්‍රස්තාව දෙමින් තොරතුරු සොයන්නන්ගේ අනේකවිධ ශක්‍යතාවන්ට සරිලන පරිදි ඒවා සැකසිය යුතුයැයි නියම කර ඇත.¹⁰⁷ නවසීලන්ත පනත කවර හෝ ලේඛනයක අන්තර්ගතය අරභයා වාචික තොරතුරුවලින් ඉල්ලුම්කරුවන්ගේ අවශ්‍යතාවන් ඉෂ්ඨ කරන්නට රජයට විශේෂයෙන්ම අවසර ලබා දී ඇත.¹⁰⁸ මෙය ජනතාවට ලිඛිත පිටපතක් ලැබෙන තෙක් බලා නොසිට තොරතුරු ලබා ගැනීමේ අවස්ථාව ලබා දෙයි. දකුණු අප්‍රිකානු සහ උගන්ඩා ප්‍රවේශන නීති ආධාධිත ඉල්ලුම්කරුවන්ට ඔවුනට කියවිය හැකි, බැලිය හැකි හෝ ඇසිය හැකි මාදිලියකින් තොරතුරු ලබා ගන්නට ඇති හිමිකම පවරා දී ඇත.¹⁰⁹ ඉන්දීය පනත නිලධාරීන්ට සංවේදී ඉන්ද්‍රිය බද්ධව ආධාධිත වූ අයදුම්කරුවන්ට තොරතුරු පිරික්සීමේදී සහාය වීම ඇතුළුව තොරතුරු ප්‍රවේශනයට සහාය වීමට නියම කරයි.¹¹⁰ එක්සත් රාජධානියේ තොරතුරු ප්‍රවේශන පනත කවර හෝ “යුක්ති සහගත” ඉල්ලීමක් වුව ඉෂ්ඨ කිරීමට අධිකාරීන්ට ඉඩ දෙමින් ප්‍රවේශන මාදිලිය විවෘත කර ඇත.¹¹¹

රාජ්‍ය භාෂා චිකිත්සාවට වඩා ඇති රටවල බොහෝ ප්‍රවේශන නීති භාෂා කිහිපයකින් තොරතුරු තබා ගත යුතු යැයි මෙන් ම ඉල්ලා සිටින භාෂාවෙන් සැපයිය යුතු යැයි නියම කර තිබේ. උදාහරණයක් ලෙස කැනඩාවේ තොරතුරු ප්‍රශ්න සහ ඉංග්‍රීසි භාෂාවන්ගෙන් සාමාන්‍ය ක්‍රියා පටිපාටියට අනුව තබා ගැනේ. එහිදී “මහජන අවශ්‍යතාව” අනුව පරිවර්තනයක් සැපයීමට සම්පාදනයක් ද තිබේ.¹¹² දකුණු අප්‍රිකානු නීතිය වාර්තා සටහන්¹¹³ තොරතුරු ඉල්ලා සිටිනු ලබන භාෂාවෙන් සැපයිය යුතු යැයි නියම කර ඇත. කෙසේ වුවද ඉන්දියාවේ පිළිගත් රාජ්‍ය භාෂා දහ අටක් තිබෙතත් විශ්මයජනක ලෙස නව ඉන්දියානු පනත මේ කාරණය සම්බන්ධයෙන් නිහඬය.¹¹⁴ ශ්‍රී ලංකා නිදහස් තොරතුරු පනත ලේඛනයේ සංරක්ෂණයට හෝ ආරක්ෂාවට හානියක් නොවන පරිදි ඉල්ලුම්කරුවන් විසින් අපේක්ෂිත මාදිලියෙන් ප්‍රවේශනය සැපයිය යුතු යැයි ප්‍රකාශ කෙරේ.¹¹⁵ ඔහු හෝ ඇය විසින් ඉල්ලා සිටින මාදිලියෙන් ප්‍රවේශනය සපයන්නට අසමත් නම් ඉල්ලීම ඉෂ්ඨකර ගැනීම සඳහා පහසුකම් සැලසෙන ආකාරයට ඉල්ලුම්කරුට හැකි සියලු සහාය ලබාදීම නිලධාරියාගේ වගකීම වේ.¹¹⁶ එහෙත් ඉල්ලුම්කරු විසින් අපේක්ෂිත විශේෂ භාෂාවකින් තොරතුරු ප්‍රවේශනය සැපයීම සම්බන්ධයෙන් නීති ප්‍රතිපාදන ඇත්තේ නැත.

ගාස්තු

පරමාදර්ශී ලෙස නම් තොරතුරු ප්‍රවේශනය අරභයා ගාස්තුවක් නියම කළ නොහැක. යම් ලෙසකින් ගාස්තුවක් අය කරන්නේ නම් තොරතුරු සැපයීම උදෙසා අය කරන ගාස්තු විශින් ප්‍රයෝජන ගත හැකි ඉල්ලුම්කරුවන් අපහසුවට පත් නොකරන තරමට ඉතා ඉහළ නොවීම සහතික කිරීම සඳහා ඉතාමත් ම අඩු ගාස්තු අනුපාත නියම කළ යුතු ය.

සියලු පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩලීය ප්‍රවේශන නීති ගාස්තු අය කිරීමට ඉඩ දී ඇත. කෙසේ නමුත් ඕස්ට්‍රේලියාවේ තොරතුරු නිදහස් බලාධිකාරිය සිය මෙහෙයුම් ආරම්භකර පළමු සිවුවසර තුළදී තොරතුරු ලබාදීම සඳහා ගාස්තු අය කිරීමක් සිදු කරන්නේ නැත.¹¹⁷ ප්‍රයෝජනවත් නොමැති ඉල්ලුම් අධෛර්යය කිරීමේ දී ගාස්තු අය කිරීම වැදගත් කාරණයක් වන බව මේ වනවිට ප්‍රකාශ වී ඇත. සටහන් සහ තොරතුරු පද්ධති පවත්වාගෙන යාමේ දී සහ අභිවර්ධනය කිරීමේ දී කල් ගත වීමත් ඒ සඳහා මුදල් වැය වැයවීමක් සිදුවන බැවින් මහජනයා තොරතුරු සෙවීමේ දී එම පිරිවැයෙන් යම් කොටසක් දැරිය යුතු බවටත් රජයන් ඇතැම්විට වාද කරයි. එහෙත් එම තර්කය ප්‍රශ්නකාරීය. රාජ්‍ය ආයතන පවත්වාගෙන යන්නේද මහජන මුදලිනි. එවනි ආයතනයකින් තොරතුරු ලබාගැනීමට දුප්පත් ජනතාවට ගෙවීමක් කිරීමට සිදුවීම බලවත් බාධාවකි.

කෙසේ වෙතත් තොරතුරු ලබාගැනීමේ නීති රීති අනුව අයදුම්පතක් ඉදිරිපත් කරන අවස්ථාවේ දී මෙන් ම තොරතුරු සැපයීමට අදාළ නිලධාරියාට හෝ දෙපාර්තමේන්තුවට ගතවන කාලසීමාවට ද මුදලක් අයකරයි.¹¹⁹ ගාස්තු මගින් ආවරණය විය යුත්තේ ඉල්ලා සිටි තොරතුරු ප්‍රතිනිෂ්පාදනය කිරීමේ සැබෑ පිරිවැය පමණකි අයදුම්පතක් සඳහාවත් තොරතුරු සෙවීමට මෙන් ම ඉල්ලීම ක්‍රියාත්මක වීමට ගන්නා කාලයටවත් නොවේය. මෙලෙස ගාස්තු නියම කිරීම හරහා විශේෂයෙන් සැලැවුණු ගාස්තුවක් අය කිරීමට ඉඩ ලැබෙන අතර විශේෂයෙන් තොරතුරු ලබාදීම ප්‍රමාද කිරීම වැනි උත්සාහයක් හරහා වැඩි ගාස්තු අයකිරීමේ ප්‍රවණතාවක් ඇතිවිය හැක. ඉන්දීය ප්‍රවේශන නීතිය තොරතුරු සැපයීම උදෙසා අය කරන ගාස්තු හේතු සහගත විය යුතු යැයි නියම කර ඇත. එම පනතට අනුව රජය විසින් නිර්ණිත දර්ශන රේඛාවට පහළින් සිටින ඉල්ලුම්කරුවකුට ගාස්තුවකින් තොරව තොරතුරු ලබාගත හැක.¹²⁰

ජනතාව ගේ විශාල පිරිසකට අත් වන ප්‍රයෝජනයත්, ගාස්තු හේතුවෙන් ඉල්ලුම්කරු අපහසුවට පත්වීමත් යන කාරණා මත නිශ්චිත අවස්ථාවන්හි දී අධිකාරයේ අභිමතය පරිදි ගාස්තු අත්හැරීමට හෝ අඩුකිරීම සඳහා නීති මගින් ඉඩකඩ සලසා ඇත. ට්‍රිනිඩාඩ් සහ ටොබාගෝ මෙන්ම ඉන්දීය පනත් යටතේ ගාස්තු නියම කළ අවස්ථාවලදීත් යම් ආයතනයක් එකඟ වූ කාල සීමාව තුළ තොරතුරු අනාවරණයට අසමත් වුවහොත් අයකිරීමකින් තොර ව

තොරතුරු සැපයිය යුතුයැයි නියම කර ඇත.¹²³ ඇතැම් අවස්ථාවන්හි දී නිත්‍ය ගාස්තුවට වඩා තොරතුරු ලබා ගැනීම සඳහා අය කළ යුතුව ඇති ගාස්තුව අඩුනම් එම මුදල අය නොකිරීමට ද නීතිය මඟින් ඉඩ සලසා ඇත.

තොරතුරු දැනගැනීම සඳහා වන ශ්‍රී ලංකා පනත් කෙටුම්පත බලය ලත් නිලධාරියකුට ඉල්ලුම්කරුවකුගෙන් තොරතුරු ප්‍රවේශනය සැපයීම සඳහා ආකාර දෙකක ගාස්තු නිර්දේශ කර ඇත.¹²⁴ කෙසේ වුවත් එබඳු ගාස්තු අය කළ හැක්කේ කවර වාතාවරණ යටතේ ද යන්න පැහැදිලි කිරීමක් එහි දක්වා නැත. ගාස්තු අත්හිටුවීමකට ඉඩ දෙන විට ගැසට් නිවේදනයක් මඟින් එය නිශ්චිත කිරීමේ බලය නීතිය ක්‍රියාවේ යෙදවීමට වගකිව යුතු වන්නේ අමාත්‍යවරයාය. සෑම රාජ්‍ය අධිකාරියක් ම තොරතුරු ප්‍රවේශනය සැලසීම අරභයා අය කරන ගාස්තු එහි කාර්යාල පරිසරයේ කැපී පෙනෙන තැනක ප්‍රදර්ශනය කිරීම අවශ්‍ය වේ. ගාස්තු අනුපාත පිළිබඳ මාර්ගෝපදේශන තොරතුරු කොමිසම මඟින් සපයනු ඇත.¹²⁵ මෙය දකුණු ආසියාවේ කවර හෝ ප්‍රවේශන නීතියක සොයා ගත නොහැකි තරම් අද්විතීය ප්‍රගතිශීලී සම්පාදන වේ.

කාල සීමාව

තොරතුරු ලබාදීම හැකි තරම් කඩිනම්ව සැපයිය යුතු මෙන් ම ඒ සඳහා කාල සීමා දැඩි ව වලංගු කළ යුතු ය. නිලධාරී තන්ත්‍රයේ පමාව තොරතුරු අරභයා ඉල්ලීම් ව්‍යර්ථ කරන මූලික උපක්‍රමයකි. මෙම පමාව වළක්වන්නට සියලු ප්‍රවේශන නීති තොරතුරු ලබා දිය යුතු කාල සීමාවක් පැනවිය යුතු ය. සාමාන්‍යයෙන් ඉල්ලුම් පත්‍රය පුරවා දින 14ත් 30ත් අතර කාලසීමාවකදී තොරතුරු ලබාදිය යුතු යැයි නියම කළ යුතු ය. අවසන් මොහොතේ තොරතුරු ලබාදීමේ පුරුද්ද වළක්වන්නට ඇතැම් විට "හැකි තරම් ප්‍රායෝගික" හෝ "හැකි තරම් කඩිනම්" ලෙස තොරතුරු ලබාදීමට ද රාජ්‍ය නිලධාරීන් කාර්යසාධනීය ලෙස මෙහෙයවිය යුතු ය.¹²⁷

නිශ්චිත ආකාරවල තොරතුරු කෙටි කාලසීමාවක් තුළ ඉල්ලා සිටිය හැකිය. උදාහරණයකට ඉන්දියාවේ සහ බංග්ලාදේශයේ ප්‍රවේශන නීති පුද්ගලයකු ගේ ආරක්ෂාව සහ නිදහස පිළිබඳ අදාළ වන තොරතුරු පැය 48 ක් ඇතුළත සපයන්නටත්, අනෙකුත් තොරතුරු දින හිතක් ඇතුළත සපයන්නටත් පැහැදිලි ලෙස නියම කර ඇත.¹²⁸ කැනේඩියා, ඉන්දියා සහ දකුණු අප්‍රිකා පනත් ඉල්ලීමක් සම්බන්ධ තීරණයක් ඉල්ලුම්කරුවාට නියම කළ කාල සීමා තුළ සන්නිවේදනය නොවී නම් එය ප්‍රතික්ෂේප වී යැයි හැඟීමෙන් වටහා ගන්නටත්, විනිශ්චයාධිකාරයක් වෙත යාමට ඉල්ලුම්කරු ගේ ඇති අයිතිය ස්වයංක්‍රීය ව ක්‍රියාත්මක වන අයුරින් කාල නියමයක් සැපයීමටත් පියවර ගෙන ඇත.¹²⁹

ශ්‍රී ලංකාවේ තොරතුරු තිදහස පනත් කෙටුම්පත අනාවරණයක් සම්බන්ධ ව තීරණයක් ගැනීම සඳහා වැඩ කරන දින 14 ක් පමණක් නියම කර ඇත. නිල ලත් තොරතුරු නිලධාරියාට එම කාල සීමාව තුළ තොරතුරු ප්‍රතික්ෂේප කිරීමේ ලිඛිත ආඥාවක් නිකුත් කිරීමට හෝ තොරතුරු සැපයීමට හෝ වගකීමක් තිබේ.¹³⁰ එම පනත් කෙටුම්පතින් හදිසි තොරතුරු ඉල්ලීම් සමඟ ගනුදෙනු කිරීමට නීති සම්පාදන පනවා නැත.

අභියාචනයන් සහ වලංගු කිරීම්

පලදායී වලංගු කිරීමේ ප්‍රතිපාදන තොරතුරු සඳහා ප්‍රවේශය නීති ගත කිරීමේ සාර්ථකත්වය සහතික කරයි. තොරතුරු ලබාදීම ප්‍රතික්ෂේප කරන කවුරුන් වුව ඊට හේතු සැපයිය යුතු ය. නීතියට අනුකූලත්වය නොදැක්වන අවස්ථාවන්හි දී ඊට මැදිහත් වීමට බලවත් ස්වාධීන හා අපක්ෂපාතී සංවිධානයන්ට නීත්‍යනුකූල බලය ලබාදිය යුතු ය. තොරතුරු ලබාදීම ඕනෑකමින් ම අවහිර කළ අයට දඬුවම් සහ සම්බාධක නියම කළ යුතු ය.

තීරණ අරභයා හේතු දැක්වීම

තොරතුරු අනාවරණය නොකිරීමකදී පනතේ පිළිවෙත්වලට අනුව එය සාධාරණීකරණය කළ යුතු මෙන් ම ඉල්ලුම්කරුවන්ට අභියාචනය සඳහා ඇති අයිතිය පිළිබඳ ව ඔවුනට උපදෙස් දිය යුතු ය. තොරතුරු ඉල්ලාසිටි අවස්ථාවේ දී කරුණු ඉදිරිපත් කිරීමෙන් තොර ව ඉල්ලීම ප්‍රතික්ෂේප කිරීම නිලධාරියකුට නොසැහේ. පීඩාවට පත් වූ ඉල්ලුම්කරුවන්ට සහනයක් පතා අභියාචන මණ්ඩලයක් වෙත යාමට හැකි වන පරිදි ඉල්ලීමක් නිෂේධ කරනුයේ මන්ද යන්න ඔවුන් ප්‍රකාශ කළ යුතු ය. පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩලීය රටවල නීති රෙගුලාසිවලට අනුව තොරතුරු ඉල්ලීම් ප්‍රතික්ෂේප කිරීම උදෙසා හේතු ඉදිරිපත් කිරීම අනිවාර්ය නියාමයකි.

බොහෝ පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩලීය ප්‍රවේශන නීති තොරතුරු ප්‍රතික්ෂේප කිරීමට හේතු වූ තීරණ පිළිබඳ ව කරුණු ඉදිරිපත් කිරීමට රාජ්‍ය අධිකාරයන්ට නියම කෙරේ. එම කරුණුවලට පිටිවහලක් වන පසුබිමක් නිශ්චිත කරන්නට (එනම් කවර වුව භෞතික කාරණා සැලකිල්ලට ගැනීමෙන් සහ විශේෂ විවර්ජන සම්පාදන මත විශ්වාසයෙන්) මෙන්ම ඉල්ලුම්කරුවාට අධිකරණ විග්‍රහයක් හෝ ස්වාධීන මණ්ඩලයක් කරා පැමිණිල්ලක් හෝ අභියාචනයක්, ඉදිරිපත් කළ හැකි බව පැහැදිලි කර දීමට ඔවුනට නියම කර තිබේ.¹³¹

නිල ලත් තොරතුරු නිලධාරියා තොරතුරු ඉල්ලීමක් ප්‍රතික්ෂේප කිරීමේ තීරණය ඉල්ලුම්කරුට ලිඛිතව සන්නිවේදනය කළ යුතු යැයි නියම කර ඇත.¹³²

අභියාචන

තොරතුරු අනාවරණය ප්‍රතික්ෂේප කිරීමට හේතු දැක්වීම අභිචාර්ය කරන, අනාවරණය දිරිමත් කරන සහ අධිකරණමය සහ අභ්‍යන්තරික ඉල්ලීම්වලට ප්‍රතිචාර නොදක්වන්නන්ට එරෙහි ව සම්බාධක පනවන ස්වාධීන තොරතුරු කොමිෂන් සභාවක් පත්කිරීම යහභාවිතාවට සහයෝගය පළකිරීමකි.

තොරතුරු දැන ගැනීම සඳහා වන සියලු හිඟ තොරතුරු ඉල්ලා සිටීමක් ප්‍රතික්ෂේප කරන්නට ගන්නා තීරණයකට එරෙහි ව යම් ආකාරයක අභියාචනයක් උදෙසා ප්‍රතිපාදන සලසනු ලැබේ. බොහෝ විට භාවිත වන්නේ මුලින් ස්වාධීන විශේෂඥ මණ්ඩලයකට අභියාචනා කළ හැකි අභ්‍යන්තර විග්‍රහයක් උදෙසා ඉඩදීමෙන් අනතුරු ව අධිකරණ විග්‍රහයකට ඉඩදීමයි.

අභ්‍යන්තරික අභියාචනා තීරණයක් විග්‍රහ කිරීම අරභයා වියදම්කාරී නොවන පළමු අවස්ථාවක් සපයන අතර රජයේ බලපෑමෙන් තොර ස්වාධීන තීරකයකු විසින් එය නිරීක්ෂණය කෙරේ, පරිපාලනමය උදාසීන බවට, අසාධාරණයට, හෝ පටු කල්පනාකාරී බවට එරෙහි ප්‍රධානතම රැකවරණය හිමිවන්නේ අභියාචනයක් මඟිනි. කෙසේ නමුත් එම අභියාචනය හමුවේ ද තොරතුරු අනාවරණය නොකිරීම පිළිබඳ පැමිණිලි නොවැදගත් යැයි විශේෂ ස්වාධීන නිරීක්ෂණ මණ්ඩලය විග්‍රහ කළහොත් හෝ තීරණය කළහොත් වඩාත් කාර්යක්ෂම විකල්පය වන්නේ අධිකරණය වෙත යාමය. මෙම මණ්ඩලයන් දැඩිව ස්වාධීන, මනා අරමුණක් ඇතිව ක්‍රියාකිරීම මෙන්ම එහි ක්‍රියාමාර්ග සරළ වූ විට මහජන විශ්වාසය දිනා ගනී. දකුණු අප්‍රිකාවේ අභ්‍යන්තර විග්‍රහයන්ගේ ප්‍රතිපල ගැන සෑහීමට පත් නොවන්නන්ට ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණයට යා හැකිය.¹³³ ඕස්ට්‍රේලියා පනතේ අතරමැදි සමථයක් අරභයා ඔම්බුඩ්ස්මන්වරයා වෙත යාමට විකල්පයක් ඇත. ඔම්බුඩ්ස්මන්වරයා එම කාරණය සමථයකට පත් කිරීමට අසමත් වුව හොත් විධායක අභියාචන මණ්ඩලයකට ඉන්පසු අභියාචනා ඉදිරිපත් කළ හැකි ය.¹³⁴ බෙලිජේ, නවසීලන්තය, ට්‍රිනිඩෑඩ් සහ ටොබාගෝ පනත් ඊට සමාන ආකාරයට පළමු පියවර ඔම්බුඩ්ස්මන්වරයා වෙත යාමටත්, ඉන් පසුව අධිකරණයට අභියාචනා කිරීමටත් ඉඩ සලසා ඇත.¹³⁵

නිරපේක්ෂ ලෙස සුවිශේෂී තොරතුරු කොමිසමක් අභියාචනා මෙහෙයවීම සඳහා පොදුවේ "විවෘතභාවය වෙනුවෙන් පෙනී සිටින්නා" ලෙස ක්‍රියා කරන්නට නීතිය යටතේ පත් කළ යුතු ය. පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩලය තුළ ඉන්ද්‍රියාව, කැනඩාව, සහ එක්සත් රාජධානිය සහ ඕස්ට්‍රේලියාවේ ඇතැම් අධිකරණ බලප්‍රදේශ (ක්වීන්ස්ලන්තය, බටහිර ඕස්ට්‍රේලියාව සහ උතුරු ප්‍රදේශය) වල තොරතුරු කොමිසම් හෝ කොමසාරිස්වරුන් පත් කොට ඇත.¹³⁶ කැනේඩියානු පනත පමණක් ඉල්ලුම්කරුවන් සහ නියෝජිතායතන අතර ආරවුල් සමථයකට පත් කිරීමටත්, නිර්දේශ ලබා දීමටත් තොරතුරු කොමසාරිස්වරයාට බලය ලබාදෙනු ලැබුව

ද, තොරතුරු නිකුත් කරන්නැයි නියෝජිතායතනවලට නියම කිරීමට කොමසාරිස්වරයාට බලයක් හැක. කෙසේ වුවද ඉල්ලුම්කරුවන් සහ තොරතුරු කොමසාරිස්වරුන්ට ඔවුන් ගේ පැමිණිලි අධිකරණය කරා ගෙන යාමට නිර්දේශයන්ට යටත් නොවූ අවස්ථාවකදී හැකිය.¹³⁷ එක්සත් රාජධානි පනත මුල් අභියාචනය තොරතුරු කොමසාරිස්වරයාටත්, දෙවන අභියාචනය තොරතුරු මණ්ඩලයටත්, නීතියේ කරුණු පිළිබඳව අභියාචන අධිකරණයටත් ඉදිරිපත් කිරීමටත් ප්‍රතිපාදන සලසා දී ඇත.¹³⁸ ඉන්දියානු පනතින් කවර කරුණක් හෝ සම්බන්ධයෙන් පැමිණිලි මෙහෙයවීමට හැකි තරමේ ඉතා පුළුල් බලතල තොරතුරු කොමිසමට ලබා දී ඇත.¹³⁹ කොමිසන්සභාවලට තව දුරටත් පරීක්ෂණ මෙහෙයවන්නටත් පනතේ ප්‍රතිපාදන සමඟ එකඟවීම ආරක්ෂා කිරීම සඳහා අත්‍යවශ්‍ය වන කවර හෝ පියවරක් ගැනීමට රාජ්‍ය අධිකාරයන්ට නියම කරන ස්ථිර තීරණ ගන්නටත් පුළුල් බලතල ලබා දී ඇත.¹⁴⁰ නේපාලයේ සහ බංග්ලාදේශයේ ප්‍රවේශන නීති ඒ සමානවම සවිබල ගැන්වූ තොරතුරු කොමිසම අරභයා සම්පාදන සපයා තිබේ. එම පනත්වල තොරතුරු කොමිසමට වරද කළ නිලධාරීන්ට වන්දි සහ දඬුවම් ද නියම කළ හැකිය.¹⁴¹

ශ්‍රී ලංකාවේ තොරතුරු නිදහස සඳහා වූ පනත් කෙටුම් පත අභියාචනා සඳහා තුන් ආකාරයක ප්‍රතිපාදන සපයා ඇත.¹⁴² ප්‍රතික්ෂේප කිරීමේ තීරණ වලට එරෙහි මූලික අභියාචනයක රාජ්‍ය අධිකාරය සමඟ සම්බන්ධ පත් කළ නිලධාරියකු විසින් විභාගයට ගනු ලබනු ඇත. අභියාචනාධිකාරියට පත් කළ යුත්තේ තොරතුරු නිලධාරියාට වඩා නිලයෙන් උසස් නිලධාරියකු විය යුතු යැයි නිශ්චිත ව සඳහන් කරන ලද ඉන්දියානු පනත මෙන් නොව මෙරට නිදහස් තොරතුරු පනතේ අභ්‍යන්තර අභියාචනා සැලකිල්ලට ගනු ලබනුයේ කවුරුන්දැයි උපදේශනයක් සම්පාදනය කොට හැක. පළමු අභියාචනාධිකාරයේ තීරණය ගැන අභියාචනාකරු සෑහීමට පත් නොවන්නේ නම් ඔහුට හෝ ඇයට තොරතුරු කොමිසමට එම පැමිණිල්ල ඉදිරිපත් කළ හැක. ජීඩාවට පත් අභියාචනාකරු තොරතුරු කොමිසමේ තීරණය සම්බන්ධව සෑහීමට පත් නොවන්නේ නම් ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණය වෙත යා හැක. ඉල්ලුම්කරුවකුට අභියාචනයක් ගොනු කරන්නට නොහැකිනම් ඔහුට හෝ ඇයට තමා වෙනුවට කටයුතු කිරීමට අන් අයකුට බලය පැවරිය හැකි ය.¹⁴³ මෙය අන් කවර හෝ දකුණු ආසියානු ප්‍රවේශන නීතියක දක්නට නැති අද්විතීය නීති සම්පාදනයකි.

ශ්‍රී ලංකාවේ තොරතුරු නිදහස පිළිබඳ කෙටුම්පත ව්‍යවස්ථාදායක මණ්ඩලයේ නිර්දේශ මත ජනාධිපතිවරයා විසින් පත් කරන ත්‍රිපුද්ගල තොරතුරු කොමිසමක් පිහිටුවීමට සම්පාදන සපයා ඇත.¹⁴⁴ තොරතුරු සඳහා ප්‍රවේශ වීමේ නීතිය ක්‍රියාවේ යෙදවීම අධීක්ෂණය කිරීමට සහ තොරතුරු ප්‍රවේශ ආරවුල් විනිශ්චය කිරීමේ වගකීම්වලට අතිරේකව කොමිසම සතු වන්නේ නිර්දේශනයේ බලතල පමණ ය. කොමිසම තොරතුරු ප්‍රවේශනය සැපයීම උදෙසා අය කරන ගාස්තු සම්බන්ධව රාජ්‍ය අධිකාරයන්ට මාර්ගෝපදේශන මාලාවක් සකස් කළ යුතු ය.

වලංගු කිරීම් සහ දණ්ඩන

තොරතුරු ලබාගැනීමේ අයිතිය පිළිබඳ නීතිය ක්‍රියාත්මක නොකිරීමට එරෙහි ව යම් ආකාරයක දඩ මුදලක් හෝ සිර දඬුවමක් නියම කිරීම පනත වඩා ක්‍රියාකාරී වීමට ඉවහල් වේ.

තොරතුරු ලබාදීම අහේතුකව පමා කිරීම, තොරතුරු සඳහා වූ ප්‍රවේශයට බාධා පැමිණවීම මෙන් ම ලබාදිය යුතු තොරතුරු විනාශ කිරීම තීරණාත්මක වනවා සේ ම එවන් වරදවලට දණ්ඩන නියම කළ යුතු ය. ප්‍රවේශන නීතියකට කවර හෝ සැබෑ අරුතක් ලැබෙන්නේ එවිට ය. තොරතුරු ලබාදීම ප්‍රමාද කරනු ලබන නිලධාරීන්ට එරෙහිව දඬුවම් නියම කිරීම සඳහා නීති සම්පාදන නැතිකම තොරතුරු ලබාදීමේ මූලික පදනම දුර්වල කරයි. මහජනයා ගේ ඉල්ලීම් කෙරේ කඩිනමින් ප්‍රතිචාර දැක්වීමේ පුරුද්දක් නැති නිලධාරීන් තත්ත්වයක් ඇති තැන්හි කලට වේලාවට තොරතුරු අනාවරණය සහතික කිරීමට බරපතල දඬුවම් සේ ම දණ්ඩන නියම කිරීම විශේෂයෙන් වැදගත් වේ. විශේෂයෙන් ම දූෂිත පරිපාලන ක්‍රමයන් ඇති රටවල දඬුවම්වලින් තොරවීම නිසා නිලධාරීන් තත්ත්වයටත්, ඔවුන්ගේ දේශපාලන ස්වාමිවරුන්ටත් නීතියේ අරමුණ විකෘති කිරීම ඉතා පහසු වේ.

තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය පිළිබඳ නීතියට යටත් නොවීමට දැඩි දඬුවම් නියම කර ඇත්තේ අවාසනාවකට පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩලයේ ඇතැම් රටවල නීති සම්පාදනයන්හි පමණි. ඉන්දියාවේ නේපාලයේ සහ බංග්ලාදේශයේ නීති නිලධාරීන්ට තමාගේම වැටුපෙන් දඩ මුදල් ගෙවිය යුතු බව නියම කර ඇත.¹⁴⁵ ආදර්ශයක් ලෙස අංශ ප්‍රධානීන් ප්‍රවේශන නීතීන්ට යටත් වෙමින් තම දෙපාර්තමේන්තුවලට පෞද්ගලික ව ආදර්ශයක් සැපයිය යුතු ය. නිලධාරීන් ගේ ක්‍රියාවන්ගේ ප්‍රතිපලයක් ලෙස බරපතල හානියක් හෝ සිතාමතා ප්‍රවේශනය අවහිර කිරීමක් සිදු වී ඇති ඉතා ආන්තික අවස්ථාවන්හි අපරාධ නීතිය යටතේ තවදුරටත් දඬුවම් නියම කිරීමටත්, වගකිව යුතු නිලධාරීන්ට දඩ ගැසීමට හා නීතියට යටත් නොවීම උදෙසා වන එම දඩ මුදල් තම අතින් ගෙවීමට බල කිරීමත් සාධාරණය. බොහෝ පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩලීය නීති යටතේ සටහන් විනාශ කිරීම, සැඟවීම, මකා දැමීම, වෙනස් කිරීම හෝ ව්‍යාජ ලෙස සකස් කිරීම වරදක් මෙන්ම එබඳු ක්‍රියාවන්ට දඬුවම් දීමට නීති සකසා තිබේ.¹⁴⁶

නවසීලන්තයේ තොරතුරු ප්‍රවේශ නීතිය යටතේ අභියාචනාමණ්ඩලයද රහස්‍ය භාවය පිළිබඳ කොමසාරිස් වරයාට "නිල තොරතුරු පනත අනුව ලේඛන කාලානුරූපව ධාරදී නැතිනම් බොහෝ විට එම ලේඛන අවසන් වශයෙන් ධාර දෙන්නට නියෝග කිරීමට හැකියාව ඇත."¹⁴⁷ එසේ ම ප්‍රමාදයට ගොදුරු වූ තැනැත්තන්ට නියමිත වන්දි ලබා දිය යුතු යැයිද යෝජනා කර ඇත.¹⁴⁸ ඉන්දියා පනත ඉල්ලුම් පත්‍රයක් ධාර ගැනීම ප්‍රතික්ෂේප කිරීම හෝ

තොරතුරු සැපයීම අහේතුකව පමා කිරීම දඬුවම් ලැබිය හැකි බවට නියම කර ඇත. එබඳු පමාවීම් සඳහා දෛනික දඩයක් ද පනවා ඇත. වරද කළ නිලධාරියාට අකමැත්තෙන් වුව මුදල් ගෙවීමට නියම කර තිබේ.¹⁴⁹ එමඟින් වන්දි ගෙවීමට අණ කිරීමටත්, බලය තොරතුරු කොමිසමට ලබා දී ඇත. එක්සත් රාජධානියේ ප්‍රවේශන පනත යටතේ තොරතුරු කොමසාරිස්වරයා විසින් නිකුත් කළ වලංගු කිරීමේ නිවේදනයක් නොතකා හැරියහොත් හෝ රාජ්‍ය අධිකාරියක් දැනුවත්ව හෝ නොසැලකිලිමත් ලෙස ව්‍යාජ නිවේදනයක් සකස් කළහොත් නිවේදනයෙන් අරමුණු කළ චිකිත්‍යාවෙන් එම කරුණු උසාවියට අපහාසයක් ලෙස සලකා මහාධිකරණයට කටයුතු කළ හැකි ය. කෙසේ වුවත් රාජ්‍ය ප්‍රතිපත්ති යහ පදනම මත ඉල්ලීම ඉටු නොවූ ඉල්ලුම්කරුවන්ට සිදුවූ අනර්ථය උදෙසා වන්දි ඉල්ලීමේ සිවිල් ක්‍රියාමාර්ගයක් ගත නොහැකි ය.

බොහෝ නීති රාජ්‍ය නිලධාරීන් සහ නියෝජිතයන්හි ආරක්‍ෂා කරමින් ඔවුන්ගේ කාර්යයන්ගේ භාවිතයෙහි යහපත් වේතනා පිළිබඳ ඉස්මතු කරමින් නීතිමය ක්‍රියාමාර්ගයක් ගැනීම වළක්වා ඇත.¹⁵³ මෙම මිණුම් දඬු ඉල්ලීම්වලට අවහිර කරන දේශපාලන බලපෑම් හෙළිදරව් කිරීම ව්‍යර්ථ කර ඇත.

ශ්‍රී ලංකා නිදහස් තොරතුරු පනත් කෙටුම්පත වරද කළ නිලධාරීන් ගෙන් දඩ මුදල් අයකිරීමට ප්‍රතිපාදන සැලසීමට නියම කර ඇත. නියම කරන ලද අවසන් දිනයකට පෙර ඉල්ලීමක් සම්බන්ධව ප්‍රතිචාර දැක්වීමට අසමත් වුවහොත් හෝ තොරතුරු අනාවරණයකදී අදාළ තොරතුරු පිළිබඳ ඉල්ලීම හේතු පැවරීමකින් තොරව ප්‍රතික්ෂේප කළේ නම් නිල ලත් තොරතුරු නිලධාරියකුට රුපියල් පන්දහසකට අඩු නොවන දඩයක් නියම කළ හැකි ය.¹⁵⁴ කෙසේ වුවත් දඩමුදල් නියම කරනු ලබන්නේ උසාවියක් මඟින් වරද ඔප්පු කළ හොත් පමණය. අනෙකුත් දකුණු ආසියානු රටවල්වල මෙන් නොව ශ්‍රී ලංකා පනත් කෙටුම්පතේ, තොරතුරු කොමිසමට වරද කළ නිලධාරීන්ට ඵලදායී වන ක්‍රියාමාර්ග ගන්නට නිර්දේශ කරන්නටවත්, දඩ මුදල් නියම කිරීමටත් බලතල නැත. කෙසේ නමුත් තොරතුරු අනාවරණය ප්‍රතික්ෂේප කළහොත් යම් නිලධාරියකුට උසාවියක් මඟින් දඬුවම් කළ හැකිය.¹⁵⁵ කෙසේ වුවත් නිදහස් තොරතුරු පනත් කෙටුම්පත යහපත් වේතනාවෙන් ගත් ක්‍රියාමාර්ග අරභයා නිලධාරීන් ආරක්‍ෂා කිරීම සඳහා සම්පාදන සකසා ඇත.

ක්‍රියාවට නැංවීමට පහසුකම් සැලසීම

පනත ප්‍රවර්ධනය කිරීම සහ විමර්ශනය කිරීම විශේෂ වගකීම් මණ්ඩලයකට දිය යුතු ය. තොරතුරු ලබා ගැනීමේ අයිතිය පිළිබඳ ව මහජනතාවට අවබෝධයක් ලබාදීමත් ඒ සම්බන්ධ ව, රාජ්‍ය නිලධාරීන් පුහුණු කිරීමත්, ක්‍රියාකාරී ව සිදු කිරීමට රජයට නියම කළ යුතු ය. පනතේ අරමුණු සඳහා පහසුකම් සැලසීමට සටහන් කළමනාකරණ පද්ධති නිර්මාණය කොට නඩත්තු කළ යුතු ය.

විමර්ශනය

තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය සඳහා වන නීති ප්‍රවර්ධනයට සහ ඒවා බලත්මක කිරීමට ඒවා නිරන්තර විමර්ශනයට යටත් කිරීමත් පාර්ලිමේන්තුවට වාර්තා කිරීමත් අත්‍යවශ්‍යය.

ක්‍රියාවේ යෙදවීම පිළිබඳ ස්වාධීන විමර්ශනය නීතියේ අභිප්‍රාය සහතික කරන අතර නීතිය විකෘති කිරීම හෝ කාලයත් සමඟ දියාරු වී යාම වලක්වයි. බොහෝ පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩලීය නීති විමර්ශනය සහ වාර්ෂික වාර්තාකරණයේ යම් මට්ටම් නියම කරන අතර විශේෂ මාතෘකා පිළිබඳ වාර්තාවන් පළ කරන්නටද අවසර දී ඇත. වාර්තා සාමාන්‍යයෙන් අභියාචනාවන් මෙහෙයවන ස්වාධීන මණ්ඩලයක් හෝ නීති පරිපාලන අමාත්‍යවරයා විසින් සම්පාදනය කරනු ඇත.

උදාහරණයකට බෙලිජේනි පනත යටතේ වගකිව යුතු අමාත්‍යවරයා ජාතික සභාවේ දී වාර්ෂිකව වාර්තාවක් ඉදිරිපත් කළ යුතු ය.¹⁵⁶ උගන්ඩාවියා තොරතුරු ප්‍රවේශන නීතිය යටතේ එක් එක් අමාත්‍යවරයා නීතිය ක්‍රියාවේ යෙදවීම සම්බන්ධව වාර්ෂික වාර්තාවක් ඉදිරිපත් කළ යුතු ය.¹⁵⁷ කැනේඩියානු පනත යටතේ තොරතුරු කොමසාරිස්වරයා ජාතික ව්‍යවස්ථාදායකයට වාර්ෂික වාර්තාවක් ඉදිරිපත් කිරීමටත් දෙපාර්තමේන්තු ප්‍රධානීන් වාර්ෂික වාර්තා පාර්ලිමේන්තුවට ඉදිරිපත් කිරීමටත් නියම කර ඇත.¹⁵⁸ දකුණු අප්‍රිකා පනතට අනුව මානව හිමිකම් කොමිසමට පනත ක්‍රියාවේ යෙදවීම පිළිබඳ විමර්ශනයක යෙදිය හැක.¹⁵⁹ නේපාලයේ සහ බංග්ලාදේශයේ තොරතුරු කොමිසම තමන්ගේ වාර්ෂික ක්‍රියාකාරීත්වය පිළිබඳ අදාළ රජයෙන් හරහා පාර්ලිමේන්තුවට වාර්තාවක් ඉදිරිපත් කළ යුතු යැයි නියම කර ඇත.¹⁶⁰

බොහෝ වාර්ෂික වාර්තාවල අයදුම්පත් සහ අභියාචනා සම්බන්ධ ව මූලික සංඛ්‍යා ලේඛන අඩංගු වේ. එසේ වුවත් ක්‍රියාවේ යෙදවීම් අභිවර්ධනය උදෙසා නිර්දේශය වාර්ෂික වාර්තාවලට ඇතුළත් කර ගැනීම යහභාවිතය උදෙසා අවශ්‍ය වේ. ඉන්දියාවේ, ඇන්ටිගුවාවේ, ඩාර්ඩඩාහි, දකුණු අප්‍රිකාවේ, නේපාලයේ සහ බංග්ලාදේශයේ ප්‍රවේශන හිතියමට වෙබ් එබ්ලු නිර්දේශ නියම කර ඇත.¹⁶¹ ඕනෑම කාරණයකදී වාර්ෂික වාර්තාව සකස් කිරීමට සහාය වන්නට, කවර වුව සංඛ්‍යා ලේඛන අදාළ වාර්තාකරණ මණ්ඩලයට සැපයීමට සියලු රාජ්‍ය ආයතනවලට විශේෂ වගකීමක් පැවරීම අවශ්‍යය. සහතික කිරීමට යෝග්‍ය පද්ධතියක් ස්ථාපිත කිරීමට විමර්ශනයක් සහ සංඛ්‍යාලේඛන රැස් කිරීමක් අවශ්‍ය ය.

වාර්ෂික වාර්තා ක්‍රියාකාරී වීම සහ ඒවා පාර්ලිමේන්තු පුස්තකාලයේ රාක්කවලට සීමා නොවීම සහතික කරන්නට ඇතැම් නීති වාර්ෂික වාර්තා සලකා බැලීම සහ විග්‍රහය උදෙසා පාර්ලිමේන්තු කමිටුවකට ධාරදීමට ද විශේෂයෙන් නියම කර තිබේ. ඉන් පසුව අත්‍යවශ්‍ය ප්‍රධාන කාරණා සම්බන්ධව ක්‍රියාත්මක වීමට ආණ්ඩුවට නියම කිරීමට එම කමිටුවට හැකි ය. තොරතුරු දැනගැනීමේ පහත පරිපාලනය හා එය විශ්ලේෂණයකට ලක්කිරීමට තොරතුරු කොමසාරිස්වරයා වාර්ෂික වාර්තාව පාර්ලිමේන්තු කමිටුවට ඉදිරිපත් කළ යුතු බව කැනඩාවේ නියම කර ඇත.

ශ්‍රී ලංකාවේ තොරතුරු නිදහස පිළිබඳ පනත් කෙටුම්පත සියලු රාජ්‍ය අධිකාරයන්ට ඒවායේ ක්‍රියාකාරීත්වය විමර්ශනයට ලක් කිරීම සවිබල ගැන්වීම සඳහා තොරතුරු කොමිසමට වාර්ෂික වාර්තා ධාර දෙන්නට නියම කර ඇත. තොරතුරු ඉල්ලුම් ලැබුණු ඉල්ලීම් ප්‍රමාණය, තොරතුරු ලබා දුන් හෝ නිෂේධ කළ අවස්ථා සංඛ්‍යාව, ප්‍රතික්ෂේප කිරීමට කරුණු, ධාර ගත් මුල් අභියාචනා ගණන සහ තොරතුරු ප්‍රවේශනය සැපයීමට එකතු කළ ගාස්තුවල සමස්ත එකතුව පිළිබඳ දත්ත එම වාර්තාවට අඩංගු විය යුතුය. තොරතුරු කොමිසමට එහි ක්‍රියාකාරීත්වයන් පිළිබඳව වාර්ෂික වාර්තාවක් ප්‍රකාශ කරන්නටත් එය නිරීක්ෂීම සඳහා පාර්ලිමේන්තුවට ධාරදීමටත් නියම කර ඇත.¹⁶⁴

අධ්‍යාපනය සහ පුහුණුව

තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය සහතික කරන්නට නිලධාරීන් ඒ සඳහා පුහුණු කිරීම නෛතිකව නියම කළ යුතු අතර ඊට අවශ්‍ය ප්‍රතිපාදන ද සැලසිය යුතු ය. ජනතා අයිතිය පිළිබඳ පොදුජන අධ්‍යාපනය පහත යටතේ ප්‍රවර්ධනය කළ යුතු ය. තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය සම්බන්ධව ජනතාව දැනුම්වත් කිරීම සඳහා ද පහත යටතේ නියම ප්‍රවර්ධනය කළ යුතු ය.

ජනතාව අතර දැනුම්වත් බව ඉහළ නංවන්නටත්, තොරතුරු අරභයා ඉල්ලුමක් නිර්මාණය කිරීමටත් තොරතුරු අයිතිය පවතින පරිසරයක වැදගත් දුර්ව අවශ්‍යතාවකි. පනත ක්‍රියාවේ යෙදීම විමර්ශනයට හා අභියාචන මෙහෙයවන්නට පමණක් නොව සියලු රජයේ ආයතන හා නියෝජිත නිලධාරීන් තනතුරු තුළත් තොරතුරු ලබා ගැනීමේ අයිතිය සහ විවෘත රාජ්‍ය පාලනය පිළිබඳ සංකල්පය ක්‍රියාකාරී ව ප්‍රවර්ධනය කරන්නටත්, එය වඩාත් පොදු අවශ්‍යතාවක් බවට පත් කිරීමට ස්වාධීන මණ්ඩලයක් පත් කිරීම සඳහා වන නීති සැකසිය යුතුය. මෙය හඳුනා ගනිමින් දකුණු අප්‍රිකානු පනත එහි මානව හිමිකම් කොමිසමටත්, ඉන්දියානු පනත රජයටත් තොරතුරු ප්‍රවේශය පිළිබඳ මහජනයා උදෙසා පරිශීලක උපදේශන මාලා සැකසීමටත් විශේෂයෙන්ම වරප්‍රසාද නොලත් ප්‍රජාවන් තුළ පනතේ ප්‍රයෝජන පිළිබඳව මහජන අධ්‍යාපන වැඩසටහන් මෙහෙයවන්නටත්, පෞද්ගලික සහ රාජ්‍ය ආයතන ඔවුන්ගේ තොරතුරු උදෙසා වන අයිතිය භාවිතයේ යෙදීම දිරිමත් කරන්නටත් නියම කර ඇත.¹⁶⁵ තොරතුරු ලබා ගැනීමට ජනතාවට තිබෙන අයිතිය ආරක්ෂා කිරීමටත්, ප්‍රවර්ධනය කිරීමටත් මෙන් ම එය ජනප්‍රිය කරන්නටත්.¹⁶⁶ බංගලාදේශයේ තොරතුරු ප්‍රවේශ නීතිය අලුතින් පිහිටවූ තොරතුරු කොමිසමට විවැනිම නියම පනවා තිබේ.¹⁶⁷

දකුණු අප්‍රිකා සහ ඉන්දියා පනත් තවදුරටත් රජයේ තොරතුරු නිලධාරීන් පුහුණුව දිරිමත් කර ඇත. ඇ-න්ට්ගුවාවේ සහ බාර්බඩාස් පනත්වල තව දුරටත් ඉදිරියට යමින් නීතිය පිළිබඳව සියලු නිලධාරීන් පුහුණු කිරීමට නියම කරන වෙනම ප්‍රතිපාදනයක් සකසා තිබේ.¹⁶⁸ එක්සත් රාජධානියේ තොරතුරු ප්‍රවේශ නීතිය යටතේ රාජ්‍ය අධිකාරීන්ගේ යහ භාවිතයක් ප්‍රවර්ධනය කිරීමත් තොරතුරු කොමසාරිස් යටතේ ඇති වගකීමකි. ඉන්දියානු පනත මධ්‍යම මෙන් ම ප්‍රාන්ත මට්ටමින් පුහුණු විෂය මාලාවක් අභිවර්ධනය කිරීමටත්, රාජ්‍ය නිලධාරීන් උදෙසා පුහුණු වැඩසටහන් මෙහෙයවීමටත් රජය නියම කර ඇත.¹⁷⁰

ශ්‍රී ලංකාවේ තොරතුරු නිදහසේ පනත් කෙටුම්පත තොරතුරු කොමිසමට එහි ප්‍රතිපාදනයන් ප්‍රකාශයට පත් කිරීමටත්, ඒ යටතේ ඇති අයිතිවාසිකම් ප්‍රසිද්ධ කිරීමටත් නියම කර ඇත.¹⁷¹ කොමිසම වැඩි දුරටත් ප්‍රවේශන ව්‍යවස්ථාව පලදායී ලෙස ක්‍රියාවේ යෙදවීම උදෙසා නිලධාරීන් පුහුණු කිරීමටත් නියම කර ඇත.¹⁷²

සටහන් පවත්වාගෙන යාම

නීතියට අනුකූල ව තොරතුරු ප්‍රවේශනයට පහසුකම් සැකසිය හැකි වන අන්දමින් සටහන් පවත්වාගෙන යාමට නියම කළ යුතු ය.

පුද්ගලයකු විසින් ඉල්ලා සිටින තොරතුරු සොයා ඒවා කලට වෙලාවට ලබා දීමට අධිකාරයන්ට හැකි වන ලෙස රාජ්‍ය සන්නිවේදන පවතින තොරතුරු සම්භාරය ප්‍රවේසමින් කළමනාකරණය කිරීම අවශ්‍යය. ඉන්දියා සහ පාකිස්තාන පනත් රාජ්‍ය අධිකාරයන්ට සටහන් පවත්වාගෙන යාමට තොරතුරු ලබා ගැනීමේ අයිතියට පහසුකම් සැලසෙන පිළිවෙතකින් සහ මාදිලියකින්, සියලු වාර්තා සාධාරණ කාලයක් තුළ ලබාදීම සඳහා මූලාශ්‍ර ලබා ගැනීමට හැකි ආකාරයට පරිගණක ගත කොට රට පුරා පරිගණක ජාලයක් හරහා සම්බන්ධ කිරීමත් උචිතය. යනුවෙන් විශේෂයෙන් නියම කර ඇත.¹⁷³

නිසි වැඩපිලිවෙළක් ස්ථාපිත කිරීමට අතිරේක ව අදාළ වාර්තා කළමනාකරණය සහතික කිරීමට ඒවා නිරන්තර විග්‍රහයටත් අභිවර්ධනයටත් ලක් කිරීමට සහ තාක්ෂණයන් ගේ විකාශනය සැලකිල්ලට ගනිමින් අඛණ්ඩ මාර්ගෝපදේශන ලබාදීමට නියම කර ඇත. එක්සත් රාජධානි පනත අධිකාරයන්ට "ඔවුන්ගේ වාර්තා ආරක්ෂා කරගැනීම, කළමනාකරණය සහ විනාශය පිළිබඳ උචිත භාවිත සම්බන්ධව මාර්ගෝපදේශ සැපයීමට විශේෂයෙන් නියම කර ඇත."¹⁷⁴ කැනේඩියානු තොරතුරු අයිතිය යටතේ වගකිවයුතු අමාත්‍යවරයා එම වගකීම පැවරී ඇත. ඕස්ට්‍රේලියාවේ පනත මඟින් සියලු රාජ්‍ය ආයතනවලට වාර්තා පවත්වාගෙන යාමට උපදේශන සපයා ඇත.¹⁷⁶

බංග්ලාදේශයේ ප්‍රවේශන නීතිය රාජ්‍ය ආයතනවල වාර්තා කළමනාකරණය දියුණු කරන්නට පියවර ගැනීමේ වගකීම තොරතුරු කොමිසමට පවරයි.¹⁷⁷ ඉන්දියානු පනත සියලු රාජ්‍ය අධිකාරයන්ට ජනතාවට තොරතුරු ප්‍රවේශනය සැපයීම වඩාත් පහසු කිරීමට සියලු වාර්තා කළමනාකරණ පද්ධති පරිගණක ගත කිරීම සහ ජාලගත කිරීම සහතික කරන්නට පියවර ගන්නා ලෙස නියම කර තිබේ.¹⁷⁸

ශ්‍රී ලංකාවේ තොරතුරු නිදහස පිළිබඳ පනත් කෙටුම්පත කාර්යක්ෂම ආකාරයකින් ඔවුන්ගේ වාර්තා පවත්වාගෙන යාමටත්, ප්‍රවර්ග ගත කරන්නට සහ නාමාවලි ගත කරන්නටත් සියලු රාජ්‍ය අධිකාරයන්ට වගකීම පවරා ඇත.¹⁷⁹ ප්‍රවේශන නීතිය වලංගු බවට පත් වූ දා පටන් උත්පාදනය කෙරෙන සියලු වාර්තා සහ විය වලංගු බවට පත් වන කාලයේ පැවති සියලු වාර්තා අඩු තරමින් වසර 10ක් සංරක්ෂණය කළ යුතු යැයි නියම කර තිබේ.¹⁸⁰

2003 වසරේදී කෙටුම්පත් කළ ශ්‍රී ලංකාවේ තොරතුරු නිදහස පිළිබඳ පනත් කෙටුම් පනෙහි ජාත්‍යන්තර යහ භාවිතයේ සාධනීය මෙන් ම අද්විතීය ලක්ෂණ කිහිපයක් ම පවතී. උතුරු නැගෙනහිර පළාත්වල පැවති ජනවාර්ගික ගැටුම් නැවතීමත් සමඟ ශ්‍රී ලංකාවට තොරතුරු නිදහස් පනත් කෙටුම්පත යළි ශීත ගබඩාවෙන් චිලියට ගන්නටත්, එහි සම්පාදන ශක්තිමත් කිරීම වෙනුවෙන් පෙනී සිටින්නට සිවිල් සමාජය සමඟ සාකච්ඡා කරන්නටත් මාහැඟි අවස්ථාවක් ලැබී තිබේ. ජනතාවගේ උපදේශනයෙන් යුතුව පිළියෙළ කරන ප්‍රවේශන හිති දොරවල් අගුලු ලා ගෙන සැලසුම් කරන නීතින්ට වෙනස් ව විශේෂයෙන් සිවිල් සමාජය තුළ වඩාත් හොඳින් භාවිතවන, ආරක්ෂා වන මෙන් ම ඒත්තු ගනු ඇත.

ඉන්දීය ජීවිත රක්ෂණ සමාගම සහ ඉන්දීය වෘත්තීය සමිති සම්මේලනය සහ නවත් අයෙක් එරෙහිව මහාචාර්ය මනුඩායි ඩී ඡා සහ සිනෙමාට් පදනම, 1992⁽¹⁸¹⁾

රාජ්‍ය රාජ්‍ය නියෝජිතයන් විසින් පැනවූ වාරණ අභියෝග කරමින් ඉදිරිපත් වූ අභියාචනා දෙකක් පිළිබඳ තීන්දුව දෙමින් ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණය ප්‍රජාතන්ත්‍රීය ක්‍රියාවලිය තුළ සිදුවන වර්ධනයන් දැන ගැනීම සඳහා මහජනයාට ඇති මූලික අයිතියේ වැදගත්කම යළි අවධාරණය කළේය. එක් පැරණිල්ලක් වූයේ මුල් සිද්ධියේ දී රාජ්‍ය අංශයේ රක්ෂණ සමාගමක් වම ආයතනය පළ කළ ආයතනික සඟරාවක ආයතනයේ වෙනස් කොට සැලකීමේ ප්‍රතිපත්තීන් විවේචනය කරමින් විශේෂඥයකු ලියූ ලිපියක් පළ කිරීම ප්‍රතික්ෂේප කිරීමය. දෙවන අභියාචනය ඉදිරිපත්ව තිබුණේ සම්මානයට පාත්‍ර වූ වාර්තා චිත්‍රපටයක් විකාශනය කිරීම රජයට අයත් රූපවාහිනී විකාශන ආයතනයක් ප්‍රතික්ෂේප කිරීමට අදාළවය.¹⁸²

පාරිභෝගික අයිතීන් පිළිබඳ විශේෂඥ කීර්තිධර මතධාරී මහාචාර්ය මනුඩායි ඡා 1978 දී ඉන්දීය ජීවිත රක්ෂණ සමාගම (LIC) විසින් කළ වෙනස් කොට සැලකීමේ භාවිතා පිළිබඳ සම්පූර්ණාත්මක ලිපියක් පළ කොට එය පුළුල් ලෙස බෙදා හරිනු ලැබී ය. සංඛ්‍යා ලේඛනාත්මක දත්ත භාවිතයෙන් ඉන්දියා ජීවිත රක්ෂණ සමාගම අයුතු ලෙස අධික වාරිකයන් අය කරන බවත් ඒ දරා ගත නොහැකි ජනතාවට රක්ෂණ ආවරණ ගෙවීම ප්‍රතික්ෂේප කරන බවත් හෙළිදරව් කරන ලදී. ඉන්දීය ජීවිත රක්ෂණ සමාගමේ සාමාජිකයෙක් මහාචාර්ය ඡාගේ ලිපියට ප්‍රතිචාරයක් ලෙස ජනප්‍රිය ඉංග්‍රීසි දිනපතා පුවත්පතක ලිපියක් පළ කළේය. පසුව මහාචාර්ය

ඡා රක්ෂණ සමාගමේ තර්කවලට එරෙහිව එම පුවත්පතේ ම පිළිතුරු ලිපියක් පළ කළේ ය. පසුව ජීවිත රක්ෂණ සමාගම එහි සේවකයකුගේ ප්‍රතිචාර ලිපියක් එහි ම ආයතනික සඟරාව වන යෝගක්ෂේම (Yogakshema) සඟරාවේ පළ කිරීමට පියවර ගන්නා ලදී. එයට ප්‍රතිචාර දක්වමින් මහාචාර්ය ඡා තම පිළිතුරු ලිපිය එම සඟරාවේ ම පළ කරන ලෙස ඉල්ලා සිටියේ ය. ජීවිත රක්ෂණ සමාගම යෝගක්ෂේම සඟරාව පොදු මහජනයාට අලෙවි කිරීම පිණිස නොවන, ආයතනයේ ක්‍රියාකාරීත්වය ගැන ආයතනයේ කාර්ය මණ්ඩලයට දැනුම් දීමේ අභිප්‍රායෙන් පළ කරන්නක් පමණක් බව සඳහන් කරමින් එම පිළිතුරු ලිපිය එහි පළ කිරීම ප්‍රතික්ෂේප කළේ ය. මහාචාර්ය ඡා ගේ ලිපිය එම සඟරාවේ පළ කිරීමට අයිතිය ඉල්ලා සිටිය නොහැකි බවට තර්ක කළ රක්ෂණ සමාගම පසුව එම ඉල්ලීම අවඥාවෙන් බැහැර කළේ ය. අනතුරුව මහාචාර්ය ඡා ඔහුගේ මූලික අයිතිවාසිකමක් වන භාෂණයේ සහ ප්‍රකාශනයේ නිදහස උල්ලංඝනය වී ඇති බවට කරුණු දක්වමින් ගුජරාටි මහාධිකරණයට ඊට පෙත්සමක් ගොනු කළේ ය.

ගුජරාටි මහාධිකරණය කරුණු සලකා බලා ජීවිත රක්ෂණ සමාගම රජයේ නියෝජිතයන්ගෙන් බවත් එබැවින් ජනතාව ගේ මූලික අයිතිවාසිකම් උල්ලංඝනය කරන පිළිවෙතකින් කටයුතු නොකිරීමේ ව්‍යවස්ථාමය වගකීමක් තිබෙන බවත් පිළිගත්තේය. යෝගක්ෂේම සඟරාවේ පිටපත් පොදු ජනතාවට විකිණීම සඳහා තිබෙනා බව මෙන් ම, කාර්ය මණ්ඩලයට වඩා ජනතාව ගෙන් ලිපි ලබා ගෙන ඇති බැවින් එය ආයතනික සඟරාවක් ලෙස පමණක් හැඳින්වීමට සුදුසු නැති බවත් තීන්දු කරන ලදී. සඟරාව මහජන අරමුදලින් ප්‍රකාශ කරන බැවින් කාර්ය මණ්ඩලයටත් පොදු ජනතාවටත් දෙපාර්ශ්වයටම සමානව ප්‍රවේශ විය හැකි මෙන්ම පොදු ජනතාවට තමන්ගේ දැක්ම පළ කරන්නට ද හැකි විය යුතු බවත් අධිකරණය තීන්දු කළේ ය. මහාධිකරණය මහාචාර්ය ඡා මහතා ගේ භාෂණයේ සහ ප්‍රකාශනයේ නිදහස අරහයා වන අයිතිය උල්ලංඝනය වී ඇති බව පිළිගනු ලැබුවා පමණක් නොව පිළිතුරු ලිපිය පළ කරන ලෙස ජීවිත රක්ෂණ සමාගමට නියම කිරීමට ද කටයුතු කරන ලදී.

ඉන් පසු රක්ෂණ සමාගම ඉන්දියානු ශ්‍රේණිධාධිකරණය ඉදිරියේ මෙම තීන්දුව මහාධිකරණය ඉදිරියේ ඉදිරිපත් කළ කරුණු මතම පදනම්ව අභියෝගයට ලක් කළේ ය. එමෙන් ම එම ලිපිය පළ කිරීමට නොහැකි තරම් බොහෝ කල් පැන ගොස් ඇති බවට ද තර්ක කළේය.

මානව අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ විශ්වීය ප්‍රකාශනය උපුටා දැක්වමින් ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණය භාෂණයේ සහ ප්‍රකාශනයේ නිදහස උප්පත්තිය ලබා තිබෙන සෑම මනුෂ්‍යයකුට ම ඇති ස්වාභාවික අයිතියක් බවත්, එය ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව විසින් ආරක්‍ෂා කොට ඇති බවත් පෙන්වා දුන්නේ ය. ඉන්දියාවේ සහ ඇමරිකා එක්සත් ජනපදයේ නීති මිඞ්සාවන් ගෙන් ආදර්ශයක් ලබා ගනිමින් ජනමාධ්‍ය ඔස්සේ තම අදහස් පහළ කර හැරීමට තිබෙන නිදහස එම අයිතියෙහි ම අඩංගු බව අධිකරණය පිළිගත්තේ ය.

“ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව විසින් තහවුරු කොට තිබෙන භාෂණයේ සහ ප්‍රකාශනයේ නිදහස බොහෝ සෙයින් පුවත්පත්වල ප්‍රයෝජනය සඳහා තිබෙන්නක් නොව එය මහජනයා ගේ සුභසිද්ධිය උදෙසා වන්නක් වේ. ජනතාවට ප්‍රජාතන්ත්‍රීය ක්‍රියාවලිය තුළ සිදුවන සංවර්ධන පිළිබඳ දැනුම්වත් චීමට අයිතියක් ඇති අතර පුවත්පත් මෙම තොරතුරු පහළ කර හැරීමේදී තීරණාත්මක තුමිකාවක් ඉටු කරයි. මහජන අරමුදල්වල පිටිවහලින් පවත්වාගෙන යන රජයට අන් රාජ්‍ය ආයතනයන්ට වත්, රාජ්‍ය අංශයට වත් ප්‍රජාවගේ සාමාජිකයන්ට තොරතුරු ගලා යාම අවහිර කිරීමට තැත් දරමින් ඔවුන්ගේ බලයට තර්ජනයක් වන්නට ප්‍රයත්න දැරීමට වත් එහි කාර්ය සාධනයේ දුර්වලතා හෙලිදරව් කරන ලිපි වලින් පලායාමට වත් හැකියාවක් නොමැත” යැයි අධිකරණය ප්‍රකාශ කළේය.

තවදුරටත් LIC ජීවිත රක්‍ෂණ සමාගම පාර්ලිමේන්තු පනතක් යටතේ ප්‍රජාවට වැඩි ම වාසි දෙන ජීවිත රක්‍ෂණ ව්‍යාපාරයක් ගෙන යාමේ අරමුණින් පිහිටවන ලද බවත් අධිකරණය විග්‍රහ කළේ ය. “පර්යේෂණ නිබන්ධනය පිළියෙළ කිරීමේදී වග උත්තරකරු ගේ උත්සාහය වූයේ LIC ජීවිත රක්‍ෂණ සමාගමේ වාරික ගාස්තු ඉතා ඉහළ බවත් ඔවුන් නාස්තිකාරී බුක්ති විඳීමේවලින් වැළකෙන්නේ නම් එම ගාස්තු පහළ දැමිය හැකි බවත් ය. එම වැයම වූයේ රක්‍ෂණ ආයතනයේ අඩු පාඩු සහ නාස්තිය පිළිබඳ ජනතාව දැනුම්වත් කර ඒවා වළක්වා ගැනීමට ගත හැකි පියවර පෙන්වා දීමය.

ලිපිය යල් පැන ගොස් ඇති බවට LIC සමාගමේ තර්කය සම්බන්ධයෙන් අධිකරණය පහත දැක්වෙන පරිදි නිවේදනයක් නිකුත් කළේ ය; “පිළිතුරු ලිපිය පළ කිරීම සහ මුද්‍රණය කිරීම ප්‍රතික්ෂේප කිරීමෙන් LIC සමාගම වග උත්තරකරුගේ මූලික අයිතීන් උල්ලංඝනය කොට තිබේ. ලිපිය පළ කිරීම සහ

මුද්‍රණය කිරීම දිගින් දිගට ම හේතු සහගත නොවන ලෙස ප්‍රතික්ෂේප කළ වරදකරුවකුට ලිපිය අපේක්ෂිත ප්‍රතිපල ලබා නොදෙන බව සඳහන් කළ නොහැක. වග උත්තරකරු මෙම මාතෘකාව සඳහා සහ උචිත යැයි සිතීමත්, එය පළ කිරීමට අපේක්ෂා කිරීමත් මත අප සිතනවා ඔහුගේ වටිනාකම පිළිගත යුතු බව, මෙම වෙනස්කම නිසා LIC සමාගමේ අභියාචනය නිෂ්ප්‍රභ විය යුතුයි.”

මහාචාර්ය ඡාගේ පිළිතුරු ලිපිය යෝගක්ෂේම සඟරාවේ පල වූ බව සඳහන් කළ යුතු නැතත් එම තීන්දුවෙන් ප්‍රකාශ වන්නේ සෑම මනුෂ්‍යයකුටම ප්‍රජාතන්ත්‍රීය ක්‍රියාවලියේ අඩංගු දේ ගැන දැන ගන්නට ඇති අයිතියත්, රජයට සහ විහි නියෝජිත ආයතන අනේතුක ආකාරයකින් එම අයිතිය උල්ලංඝනය නොකිරීමට හා ලක්ෂ නොකිරීමට බැඳී සිටිය යුතු බවත්ය.

NOTES:

1. Document issued by the Commonwealth Expert Group Meeting on the Right to Know and the Promotion of Democracy and Development, London, 30-31 March 1999.
2. UN General Assembly (1946) Resolution 59(1), 65th Plenary Meeting, 14 December [http://daccess-ods.un.org/access.nsf/Get?OpenAgent&DS=A/RES/59\(I\)&Lang=E&Area=RESOLUTION](http://daccess-ods.un.org/access.nsf/Get?OpenAgent&DS=A/RES/59(I)&Lang=E&Area=RESOLUTION) as on 21 August, 2009
3. Emphasis added. 4. Report of the Special Rapporteur, UN Doc. E/CN.4/1998/40, 28 January 1998, para.14.
5. Res. E/CN.4/1998/42, 17 April 1998, para.2.
6. Report of the Special Rapporteur, UN Doc. E/CN.4/2000/63, 18 January 2000, paras 43, 44. The Principles were developed by the non-governmental organisation Article 19 – the International Centre against Censorship.
7. Res. E/CN.4/RES/2000/38, 20 April 2000, para 2.
8. Office of the Special Rapporteur for Freedom of Expression, Inter-American Commission on Human Rights (2004) International Mechanisms for Promoting Freedom of Expression: Joint Declaration by the UN Special Rapporteur, Organisation of Security and Co-operation in Europe on Freedom of the Media and Organisation of American States Special Rapporteur on Freedom of Expression, 6 December: <http://www.cidh.oas.org/relatoria/showarticle.asp?artID=319&IID=1> as on 21 August, 2009. 9. Ibid. 10. Ibid.
11. Joint Declaration by the UN Special Rapporteur, Organisation of Security and Co-operation in Europe Representative on Freedom of the Media, and Organisation of American States Special Rapporteur on Freedom of Expression, adopted 26 November 1999, UN Doc. E/CN.4/2000/63, 18 January 2000, Annex 1.
12. UN Doc. E/CN.4/2000/63, 18 January 2000, Annex 2.
13. United Nations (2000) Committee on Social, Economic and Cultural Rights, General Comment no.14 E/C.12/2000/4, para 12: [http://www.unhchr.ch/tbs/doc.nsf/\(symbol\)/E.C.12.2000.4.En](http://www.unhchr.ch/tbs/doc.nsf/(symbol)/E.C.12.2000.4.En) as on 21 August, 2009
14. United Nations (2003) Committee on Social, Economic and Cultural Rights, General Comment no.15 E/C.12/2002/11, para.45: <http://www.unhchr.ch/tbs/doc.nsf/0/a5458d1d1bbd713fc1256cc400389e94?Opendocument> as on 21 August, 2009.
15. United Nations (1999) Committee on Social, Economic and Cultural Rights, General Comment no.13 E/C.12/1999/10, para. 56: [http://www.unhchr.ch/tbs/doc.nsf/\(symbol\)/E.C.12.1999.10.En?OpenDocument](http://www.unhchr.ch/tbs/doc.nsf/(symbol)/E.C.12.1999.10.En?OpenDocument) as on 21 August, 2009.
16. United Nations (1999) Committee on Social, Economic and Cultural Rights, General Comment no.12 E/C.12/1999/5, para.23: <http://www.unhchr.ch/tbs/doc.nsf/0/3d02758c707031d58025677f003b73b9?Opendocument> as on 21 August, 2009.
17. Articles 10(h), 14(b) and 16(1)(e), Website of the UN Division for the Advancement of Women, International Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women, <http://www.un.org/womenwatch/daw/cedaw/text/econvention.htm> as on 21 August 2009.
18. Articles 13(1), 28(1)(d) and 22(2), International Convention on the Rights of the Child, Website of the UN High Commissioner for Human Rights: <http://www2.ohchr.org/english/law/crc.htm> as on 21 August 2009.
19. United Nations (1990) International Convention on the Protection of the Rights of All Migrant Workers and Their Families: <http://www.ohchr.org/english/law/cmw.htm> as on 21 August, 2009.
20. UN Doc. A/Conf.151/26 - Vol. 1, June 1992, Annex 1, Principle 10.
21. UN Doc. A/RES/S-19/2, 19 September 1997, para 108. 22. Plan of Implementation for the World Summit on Sustainable Development, September 2002, para.128, http://www.un.org/esa/sustdev/documents/WSSD_POI_PD/English/POIToc.htm as on 21 August, 2009.
23. Programme of Action of the World Summit for Social Development, March 1995, para. 16.
24. United Nations (2003) United Nations Convention Against Corruption: <http://www.unodc.org/unodc/en/treaties/CAC/index.html> as 21 August, 2009.
25. See: <http://www.thecommonwealth.org/subhomepage/191086/> as on 21 August, 2009.
26. Communiqué, (1980) Issued by Commonwealth Law Ministers, Barbados.
27. Communiqué, (1999) Issued by the Meeting of Commonwealth Law Ministers, Trinidad and Tobago.
28. Communiqué issued by the Commonwealth Law Ministers, Trinidad and Tobago, May 1999, para. 21.
29. The Durban Communiqué, Commonwealth Heads of Government Meeting, Durban, 15 November 1999, para. 57.
30. Freedom of Information Act [], Commonwealth Secretariat Doc. LMM(02)6, Annex, September 2002.
31. G-7, civil society press for IMF world Bank transparency reforms available at <http://www.brettonwoodsproject.org/art-4569> as on 21 August, 2009
32. Roberts, A. (2000) "Informational commons at risk", p.15, http://www.queensu.ca/sps/publications/working_papers/08.pdf as on 21 August, 2009.

33. WTO (2002) Procedure for the Circulation and Derestriction of WTO Documents, Doc. WT/L/452, decision of 14 May 2002, <http://docsonline.wto.org/DDFDocuments/t/WT/L/452.doc> as on 21 August, 2009.
34. WTO (2002) Explanatory note on old and new procedures, http://www.wto.org/english/forums_e/ngo_e/derestr_explane_e.htm as on 21 August, 2009.
35. Article II.2.xvi, SAARC Social Charter, website of SAARC Secretariat, <http://www.saarc-sec.org/main.php?id=13> : as on 21 August, 2009.
36. For more details about the 2003 process in Sri Lanka, please see vol. 1 in this series: The Right To Information: Touchstone For Democracy And Development. 37. Art. 21(1)(f), Constitution of Ghana; Art. 37, Constitution of Malawi; Art.74(1), Constitution of Mozambique; Art. 51, Constitution of Papua New Guinea; Art.32, Constitution of South Africa; Art.18(2), Constitution of United Republic of Tanzania; Art.41, Constitution of Uganda.
38. See Comparative Table- Status of the Right to Information in the Commonwealth, website of CHRI: http://www.humanrightsinitiative.org/programs/ai/rti/international/laws_&_papers.htm as on 21 August 2009.
39. For a more detailed discussion on the decisions of the Supreme Court of Sri Lanka please see vol. 1 in this series: The Right To Information: Touchstone For Democracy And Development. 40. State of Uttar Pradesh v Raj Narain, AIR 1975, SC865. 41. S P Gupta v President of India, [1982] 2 SCR 365.
42. Dewan Abdul Kader v Bangladesh, 46 DLR 1994. cited in Kitora, Mika (2003), The Right to Information in Bangladesh, Ain o Salish Kendra (ASK): contribution to CHRI's publication- Open Sesame: Looking for the Right to Information in the Commonwealth, unpublished.
43. Right to Information Act, 2009, website of CHRI: http://www.humanrightsinitiative.org/programs/ai/rti/international/laws_papers/bangladesh/bangladesh_rti_act_2009.pdf for an unofficial English language version of the law see: http://www.humanrightsinitiative.org/programs/ai/rti/international/laws_papers/bangladesh/unofficial_english_version_of_bangladesh_rti_act.pdf as on 21 August 2009.
44. Preamble to the Right to Information Act 2005. Similar provisions can be found in the Preamble of the Promotion of Access to Information Act 2000 (South Africa), and s.2 of the in the Access to Information Act 2002 (Jamaica).
45. Section 3.
46. Section 3(2).
47. Section 2(1).
48. Law Commission of Sri Lanka (2003), Report of the Law Commission of Sri Lanka on the Draft Freedom of Information Bill: <http://www.lawcomdept.gov.lk/info/index.asp?xp=723&xi=808> as on 21 August, 2009.
49. For example, Freedom of Information Act 1994 (Belize) excludes the Governor General (s.5); Access to Information Act 2002 (Jamaica), excludes the Governor-General (s.5(a)); Freedom of Information Act 1999 (Trinidad & Tobago) excludes the national President (s.5(1)(a)) and allows the President by decree to exempt other government agencies from being covered by the Act (s.5(1)(c)).
50. Section 2. The Freedom of Information Act 1999 (Trinidad & Tobago) contains a similar provision (s.4).
51. Promotion of Access to Information Act 2000 (South Africa), s.50; Freedom of Information Act 2004, s.16(3).
52. Section 4. See also Official Information Act 1982 (NZ), s.2(5).
53. Section 3(2).
54. Section 5(1).
55. Jamaican Act s. 5(3) 56. Section 36 supra., n. 50.
57. For example, Freedom of Information Act 2000 (UK), s.1.
58. For example, Freedom of Information Act 2000 (India), s.3.
59. For example, Access to Information Act 1983 (Canada), s.4(1)(b). The Canadian Act also gives the Governor-General the discretion to extend the right of access to persons other than citizens and permanent residents (s.4(1), (2)).
60. For example, Freedom of Information Act 1982 (Aust), s.15(1)(c).
61. Section 12(1)(d) and (e).
62. For example, Official Information Act 1982 (NZ), s.12(3).
63. Sections 7(1) and 9(1), Right to Information Act, 2064 B.S., website of the Nepal Information Commission: http://www.nic.gov.np/download/rti_act_eng_official.pdf as on 21 August, 2009.
64. Section 2.
65. Section 27.
66. Sen Amartya (2009) The Idea of Justice, Allen Lane, India, chapters 15-17.
67. Freedom of Information Act 1982 (Aust), s.4(1); Access to Information Act 2002 (Jamaica), s.6; Promotion of Access to Information Act 2000 (South Africa) Act, s. 3. In the South African Act, "record" has been defined very widely to include any information regardless of the form or medium in which it is presented, regardless of whether it was created by a public or

private body, and regardless of when it was created.

68. Section 1.

69. Section 36, *supra.*, n. 50. 70. Freedom of Information Act 1994 (Belize), s.6; Freedom of Information Act 2002 (India), s.4(b); Promotion of Access to Information Act 2000 (South Africa), s.14.

71. Promotion of Access to Information Act 2000 (South Africa), s.16.

72. Section 6. See also Freedom of Information Act 1982 (Aust), s.10.

73. Section 4.

74. Section 4(c) and (e)

75. Section 7, *supra.*, n. 50.

76. Section 8.

77. Section 9(2).

78. Section 9(2).

79. Section 4.

80. Based on: (2001) Global Trends on the Right to Information: A survey of South Asia, ARTICLE 19, CHRI, CPA, HRC, pp.91-2.

81. For example, section 24 of the Right to Information Act 2005 (India) provides a blanket exemption to “intelligence and security organisations” which are specified in a schedule to the Act. This schedule includes such bodies as the Narcotics Control Bureau and the Aviation Research Centre. Section 7 of the Freedom of Information Act 1982 (Aust) adopts a two-tiered to exemptions, listing: (i) agencies which are fully exempt from its purview (eg. the Auditor-General, the Australian Security Intelligence Organisation, the Australian Shipping Commission); and (ii) agencies which are exempt in respect of particular documents (eg. Reserve Bank of Australia, in relation to its banking operations and exchange control matters).

82. Freedom of Information Act 1989 (NSW) Schedule 1, Clause 22.

83. Australian Grand Prix Act 1994 (Vic), s.49

84. Freedom of Information Act 2000 (UK), ss. 24, 26, 27.

85. Section 8(3).

86. Section 4(1)(a) and (d).

87. “Minutes of Interest”, The Times, 14 April 1994.

88. For example, Freedom of Information Act 1982 (Aust), s.58(3); Freedom of Information Act 1994 (Belize), 35(4); Access to Information Act 2002 (Jamaica), s.32(6)(b).

89. CFI (2002) “Campaign warns about ministers' 'disclosure veto'”, 11 January 2002, <http://www.cfoi.org.uk/scotctteerpt110102pr.html> 90. Frankel, M. (2003) “A window on the mind of No 10: Open Government would have prevented the Iraq war debacle”, <http://www.cfoi.org.uk/gdnarticle290803.html> as on 21 August, 2009.

91. Right to Information Act 2005 (India), s.8(2); Freedom of Information Act 2004 (Antigua & Barbuda), s.24.

92. Promotion of Access to Information Act 2000 (South Africa), s.46; Freedom of Information Act 1999 (Trinidad & Tobago), s.35.

93. Ombudsman Quarterly Review (NZ), 1:2 June 1995, cited in CFI (1997) “Freedom of Information: Key Issues”, www.cfoi.org.uk/opengov.html#issues as on 21 August, 2009..

94. For example, security and national defence interests (s.6(a)).

95. For example, where the national economy is concerned (s.6(d)).

96. Access to Information Act 1983 (Canada), s..20(6).

97. Section 60.

98. Section 4(1), *supra.*, n. 50.

99. For example, Freedom of Information Act 1982 (Aust), s. 17; Freedom of Information Act 1994 (Belize), s.19; Official Information Act 1982 (NZ), s. 17; Freedom of Information Act 2002 (India), s.10; Promotion of Access to Information Act 2000 (South Africa), s.28.

100. Section 5, *supra.*, n. 50.

101. Section 7(2)(a). 102. Right to Information Act 2002 (India), s.6; Freedom of Information Act 2004 (Antigua & Barbuda), s.17; Access to Information Act 2005 (Uganda), s.11; Promotion of Access to Information Act 2000 (South Africa), ss.18(3)(a).

103. For example, Freedom of Information Act 2002 (India), s. 5(2); Promotion of Access to Information Act 2000 (South Africa), ss.19, 20; Freedom of Information Act 1994 (Belize), ss.12(5), 13; Freedom of Information

Act 1999 (Trinidad & Tobago), s.14; Freedom of Information Act 1982 (Aust), s. 15; Access to Information Act 2002 (Jamaica), s.8.

104. For example, the Official Information Act 1982 (NZ) s.12(2) requires the requestor to specify the information sought “with due particularity”. Section 6 of the Access to Information Act 1983 (Canada) requires requesters to “provide sufficient detail to enable an experienced employee of the institution with a reasonable effort to identify the record.” Similar phraseology is used in the Freedom of Information Act 1982 (Aust) (s.15(2)(b)) and Freedom of Information Act 1999 (Trinidad & Tobago) (s.13(2)).

105. Section 20(1), supra., n. 50.

106. Section 19(2).

107. For example, Freedom of Information Act 1982 (Aust), s.16; Official Information Act 1982 (NZ), s.18; Freedom of Information Act 1999 (Trinidad & Tobago), s.4.

108. Section 16(1)(f).

109. Promotion of Access to Information Act 2000 (South Africa), s.29(5); Access to Information Act 2005 (Uganda), s.20(5)-(7). Section 12(3) of the Access to Information Act 1983 (Canada) also contains a provision which permits special access for requestors with “sensory” disabilities.

110. Section 7(4).

111. Section 11(4).

112. Access to Information Act 1983 (Canada), s.12(2)(b).

113. Section 31.

114. Constitution of India, Sch. VIII, read with Arts. 344(1) and 351. As well as the 15 languages listed here, English is also an officially recognised language in India.

115. Section 23(1), supra., n. 50.

116. Section 23(2), supra., n. 50.

117. Ricketson, M. (2002) “Keeping the lid on information”, The Age, 28 November 2002, <http://www.mail-archive.com/cypherpunks@minder.net/msg29658.html>. as on 21 August, 2009

118. For example, Access to Information Act 1983 (Canada), s. 11(2), which charges for any search time incurred beyond an additional free first five hours; Promotion of Access to Information Act 2000 (South Africa), ss.22(2) and(6).

119. For example, Access to Information Act 2002 (Jamaica), s.12(1); Promotion of Access to Information Act 2000 (South Africa), s.22(7).

120. Section 7.

121. For example, Access to Information Act 1983 (Canada), s.11(6); Access to Information Act 2002 (Jamaica), s.12(2).

122. For example, Freedom of Information Act 1982 (Aust), s.29(5).

123. Access to Information Act 2002 (Jamaica), s.17(3); Right to Information Act 2005 (India), s.7(6).

124. For example, Freedom of Information Act 2004 (Antigua & Barbuda), s.20.

125. Section 21, supra., n. 50.

126. Section 22.

127. For example, Freedom of Information Act 2002 (India), s.7(1); Official Information Act 1982 (NZ), s.15(1); Promotion of Access to Information Act 2000 (South Africa), s.25(1) .

128. Section 7(1) of the Indian RTI Act, 2005 and Section 9 of the Bangladeshi RTI Act, 2009.

129. Access to Information Act 1983 (Canada), s. 10(3); Right to Information Act 2004, s.7(2); Promotion of Access to Information Act 2000 (South Africa), s.27.

130. Section 21, supra., n. 50.

131. For example, Freedom of Information Act 1982 (Aust), s. 26(1); Freedom of Information Act 1994 (Belize), s.21; Freedom of Information Act 2002 (India), s.7(3); Official Information Act 1982 (NZ), s. 19.

132. Section 24, supra., n. 50.

133. Part V.
134. Part IV, in particular ss.55-57.
135. Freedom of Information Act 1994 (Belize), Part V; Official Information Act 1982 (NZ), Part V; Freedom of Information Act 1999 (Trinidad & Tobago), ss.38A and 39.
136. The Antigua & Barbuda Act also requires the establishment of an Information Commissioner, but at the time of writing it is not known whether this requirement has been complied with.
137. Sections 30-37.
138. Parts IV and V.
139. Section 18(1)(f).
140. Section 19(8)(a).
141. Section 19(8)(b) and (c).
142. Sections 28, 29 and 30 *supra.*, n. 50.
143. Section 31.
144. Section 11(1) and 11(2)
145. Section 20 of the Indian RTI Act, 2005, Section 27, of the Bangladeshi RTI Act, 2009 and Section 32 of the Nepali RTI Act, 2007.
146. For example, Access to Information Act 1983 (Canada), s.67.1; Access to Information Act 2002 (Jamaica), s.34; Promotion of Access to Information Act 2000 (South Africa), s.90; Freedom of Information Act 2000 (UK), s.77
147. Slane, B.H. (1997) "Submission by the Privacy Commissioner to the Law Commission in relation to a 'fine-tuning' review of the Official Information Act 1982", 14 April 1997, para. 4.17, <http://www.privacy.org.nz/official-information-act/> as on 21 August, 2009.
148. *Ibid.*
149. Section 20(1).
150. Section 19(8)(b).
151. Section 54. 152. Section 56.
153. For example, Freedom of Information Act 1982 (Aust), s.92; Right to Information Act 2005 (India), s.21; Freedom of Information Act 1999 (Trinidad & Tobago), s.36.
154. Section 33, *supra.*, n. 50.
155. Section 5(3).
156. Section 6.
157. Section 43.
158. Sections 38 and 72.
159. Part V.
160. Section 30 of the Bangladeshi RTI Act, 2009 and Section 25 of the Nepali RTI Act, 2007.
161. See Right to Information Act 2005 (India), s.25(1); Access to Information Act 1982 (Canada), ss.38 and 72; Freedom of Information Act 2004 (Antigua & Barbuda), s.37; Promotion of Access to Information Act 2000 (South Africa), Part V.
162. Sections 38 and 39.
163. Sections 9 and 13(a). 164. Section 32, *supra.*, n. 50.
165. Promotion of Access to Information Act 2000 (South Africa), s.83; Right to Information Act 2005 (India), s.26(1).
166. Section 11.
167. Section 13.
168. Section 13.
169. Section 47.

170. Section 26.
171. Section 13(f), *supra.*, n. 50.
172. Section 13(e), *supra.*, n. 50.
173. Right to Information Act 2005 (India), s.4(1); Freedom of Information Ordinance 2002 (Pakistan), s.6.
174. Section 46.
175. Section 71(1)(a).
176. Australian Standard AS 4390-1996: Records Management. 177. Section 13.
178. Section 4(1)(a).
179. Section 6(1), *supra.*, n. 50.
180. Section 6(2)(a)&(b).
181. AIR1993 SC171
182. As this case is not directly related to the people's right to know, the details are not being discussed here.

අපගේ හවුල්කරු

පෙඩ්රික් නිවුමාන් පදනම ලිබරල් දේශපාලන නිදහස සඳහා වන පදනමකි.

1958 දී එය පිහිටුවීමට දායක වූ නිර්මාතෘවරුන් අතර දෙවන ලෝක යුද්ධයෙන් පසු පළමු ජර්මානු පෙඩරල් ජනාධිපතිවරයා වූ නියඩෝර් හියුස් ද වේ. පෙඩ්රික් නිවුමාන් පදනම මේ වනවිට ලොව පුරා විවිධ රටවල් හැටක පමණ නිදහස සහ නිදහස අරභයා වන උපායමාර්ග ප්‍රවර්ධනය කිරීමට කටයුතු කරයි. එහි මෙවලම් වනුයේ ප්‍රජා අධ්‍යාපනය, දේශපාලන උපදේශනය සහ දේශපාලන කතිකාවන් වේ.

නිදහස සඳහා වූ පෙඩ්රික් නිවුමාන් පදනම නීතියේ පාලනය, වෙළඳපල ආර්ථිකය, ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය, නිදහස ශක්තිමත් කිරීම සහ තහවුරු කිරීම උදෙසා කරන වැයම්වලට එහි විශේෂඥ සහාය ලබා දෙයි. ලෝකයේ එම වර්ගයේ එකම ලිබරල් සංවිධානය ලෙස පෙඩ්රික් නිවුමාන් පදනම මතු පරපුර උදෙසා වගකීමෙන් යුතු නිදහස් අනාගතයක් වෙනුවෙන් පසුබිම සැකසීමේ කටයුතුවලට පහසුකම් සපයනු ලබයි.

දකුණු ආසියාව තුළ නිදහස අරභයා වන ළැදියාව සහ ඉවසිලිවන්තභාවයේ ශක්තිමත් සම්ප්‍රදාය තුළ දකුණු ආසියාවේ මධ්‍යම පංතිය වැඩි වැඩියෙන් තහවුරු වෙමින් වර්ධනය වීමත් ආර්ථිකයන් නිදහස්කරණය වීමත් සමඟ පදනම හවුල්කාර සංවිධානයන් විශාල ගණනක් සමඟ ප්‍රජාතන්ත්‍රීය ව්‍යුහයන් ශක්තිමත් කිරීමටත්, නීතියේ පාලනය තහවුරු කිරීමටත් මෙන්ම ගෞරවාන්විත ජීවිතයක් සහ සමාජ සංවර්ධනය උදෙසා පූර්ව ආර්ථික කොන්දේසි තහවුරු කිරීමටත් කටයුතු කරමින් සිටී.

ට්‍රාන්ස්පේරන්සි ඉන්ටනැෂනල් ශ්‍රී ලංකා

ට්‍රාන්ස්පේරන්සි ඉන්ටනැෂනල් ශ්‍රී ලංකා යනු දූෂණය මැඩලීම මූලික අරමුණ කරගනිමින් ක්‍රියාත්මකවන ප්‍රමුඛතම ජාත්‍යන්තර සංවිධානයක් වන ට්‍රාන්ස්පේරන්සි ඉන්ටනැෂනල් හි ශ්‍රී ලාංකික නියෝජිතායතනයයි.

ලොව පුරා රටවල් රැසක ශාඛා සියයකට අධික ප්‍රමාණයක් පිහිටුවා ඇති ට්‍රාන්ස්පේරන්සි ඉන්ටනැෂනල් සමස්ථ ජාලයම විනිවිදභාවය, වගවීම හා යහපාලන ප්‍රතිපත්තීන් ප්‍රවර්ධනය පිණිස කැපවී සිටින අතර ට්‍රාන්ස්පේරන්සි ඉන්ටනැෂනල් ශ්‍රී ලංකා ආයතනය "සුපිළිපත් දේශයක් ගොඩනැංවීමේ" දැක්මෙන් යුතුව සිය සමාජ මෙහෙවරෙහි යෙදී සිටී.

රටේ ආණ්ඩුකරණ ක්‍රියාවලියට මහජනතාවට සහභාගිවීමට ඇති ඉඩ පුස්ථා වඩාත් විවර කරන තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය පුරවැසියෙකුට හිමිවිය යුතු මූලික අයිතිවාසිකමක් ලෙස සලකන ට්‍රාන්ස්පේරන්සි ඉන්ටනැෂනල් ශ්‍රී ලංකා ආයතනය ඒ පිළිබඳ මහජන දැනුම්වත්භාවය ප්‍රවර්ධනය කිරීමේ හා මහජන ක්‍රියාකාරීත්වයන් දිරිගැන්වීමේ ප්‍රයත්නයේ නිරතව සිටී.

පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩලීය මානව හිමිකම් ප්‍රයත්නයේ (CHRI) වැඩ සටහන්

පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩලීය මානව හිමිකම් ප්‍රයත්නයේ (CHRI) වැඩ කටයුතු මානව හිමිකම්, අවංක ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය සහ සංවර්ධනය ජන ජීවිතවල යථාර්ථය බවට පත් කිරීම අරභයා පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩලය සහ එහි සාමාජික රටවල් තුළ වගවීම් සහගත බව සහ සහභාගීත්වය උදෙසා ක්‍රියාකාරී යාන්ත්‍රණයන් සහ උසස් ප්‍රමිතීන් තිබිය යුතු යැයි යන විශ්වාසය මත පදනම් වෙයි. ඊට අනුකූලව පුළුල් මානව හිමිකම් වෙනුවෙන් පෙනී සිටින වැඩ සටහනකට අතිරේකව ක්‍රියාත්මක කිරීමේදී සංවිධානය යුක්තිය සඳහා ප්‍රවේශනය සහ තොරතුරු සඳහා ප්‍රවේශනය වෙනුවෙන් පෙනී සිටිනවා. එය සම්බන්ධ, ප්‍රකාශන, වැඩිදුරටත්, තොරතුරු පතළ කිරීම සහ පෙනී සිටීම මගින් කරනු ලබනවා.

මානව හිමිකම් වෙනුවෙන් පෙනී සිටීම

පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩලීය මානව හිමිකම් ප්‍රයත්නය නිල පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩලීය ආයතන සහ සාමාජික රජයන්ට නිරන්තරව යටත් වනවා. 1995 සිට කලින් කලට ක්‍රියාත්මක කිරීමේදී සංවිධානය කරනු ලැබූ සෙවීමේ දැන මෙහෙවරයන් නයිජීරියාව, සැම්බියාව, ඊජිප්තුව සහ සියරා ලියෝන්වලට යවා තිබෙනවා. ක්‍රියාත්මක කිරීමේදී සංවිධානය තවද මානව හිමිකම් උදෙසා පෙනී සිටීමට ඔවුන්ගේ සාමූහික ශක්තිය ගොඩ නගන්නට විවිධ කණ්ඩායම් එක්තැන් කරන පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩලීය මානව හිමිකම් ජාලය සම්බන්ධීකරණය කරනවා. ක්‍රියාත්මක කිරීමේදී සංවිධානය එසේම මානව අයිතිවාසිකම් සම්බන්ධ පොදුජන විඥානයක් ඇති කිරීමට වග බලා ගන්නවා.

තොරතුරු ප්‍රවේශනය

පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩලීය මානව හිමිකම් ප්‍රයත්නය සිවිල් සමාජයට සහ රජයන්ට ක්‍රියාත්මක වීමට, යහ භාවිතය ක්‍රියාවේ යෙදවීම සමඟ කොටස්කරුවන්ට සහායවීමත් මෙන්ම ප්‍රබල ව්‍යවස්ථාවකට සහාය දැක්වීමේ තාක්ෂණික විශේෂඥ මධ්‍යස්ථානයක් ලෙස ක්‍රියා කරන්නට උත්ප්‍රේරණය සපයනවා. ක්‍රියාත්මක කිරීමේදී සංවිධානය ප්‍රතිපත්ති සම්පාදනයන් සමඟින් පෙනී සිටිනා සේම රජයේ සහ සිවිල් සමාජයේ ශක්තිමත්ව ගොඩ නගමින් ප්‍රාදේශීය කණ්ඩායම් සහ නිලධාරීන් සමඟ සහයෝගයෙන් කටයුතු කරනවා. ක්‍රියාත්මක කිරීමේදී සංවිධානය ඉතා මෘදුකව ඉන්දියාවේ ජාතික නීතියක් උදෙසා වූ සාර්ථක මහජන ව්‍යාපාරයකට සහයෝගය දැක්වීමත් දකුණු ආසියාව තුළ ක්‍රියාකාරී වූවා මෙන්ම අප්‍රිකාවේදී නෛතික කෙටුම්පත් කිරීමේ සහාය සහ යෙදවුම් සපයමින්ද, පැසිපික් රටවල කලාපීය සහ ජාතික සංවිධානයන් සමඟ ප්‍රවේශනය ව්‍යවස්ථාගත කිරීමේ ප්‍රදේශව වර්ධනය කිරීමට ද කටයුතු කරනවා.

යුක්තිය උදෙසා ප්‍රවේශනය

පොලිස් ප්‍රතිසංස්කරණ : බොහෝමයක් රටවල පොලිසිය පුරවැසියන්ගේ අයිතීන් සුරකිනවාට වඩා යුක්තිය නිෂේධ කරනව මෙන්ම අයිතීන් උල්ලංඝනය කිරීම මහත්සේ ව්‍යාජත කරන රජයේ පීඩක උපකරණයක් ලෙස පෙනී සිටිනවා. පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩලීය මානව හිමිකම් ප්‍රයත්නය පොලිසිය වර්තමාන බලධාරීන්ගේ මෙවලමක් ලෙසට වඩා නීතියේ පාලනය තහවුරු කරන්නක් ලෙස ක්‍රියා කරන පරිදි නීතිමය ප්‍රතිසංස්කරණයක් ප්‍රවර්ධනය කරනවා. ඉන්දියාවේ ක්‍රියාත්මක වැඩසටහන් පොලිස් ප්‍රතිසංස්කරණයක් උදෙසා මහජන සහාය ඒකරාශී කිරීම අරමුණු කරනවා. නැගෙනහිර අප්‍රිකාවේ සහ ආසියාවේ ක්‍රියාත්මක කිරීමේදී සංවිධානය දේශපාලන මැදිහත් වීම සහ පොලිස් වගවීම් සහගත බව පිළිබඳ කරුණු විමර්ශනය කරනවා.

බන්ධනාගාර ප්‍රතිසංස්කරණ : පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩලීය මානව හිමිකම් ප්‍රයත්නය සාම්ප්‍රදායිකව සංවෘත ක්‍රමයක විනිවිදභාවය වැඩි කිරීම සහ දුර්භාවිතයන් අනාවරණය කිරීම පිළිබඳව අවධානයෙන් කටයුතු කරනවා. අවධානයට ලක් වූ ප්‍රධාන පරාසයක් නම් බන්ධනාගාර අධික ලෙස පිරි යාම සහ යුක්ති සහගත නොවන ලෙස දීර්ඝ පූර්ව අධිකරණ රඳවා තබා ගැනීම් සහ බන්ධනාගාර තුළ අනවශ්‍ය තරම් දිගු කල් රඳවා ගැනීම් වලට හේතු වන නීති පද්ධතියේ අසාර්ථකත්වය අවධාරණය කිරීමත් ඒවා ලිහිල් කිරීමට මැදිහත්වීම් කරා එළඹීමත්ය. අවධානය යොමු වූ තවත් පරාසයකින් සපුරා අසාර්ථක බන්ධනාගාර පාලනය පුනර්ජීවනය කිරීම කරා අරමුණු කෙරුණා. සමස්තයක් ලෙස යුක්ති සහගත පරිපාලනයක් අරභයා බලපාන සංස්ථිතියක් ඇති කරන ලෙසම බන්ධනාගාරයන්හි පරිපාලනයට අභිවර්ධනයන් ගෙන එන්නට මෙම පරාසයන් කෙරේ අවධානය යොමු වීම හේතු වෙතැයි අප විශ්වාස කරනවා.

ජාත්‍යන්තරව පිළිගන්නා ලද මානව හිමිකම්ක් වන මහජනතාවට තොරතුරු සඳහා ඇති ප්‍රවේශය ප්‍රවර්ධනය හා ආරක්‍ෂා කිරීම රජයක් සතු වගකීමකි. එය වඩාත් නිවැරදිව හා සහතිකව කළ හැක්කේ අවශ්‍ය නීති සම්පාදනය හරහාය. පසුගිය කාලය පුරාවට ජාත්‍යන්තර සංවිධාන හා සිවිල් සංවිධාන තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය සඳහා වන නීති සම්පාදනයට අවශ්‍ය මාර්ගෝපදේශයන් සහ අවම ප්‍රතිපත්තීන් සකස් කරනු ලැබ ඇත.

වර්තමානයේ දී තොරතුරු දැනගැනීමේ නීති සම්පාදනය සඳහා ප්‍රයෝජනවත් වන කාණේන් පිළිගැනීමට ලක් වූ ප්‍රතිපත්තීන් පවතී. මෙම ප්‍රකාශනය මඟින් එම ප්‍රතිපත්තීන් සවිස්තරාත්මකව ඉදිරිපත් කරනු ලබන අතර එම ප්‍රතිපත්තීන් අනුව ශ්‍රී ලංකාවේ තොරතුරු දැනගැනීමේ නිදහස සඳහා වන පනත විශ්ලේෂණයට ලක් කිරීමද සිදුකර ඇත.

Commonwealth Human Rights Initiative

working for the practical realization of human rights in the countries of the Commonwealth

**TRANSPARENCY
INTERNATIONAL
SRI LANKA**

building a nation of integrity